

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM BİLİMLERİ BİLİM DALI**

**EMNİYET TEŞKİLATI DİSİPLİN TÜZÜĞÜNE GÖRE
EMNİYET PERSONELİNE UYGULANAN DİSİPLİN CEZALARI
(Yüksek Lisans Tezi)**

M. Sinan KESKİN

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Zehra ODYAKMAZ**

Ankara-1999

T 8208

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

**Mehmet Sinan KESKİN'e ait "Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğüne Göre
Emniyet Personeline Uygulanan Disiplin Cezaları" adlı alışma jrimiz tarafından
Kamu Yönetimi Yönetim Bilimleri Bilim Dalında MASTER TEZİ olarak kabul
edilmiştir.**

Prof Dr.Zehra ODYAKMAZ

Prof Dr. Burhan AYKA

Yrd. Do. Dr. İbrahim ONGUN

ABSTRACT

Police forces are a natural aspect of the social structure with the responsibilities such as maintaining public order and safety, preventing crime and arresting criminals. Our society expects police forces to respect human rights in indulgence and to serve within legal boundaries instead of impolite and strict ways.

Since discipline law is an emerging field, discipline applications toward public officers are not fully established in terms of both legal deficiencies and defects in application procedure. The Law of Police Forces which arranges the discipline regulations for more than tow hundred officers fails to include a fundamental arrangement of investigating police personnel. Hence, some disorganization proplems occur in discipline investigation and punishment. Institutional regulations hardly help to overcome these problems.

The Law of Police Forces should be revised on how and who to investigate in general, and within this law, the regulations should be altered covering as much detail as possible. Thus, the defects in discipline investigation can be ceased.

This study covers discipline as an emerging concept. This is examined by reviewing the discipline articles in the body of current law, the consultation opinions of law department of Police Forces General Directorate on discipline investigation, current applications of discipline crimes and penalties and decisions of administrative judgement commissions. It is disscussed how discipline punishment should be stuated based on the decisions of Council of State.

ABSTRAK

Bir ÷lkede kamu dñzeninin ve gñvenliđin sağlanması, kanun hakimiyetinin sñrdñrñlmesi, suçun önlenmesi ve suçluların yakalanması gibi sorumlulukları ile sosyal yapının doğal bir parçası olan Emniyet Teşkilatı personelinin görevlerini yaparken kaba ve katı kurallar içinde değil, insan haklarına saygılı, hoşgörñlñ ve hukuk kuralları içinde görev yapmalarını toplumumuz beklemektedir.

Disiplin hukuku yeni ve gelişmekte olan bir hukuk dalı olması nedeniyle, kamu görevlilerine yönelik disiplin uygulamaları, hem yasal eksiklikler, hem de uygulama hatalarından dolayı tam olarak yerleşmiş değildir. İkiyüzbin kişiyi aşan Emniyet Teşkilatı personelinin disiplin soruşturmalarıyla ilgili Emniyet Teşkilatı Kanununda köklñ bir düzenleme yapılmamıştır. Bu nedenle disiplin soruşturmasının yapılması, disiplin cezalarının verilmesinde aksaklıklar meydana gelmektedir. Hala bir çok uygulama genel hükümlere göre yapılmakta ve aksaklıklar genelgelerle giderilmeye çalışılmaktadır.

Emniyet Teşkilatı Kanununda disiplin soruşturmasının nasıl yapılacağı, kimlere yaptırılacağı, ne gibi yol izleneceği genel hatlarıyla; bu kanuna bağlı olarak çıkartılacak yönetmeliklerde de disiplinle ilgili mevzuat en ince ayrıntısına kadar belirtmek suretiyle yeni düzenleme yapılmalıdır. Böylece disiplin soruşturmalarında yer alan aksaklıklar giderilmiş olacaktır.

Çalışmamızda bu konu ile ilgili yapılan araştırmada, disiplin kavramı ve gelişimi, mevzuatımızdaki disiplin hükümleri, Emniyet Genel Müdürlñđü Hukuk Müşavirliğinin disiplin konusunda vermiş olduğu istişari görüşler, Emniyet Teşkilatında disiplin suç ve cezaları ile disiplin soruşturmalarının yapılması, yetkili amirler ve kurullar, Emniyet personeline verilen disiplin cezaları, idari yargı kararları incelenmek suretiyle ele alınmış, hukuka uygun disiplin cezalarının nasıl olması gerektiği Danıştay kararları örnek gösterilerek ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	<u>Sayfa No:</u>
	i
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM DİSİPLİN

I-DİSİPLİN KAVRAMI VE GELİŞİMİ	4
A-Disiplinin Tanımları	5
B-Disiplinin Önemi	7
C-Disiplinin Amacı	9
D-Disiplinin Türleri	10
E-Disiplin İlkeleri	11
F-Disiplin Cezalarının Özellikleri	12
G-Disiplini Etkileyen Faktörler	13
1-Moral	13
2-Denetim	14
3-Ödüllendirme	14
II-MEVZUATIMIZDAKİ DİSİPLİN HÜKÜMLERİ	15
A-1982 Anayasası 'nda Yer Alan Disiplin Hükümleri	15
B-Devlet Memurları Kanununda Yer Alan Disiplin Hükümleri	16
C-Bazı Özel Kanunların Disipline İlişkin Hükümleri	17

III-DİSİPLİN HUKUKU İLE CEZA HUKUKU AYIRIMI	19
A-Amaç	20
B-Kapsam	20
C-Temel İlke	21
D-Uygulama	22
E- Sonuç	22
IV-DİSİPLİN CEZALARININ UYGULANMASI	23
İKİNCİ BÖLÜM	
KAMU GÖREVLİLERİ VE EMNİYET TEŞKİLATI PERSONELİ	
I-KAMU GÖREVLİLERİ KAVRAMI	24
A-Geniş Anlamda Kamu Görevlileri	25
B-Dar Anlamda Kamu Görevlileri	26
II-MEMUR KAVRAMI	26
A-1982 Anayasasına Göre Memur	27
B-Türk Ceza Kanununa Göre Memur	27
C-Devlet Memurları Kanununa Göre Memur	28
III-POLİS KAVRAMI	29
IV-EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ HUKUK MÜŞAVİRLİĞİNİN İSTİŞARİ GÖRÜŞLERİ	31
A- Zaman Aşımı Süresi	31
B-Sicil Özeti Soruşturma Dosyasına Konulmaması	32
C-Son Savunma Alınmadan Ceza Verilmeyeceği	32
D-Kurs Devamsızlıklarında Yapılacak Disiplin İşlemi	33

E-Tüzüğün 15 inci Maddesinin Uygulanması	34
F-İfade Alma, Yemin ve Süre	34
G-İlçe Emniyet Müdürlerinin Re'sen Ceza Verme Yetkisi	36
H-Soruşturma Açmaya Yetkili Mercii	36
I-İl Emniyet Müdürünün Şube Müdürüne Re'sen Ceza Veremeyeceği	38
J-Bir Alt Derece Cezanın Uygulanacağı Haller	38
L-Emniyette Çalışan Doktorların Derneklere Üye Olmayacakları	39
M-Askerlik Hizmeti Yaparken Suç İşleyenlere İdari Yönden İşlem Yapılmayacağı	39
N-Disiplin Cezası Nedeniyle İlişik Kesme	40
O-İkinci Bir Eşle Nikahsız Yaşayan Personel	41
P-Personelin Zimmet Suçu İşlemesi Halinde Verilecek Cezalar	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EMNİYET TEŞKİLATINDA DİSİPLİN SUÇ VE CEZALARI İLE DİSİPLİN SORUŞTURMASI

I-EMNİYET TEŞKİLATI DİSİPLİN TÜZÜĞÜNE GÖRE DİSİPLİN SUÇLARI	43
A-Uyarma Cezasını Gerektiren Suçlar	43
B-Kınama Cezasını Gerektiren Suçlar	43
C-Aylık Kesimi Cezasını Gerektiren Suçlar	44
Üç Günlüğe Kadar Aylık Kesimi Cezasını Gerektiren Suçlar	44
4-10 Günlüğe Kadar Aylık Kesimi Cezasını Gerektiren Suçlar	46
11-15 Günlüğe Kadar Aylık Kesimi Cezasını Gerektiren Suçlar	46
D-Kısa Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar	47
4 Ay Kısa Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar	47
6 Ay Kısa Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar	48
10 Ay Kısa Süreli Cezasının Gerektiren Suçlar	48
E-Uzun Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar	49
12 Ay Uzun Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar	49
16 Ay Uzun Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar	49
20 Ay Uzun Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar	50
24 Ay Uzun Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar	50

F-Meslekten Çıkarma Cezasını Gerektiren Suçlar	50
G- Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezasını Gerektiren Suçlar	55
II-EMNİYET TEŞKİLATI DİSİPLİN TÜZÜĞÜNE GÖRE DİSİPLİN CEZALARI	57
A-Uyarma Cezası	57
B-Kınama Cezası	57
C-Aylık Kesimi Cezası	57
D-Kısa Süreli Durdurma Cezası	57
E-Uzun Süreli Durdurma Cezası	58
F-Meslekten Çıkarma Cezası	58
G-Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezası	58
III-EMNİYET TEŞKİLATINDA DİSİPLİN SORUŞTURMASI	58
A-Memurun Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat Hükümlerine Göre Soruşturma	61
1-Hazırlık Soruşturması	63
2-Son Soruşturma	64
3-Soruşturma Usulü	65
a-Görevin İfası Sırasında ve Görevden Doğan Suç	65
b-Görev Yaparken İşlenen Suç	65
4-Memurun Muhakematı Hakkında Kanun Muvakkatın İstisnaları	66
B-3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu Hükümlerine Göre Soruşturma	68
C-1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa Göre Soruşturma	71
D-1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkındaki Kanuna Göre Soruşturma	73
IV-DİSİPLİN CEZASI VERMEYE YETKİLİ AMİR VE KURUMLAR	74
A-Doğrudan Disiplin Cezası Vermeye Yetkili Amirler Ve Verebilecekleri Cezalar	74
1-İçişleri Bakanı	75
2-Emniyet Genel Müdürü ve Valiler	75

3-İl Emniyet Müdürleri, Polis Akademi Başkanı, Polis Öğretim ve Eğitim Müdürleri İle Kaymakamlar	75
4-Emniyet Amiri ve Komiserler	76
B-Disiplin Cezası Vermeye Yetkili Kurullar ve Verebilecekleri Cezalar	76
1-İl Polis Disiplin Kurulu	77
2-Öğretim ve Eğitim Kurumlarındaki Polis Disiplin Kurulları	78
3-Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulu	79
4-Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu	81
5-İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu	82
C-Kurulların Toplanma, Görüşme, Karar Verme ve Çalışma Usulleri	84
D-Kurul Kararlarının Kesinleşmesi	85
E-Savunma Hakkı	86
F- Tekerrür	88
G-Bir Alt Derece Cezanın Verilmesi	91
H-Disiplin Cezalarının Sicilden Silinmesi	93
J-Disiplin Cezalarında Zaman Aşımı	95
L-Bir Eylemden Dolayı İki Ceza Verilmemesi	97
M-Af	98
N-Disiplin Cezalarında Yöntem	100
1-Dosya İnceleme Hakkı	100
2-Karar Süresi ve Usulü	100
a-Yüksek Disiplin Kurullarının Karar Usulü	101
b-Disiplin Kurullarının Karar Usulü	102

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİSİPLİN CEZALARINA KARŞI İTİRAZ VE KANUN YOLLARI

I-DİSİPLİN KURULU KARARLARINA VE RE'SEN VERİLEN CEZALARA İTİRAZ

103

II-İDARİ YARGI ORGANLARINA BAŞVURMA	105
A-Disiplin Cezalarıyla İlgili Olarak Açılan İptal Davalarında Ön Koşul	
Bakımından Aranılan Şartlar	106
1-Konuya İlişkin Koşullar	107
2-Davacıya İlişkin Koşullar	107
3-Davalıya İlişkin Koşullar	108
4-Süreye İlişkin Koşullar	108
5-Dava Dilekçesinin Biçimine İlişkin Koşullar	109
B-Disiplin Cezalarıyla İlgili Olarak Açılan İptal Davalarının Esasına İlişkin Koşullar	109
1-Yetki Yönünden Hukuka Aykırılık	110
2-Şekil Yönünden Hukuka Aykırılık	111
3-Neden Yönünden Hukuka Aykırılık	113
4-Konu Yönünden Hukuka Aykırılık	113
IV-TAKDİR YETKİSİ	113
V-TAKDİR YETKİSİNİN İPTAL NEDENLERİ İLE OLAN İLİŞKİLERİ	114
VI-DİSİPLİN CEZALARIYLA İLGİLİ OLARAK İPTAL KARARI VERİLMESİNİN SONUÇLARI	115
VII-İDARİ YARGI TARAFINDAN VERİLEN İPTAL KARARININ UYGULANMASI	116
VIII-DİSİPLİN KOVUŞTURMASINA CEZA KOVUŞTURMASININ VE DİĞER ADLİ MÜESSESE KARARLARININ ETKİSİ	117
A-Ceza Kovuşturmasının Disiplin Cezasına Etkisi	117
B-Mahkeme Kararlarının Disiplin Kovuşturmasına Etkisi	119
1-Mahkumiyet Kararı	119
2-Beraat Kararı	120
3-Tecil Kararı	121

C-Lüzum-u Mahkeme Kararı	122
D-Men-i Mahkeme Kararı	122
IX-DİSİPLİN CEZALARININ DANIŞTAY KARARLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ	124
A-Usul Yönünden İnceleme	124
1-Disiplin Cezalarıyla İlgili Anlaşmazlıklarda Danıştay'ın Durumu	124
2-Disiplin Cezalarıyla İlgili Anlaşmazlıklarda Dava Açma Süresi	125
3-Disiplin Cezalarıyla İlgili Anlaşmazlıklarda Davacı	125
4-Disiplin Cezalarıyla İlgili Davalarda Davalı	125
B-Esas Yönünden İnceleme	125
1-Sebep	126
2-Yetki	127
3-Usul ve Şekil	129
4-Konu	130
5-Maksat	131
X-DİSİPLİN CEZALARIYLA İLGİLİ İDARE MAHKEMESİ VE DANIŞTAY KARARLARINDA DİKKATİ ÇEKEN ÖZELLİKLER	131
A-Disiplin Cezasını Gerektiren Her Durum İçin Yeterli Delil Aranmalı	131
B-Verilen Cezalarda Esas, Şekil ve Yetki Bakımından Mevzuata Uygunluk Titizlikle Aranmalı	132
C-Bazı Hadiselerin Disiplin Cezasını Gerektirip Gerektirmediği Hususunda Karar Verirken Memur Lehine İyimser Davranmalı	132
D-Disiplin Suçu İle Verilen Disiplin Cezası Arasında Orantı Olmalı	133
E-Şüphe Üzerine Sanık Cezalandırılmamalı	133
SONUÇ	135
KAYNAKÇA	139

KISALTMALAR

a.g.e.	:Adı geçen eser
a.g.m.	:Adı geçen makale
AİD	:Amme İdaresi Dergisi
AMKD	:Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi
AÜHFD	:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
C.	:Cilt
ÇYYD	:Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi
DD	:Danıştay Dergisi
DKD	:Danıştay Kararlar Dergisi
DMK	:Devlet Memurları Kanunu
EÜKMYO	:Erciyes Üniversitesi Kamu Maliyesi Yüksekokulu
İÜHFD	:İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜSBFD	: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
KHK	:Kanun Hükmünde Kararname
M	:Madde
RG	:Resmi Gazete
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
TODAİE	:Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TİD	:Türk İdare Dergisi

GİRİŞ

Günümüz insanı, yaşadığı hayat ve çevresinde meydana gelen olayları olduğu gibi kabullenme yerine bu olayları doymak bilmeyen bir merakla araştırmakta, hatta sorgulamaktadır. İnsan, özellikle yüzyılımızda yönetimin özü haline gelmiştir. Bu anlayış, yönetimin bütünleyici bir parçası olan polis hizmetlerini de etkilemiştir.

Polis, doğru ile yanlışın kesiştiği yol kavşağında halka doğru yolu gösteren, üniformalı nöbetçidir. Bir ülkede kamu düzeninin sağlanması, kanun hakimiyetinin sürdürülmesi, güvenliğin temini, suçun önlenmesi ve suçluların yakalanması gibi sorumlulukları ile sosyal yapının doğal bir parçasıdır. Ancak günümüzde eğitim düzeyi yüksek olan toplumların polisten beklentileri de artmıştır. Toplum, artık polisin kanunda yazılı görevlerini, katı kurallar içinde, kaba biçimde değil, insan haklarına saygılı, hoşgörülü ve hukuk kuralları içinde yapmasını beklemektedir.

Polis mesleğinde disiplin temeldir. Poliste disiplinin yerleşmesi için bütün mensupların vicdan huzuru veren doğrulukla görev yapmaya, her hizmeti en küçük ayrıntısına kadar büyük bir dikkat ve istekle yapmaya alıştırmak, kalplerine meslek ve görev mesuliyetini sokmak gerekir. Rasyonel bir disiplin için, amirle memurun karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı olarak görev yapmaları ve astın üste karşı mutlak itaati gereklidir.

Emniyet Teşkilatı personeli görevlerini yaparken mensuplarının eylem, işlem, tutum ve davranışlarında neleri yapmaları, neleri yapmamaları gerektiği ilgili mevzuatla düzenlenmiştir. Bu çalışmamızda amaç, temel taşı disiplin olan Emniyet hizmetlerinin yürütülmesi sırasında tüm teşkilat mensuplarının disiplinsiz davranışları nedeniyle, kusurlu olanlar hakkında soruşturma açılması sonucunda uygulanacak disiplin mevzuatı hükümleri ile soruşturma evraklarının ilgili kurula intikal ettikten sonra verilen disiplin cezalarıyla ilgili idari yargı kararları incelenerek, hangi disiplin cezasının ne sebepten dolayı idari yargı mercileri tarafından bozulduğu, hem disiplin kurulu kararlarının isabetli olması, hem de ceza

alan personelin idari yargı mercileri karşısında nasıl hak arayacakları ve hak ararken hangi konulara dikkat etmeleri gerektiğini ortaya koymak amacıyla, ilginç idari yargı kararları örnek gösterilerek hukuka uygun disiplin cezalarının nasıl olması gerektiği üzerine bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma dört bölümden oluşmaktadır.

Araştırmamızın birinci bölümünde; disiplin kavramı ve gelişimi, disiplini etkileyen faktörler incelendikten sonra, mevzuatımızdaki disiplin hükümleri, disiplin hukuku ile ceza hukuku ayrımı irdelenmiş, disiplin cezalarının uygulanması ortaya konulmuştur.

İkinci bölümde ise; kamu görevlileri, memur ve polisin tanımı yapılarak Emniyet Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliğinin disiplinle ilgili vermiş olduğu istişari nitelikteki görüşleri muvacehesinde, gerek disiplin mevzuatının, gerekse disiplin cezalarının uygulanmasından doğan tereddütler konularındaki görüşlerine yer verilerek, idarenin disipline bakış açıları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde; Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğüne göre disiplin suç ve cezaları ile Emniyet Teşkilatında disiplin soruşturmasının açılması, disiplin cezası vermeye yetkili amirler ve kurullar ile verebilecekleri cezalar ortaya konularak kurulların toplanma, görüşme, karar verme ve çalışma usulleri, disiplin cezası verildikten sonra kurul kararlarının kesinleşmesi, sanığın savunma hakkı, disiplin tüzüğünün 14 ve 15 nci maddelerine göre bir üst derece ve bir alt derece ceza verilmesi, verilen disiplin cezalarının sicilden silinmesi için gerekli şartlar, disiplin ceza verme yetkisinin zaman aşımına uğraması, disiplin affı ve disiplin soruşturması yapılıp dosyanın ilgili kurula intikal ettikten sonra sanığın dosyasını inceleme hakkı, disiplin kurullarında karar verme usulü konuları araştırılmıştır.

Dördüncü bölümde ise; disiplin kurulu kararları ile re'sen verilen cezalara itirazın nasıl olacağı, bu cezalarda idari yargı organlarına nasıl başvurmak gerektiği, Emniyet Teşkilatında iptal davasının nitelikleri, önkoşulları, iptal nedenleri, iptal davasının sonuçları, disiplin cezalarının Danıştay kararları açısından incelenerek hem disiplin cezası verilirken nelere dikkat edilmesi gerektiği, hem de disiplin cezası,

alanların nasıl hak araması gerektiği hususları açıklığa kavuşturulmuştur. Ayrıca disiplin cezaları ile ilgili örnek idari yargı kararlarına da yer verilmiştir.

Araştırmamızda Emniyet teşkilatının merkez ve taşra kuruluşları, eğitim ve öğretim kurumları ile diğer bağlı kuruluşlarında, diğer bir anlatımla tüm Emniyet teşkilatında görev yapan her sınıftan memura verilen disiplin cezaları ve bu cezalara karşı idari yargı kararları incelenmiştir.

Ayrıca bu çalışmada, 1982 Anayasası, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu ve özellikle 23.03.1979 gün ve 7/17339 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kabul edilip, 24.04.1979 gün ve 16618 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü metni ile en son değişiklikler ve güncel uygulamalar esas alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM DİSİPLİN

I-DİSİPLİN KAVRAMI VE GELİŞİMİ

Toplum hayatının temelini, düzenli işlemlerini ve sürekliliğini sağlayan unsurlardan birisi de disiplindir¹. Kamu düzeninin sağlanmasında, hizmetleri verimli, hızlı ve kamu yararına yönelik olarak sunulmasında ilk akla gelen kavram disiplindir. Hem çalışma düzeninin sağlanıp sürdürülmesi, hem de devletin onur ve saygınlığının korunması bakımından sadece amir ve memur açısından değil, kamu hizmetlerinin etkinliği, sürati ve verimini sağlayacak bir araç olarak düşünülmeli ve uygulanmalıdır².

Disiplin cezalarının kökeni, tarihsel gelişimi bugün öğretilde açıkça su yüzüne çıkmış sayılmaz. Ne var ki, devletin kurulduğu yer ve zamanda kamu görevlisi, yani devlet memurluğu ile birlikte memurun sorumluluğu yanında, özlük hakları ve disiplin yönünden bağlı olduğu bir takım kurallar da kendiliğinden ortaya çıkmıştır³.

İnsanların toplu halde yaşamaları, aralarında belirli bir disiplinin varlığı ile mümkündür. Aileden başlamak üzere, günümüzün büyük çıkar birliklerine kadar küçük veya büyük çerçevedeki insan toplumları için durum böyledir. Bazı yazarlar bunu sosyal disiplin şeklinde tanımlarlar. Ancak toplumun sınırı genişleyince, disiplin doğal olarak gelişen şekline ek olarak, bunu sağlamanın bir çeşit kamu hizmeti şeklinde teşkilatlandırılması ve üstün bir otoritenin uyguladığı bir müeyyideler düzeninin kurulması zorunlu olmuştur⁴.

¹PAZARCI, Şevki: "Belediyelerde Disiplin Suç ve Cezaları", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C.1, S.4, Temmuz 1992, s.35-40

²ÜSTÜNDAĞ, D. ve A.KAYHAN: *Disiplin Mevzuatı*, Nurdoğan Matbaası, Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Daire Başkanlığı Yayın No:1990/8, Ankara 1990, s.75

³ERDOĞDU, Ahmet: "Yeni Disiplin Cezaları", Danıştay Dergisi, Y. 2, S.6-7, s.5

⁴DÖNMEZER, Sulhi: *Sosyoloji*, İÜHF Yayını, 1976, s.196

Yurdumuzda bu anlamda bir çok teşkilatlar kurulmuş, bu teşkilatlarda çalışan personelin uyması gerekli zorunlu kurallar ve kurallara riayet etmeyenlere uygulanacak müeyyideler düzenlenmiştir. 1845 yılında kurulan Polis teşkilatında da 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu ve bu kanuna istinaden çıkarılan Polisin Disiplinine Merasim ve Topluluklardaki Rolüne ve Polis Teşkilatı Karakolları ile Vazifelerine Dair Talimatname Disiplin konusunda ilk düzenlemeleri içermektedir.

A- Disiplinin Tanımları

Fransızca kelime olan disiplin sözcüğü “Disciple” sözcüğünden türemiş olup, Türkçemizde sıkı düzen, yol, yordam, eğitime, öğretme, yola getirme ve güdüleme anlamına gelmektedir⁵.

Disiplin, örgütlenmiş bir toplulukta veya bir kurumda gerek hizmetlerin iyi bir şekilde görülmesi, gerekse fertlerin davranışlarını kontrol etmesi bakımından, kanunların nizamların ve teessüs etmiş kaidelerin hakim kılınmasıdır⁶.

Kurallara uyma niteliği ağır basan disiplin, birlikte yaşamının gereği olduğu kadar bireyin, içinde bulunduğu toplumun şartlarına uygun olarak davranışlarını düzenlemek ve geliştirmek için gerekli önlemleri kendine uygulayabilmesi, yönetimin de, bireyin kurallara uygun davranışlara yönelebilmesini sağlayacak imkanları hazırlaması ve bu şartlar için de bireyin davranışlarını kontrol edecek önlemleri almasıdır⁷.

⁵SARAÇ, Tahsin: Fransızca Türkçe Büyük Sözlük, TDK, 1976, s.403; TORTOP, Nuri: “Disiplin, Disiplin Cezaları ve Disiplin Suçları”, AİD, C.16, S.3, Eylül 1983, s.89; TORTOP, Nuri: *Kamu Personel Yönetimi*, Olgaç Matbaası, Ankara 1987, s.211

⁶ÜSTÜNDAĞ, D. ve A.KAYHAN: a.g.e., s.6

⁷SORGUÇ, Bahir: *Disiplin ve İdari Soruşturma*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1980, s.27

Disiplin, çalışanların kurum düzenine aykırı davranışlarından dolayı karşılaştıkları yaptırımlardır. Bu anlamda disiplin yanlış bir davranışın cezalandırılmasıdır⁸.

Disiplin, çalışma düzeninin sağlanıp sürdürülmesi, devletin onur ve saygınlığının korunması bakımından kamu hizmetlerinde etkinliği, sürati ve verimi sağlayacak bir araçtır⁹.

Disiplin, hizmetin mevzuatına uygun ifasını sağlayan bir vasıta¹⁰.

Memuru görevine sınıksız bağlamayı amaç edinen ve onun bir kamu görevlisi olarak onurunu korumaya yönelmiş bulunan kurallardır¹¹.

Disiplin, fertleri örgüt amacını gerçekleştirmesi için uyulması gereken kural ve nizamlara uymaya sevk eden kuvvet şeklinde tanımlanabilir¹².

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda Devlet memurlarına uygulanacak disiplin cezalarının amacını ve bu cezayı gerektiren hallerin sayılması ile yetinilerek, disiplinin tanımı yapılmamıştır. Disiplinin hukuki tanımı, Polisin Disiplinine, Merasim ve Topluluklardaki Rolüne ve Polis Karakolları ile Vazifelerine Dair Talimatnamenin 1 inci maddesinde "Disiplin, kanunlara, nizamlara, emirlere mutlak itaat, astın ve üstün hukukuna riayettir" denilmek suretiyle yapılmıştır.

Disiplin kavramı ile ilgili olarak değişik açılardan yapılan tanımları çoğaltabiliriz. Bu tanımlar ışığında disiplini şu şekilde tanımlayabiliriz. Disiplin; Kanunlara ve kurallara uyarak, görevi nizam, intizam içinde istenildiği gibi yapmaktır.

⁸ ALIKAŞİFOĞLU, Kemalettin: "Disiplin Cezaları", AİD, C.10, S.4, Aralık 1977, s.32; BALTA, T.Bekir: *İdare Hukuku Ders Notları*, AÜSBF, Ankara 1966, s.441; TORTOP, Nuri: *Kamu Personel....*, a.g.e., s.211; TUTUM, Cahit: *Personel Yönetimi*, Doğan Basımevi, T.O.D.A.İ.E. Yayınları, 2. Bası, Ankara 1979, s.188

⁹ PAZARCI, Şevki:a.g.m., s.35

¹⁰ VURAL, M. Zeki: *Polis Kuruluşu*, Ulutaş Matbaası, İstanbul 1970, s.91.

¹¹ ERDOĞDU, Ahmet: a.g.m., s.5

¹² GELEGEN, Taner: "Kamu Yönetiminde Disiplin ve Disiplin Cezaları", *Danıştay Dergisi* 50. Yılı Özel Sayısı, Ankara 1973, s.221

B-Disiplinin Önemi

İnsanların toplu halde yaşamaları ve bu yaşayışlarını belli kurallara bağlı olarak sürdürebilmeleri için en önemli unsur disiplindir. Disiplinin bozuk olduğu toplumlarda kanuna aykırı davranışlar, kamu hizmetinin aksamasına neden olmaktadır. Toplu halde yaşayan insanların başarılı ve verimli olabilmeleri için morallerinin iyi olması, fert veya grup moralinin yüksek tutulabilmesi için de, iyi bir disiplinin kurulması gereklidir. Disiplin ve moral pozitif değerleri temsil eder. Bazen de disiplin negatif anlamda ceza olarak anlaşılır¹³.

Çalışmalarından memnun olunan memurlar disiplinli bir şekilde kurallara isteyerek uyarlar. Bunun aksine personelin disiplin ve moral gücü yüksek tutulmazsa gevşeklik başlar.

Poliste, ihtiyaç duyulan bir disiplinin tesisi için ast ve üst arasında karşılıklı güvene, sevgiye ve saygıya dayanan bir ortamın oluşturulması esastır. Poliste disiplinin yerleşmesi ise, mensupların vazifelerini, doğruluk, dikkat ve istekle yapmalarını sağlamak, kalplerini meslek ve görev aşkı aşılama ile mümkündür. Bu ise ancak yeterli bir eğitimle mümkün olabilir¹⁴.

Ancak uygulamada eğitim yerine, ceza uygulanması yoluyla disiplin tesisi tercih edilmektedir. Bu yola, cezanın durdurucu güç olmakta etkili görülmesi nedeniyle pratik çözüm olarak başvurulmaktadır. Cezanın bir yerde caydırıcı ve ıslah edici mahiyet arzettiğini savunmak inandırıcı bir yol değildir. Memurların kural dışı davranışlarının eğitim yoluyla giderilmesi uzun vadede bir çözümdür. Uygulanan eğitim metotları fayda vermeyince cezalar uygulanmalıdır¹⁵.

¹³ ÖRÜCÜ, Esin: "Disiplin Cezaları 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Sistemi", İÜHFML, C.XXXII, S.2-4, 1967, s.785

¹⁴ ÖNDER, Kazım: *Disiplin Mevzuatı*, Polis Okulları Ders Kitabı, Ankara 1999, s.663

¹⁵ AHMETOĞLU, Enver: *657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Göre Memur Disiplin Cezaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.7,8

Personel arasında normal bir davranış düzeni kurmak için, kurallara uymamaları durumunda, personelin yönetimi bir çok nedenlerle tatmin edememesi ve işindeki başarısızlığı söz konusu olduğunda disiplin önlemlerinin uygulanması gerekli görülebilir. Tutarlı bir disiplinle birlikte, düzenli bir ödüllendirme, örgüt çalışanlarının çabalarının karşılıklarını beklemeye yöneltir. Bu yolla istenen ve beklenen davranış, düzeltme önlemlerine gerek kalmadan özendirilmiş olur¹⁶.

Bugün ceza hukukunda bile sanığın durumunda iyileşme ve ıslah eğilimi görüldüğü zaman tecil müessesesinden yararlanılmaktadır. Bu durumdan yararlanan kişi en azından tecil süresi içinde bir daha suç işlememeye gayret eder. Disiplin olumlu yönüyle memurları teşvik etmek suretiyle ve eğitim sonucu kurallara uymaları istenerek yerine getirilmeye çalışılmalıdır.

Bunları yerine getirirken her amir;

1-Korkutucu değil, eğitici ve inandırıcı olmalıdır. Sağ duyulu her amir yanlışlık yapan astlarına ders vererek ve disiplin önlemleri uygulayarak öğreteceği yerde, o yanlışları görevlinin kendisine onartarak düzeltmeye çalışmalıdır.

2-Sık sık ve yerli yersiz disiplin önlemlerine başvurmamalıdır. Burada ilk kez yanlışlık yapan bir astına aşırı sertlik göstererek kınamak doğru değildir.

3-Astlarını başkalarının önünde azarlama yoluna gitmemelidir¹⁷.

4-İşi ve davranışı yeterli olmayan memurlarla konuşma ertelenmemelidir.

5-Hatasını kabul eden memura disiplin cezası verilmemelidir. Zira bu kendilerini disiplin altına aldıklarını gösterir.

6-Kimse kusursuz değildir. Herkes hata yapar¹⁸.

¹⁶ CANMAN, A. Doğan: *Çağdaş Personel Yönetimi*, T.O.D.A.İ.E. Yayınları No: 260, Birinci Bası, Ankara 1995, s.149; WILLIAM, H. Newman(Çev:Kenan SÜRGİT): *Yönetim İşletmelerde ve Kamu Yönetiminde Sevk ve İdare Yetkin Yayınları*, 4. Basım, Ankara 1985, s.502

¹⁷TUTUM, Cahit: a.g.e., s.190-191

¹⁸ ÖRÜCÜ, Esin: a.g.m., s.805

Polisin Disiplinine, Merasim ve Topluluklardaki Rolüne ve Polis Karakolları Teşkilatı ile Vazifelerine Dair Talimatnamenin disiplinle ilgili ilk cümlesi “Polis mesleğinde disiplin temeldir.” diye başlar. Bundan anlaşılacağı üzere, polislik mesleğinde hizmetin istenen düzeyde yürütülmesi için disiplin ön şart olarak kabul edilmiştir.

C-Disiplinin Amacı

Disiplinin amacı, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların çalışma ve iç düzenin sağlanması için gerekli olan şartları ve ortamı bozucu eylem ve durumları önlemektir.

Disiplin cezalarının amacı, kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak ve Devlet memurları için oluşturulan çalışma düzenini korumaktır. Ceza kanunlarının belirttiği cezalardan ayrı olarak idare bazı tedbirleri almaya yetkili kılınmıştır. İdarenin aldığı idari önlemler ve hukuki uygulamalar disiplin rejimini meydana getirir. Bu rejimin amacı, kamu personelinin meslek hayatını, görev sırasındaki kişisel davranışlarını ilgilendiren ve kamu hizmetlerinin hukuksal kurallara, statülere ve kamu menfaatlerine uygun olarak işlemesini sağlamaktır. Bu nedenle kanunların emrettiği görevleri yapmayanlara, yasakladığı işleri yapanlara, idarenin yetkili amirleri ve kurulları tarafından çeşitli cezalar verilmektedir¹⁹.

Cezalandırmada, önce memuru yetiştirmeye yönelik öğüt ve benzeri yöntemler uygulanmalıdır. Bu yöntem de bir cezalandırmadır. Asıl olan yapılan kusurların karşılıksız kalmamasıdır. Karşılığın derecesi, kusura ve uygulanacak personel üzerinde yapacağı etkiye göre de değişecektir. Memurların kusurlarını görmeyerek, kuruluşunda her şeyin iyi gideceğine inanan bir yönetici yanıltılmış olur.

¹⁹ TORTOP, Nuri: Kamu Personel..., a.g.e., s.212

Otorite ve denetim yeteneğini yitirir. Personele yakın olayım derken otoriteyi kaybeder²⁰.

Kamu hizmetlerinin gereği gibi yapılması, memurların hiyerarşik düzen içerisinde uyumlu bir şekilde hareket etmesi, memuriyet şeref ve haysiyeti ile Devlet tüzel kişiliğinin saygınlığı korumak ve memuru iyi yola sevk etmek amacıyla disiplin cezaları yürürlüğe konulmuştur.

D-Disiplinin Türleri

Disiplini, otokratik ve demokratik disiplin olarak iki grupta değerlendirebiliriz.

Otokratik Disiplin; çalışma hayatında en çok karşılaştığımız disiplindir. Bu tip disiplinde çalışma düzeninin korunması açısından üstün, sürekli kontrol ve denetimi esastır. Mevcut kuralların ihlali, açık bir ceza tehdidi altında önlenmeye çalışılır. Korku, disiplinin temel nedeni sayılır. Bu tip disiplin kişilerin arzularını göz önünde bulundurmaz. Sadece korkuya dayanır ve kişiyi sürekli bir kontrole tabi tutar. Bu durum memurda, öyle bir ruh huzursuzluğu uyandırır ki, üst uzaklaşınca herkes canının istediğini yapmak ister ve ceza tehdidi ile tesise çalışılan disiplin yerini düzensizlik alır²¹. Otokratik disiplinde fertlerin davranışlarını kontrol eden kuvvet dışarıdan gelmekle ve astlar üzerinde istenmeyen bir baskı halinde kendini göstermektedir.

Demokratik disiplin de ise; fertler tarafından işin icapları bilindiği takdirde, emirlere kendiliğinden uyulmaya başlanır. Böylece grupta ve onu teşkil eden fertler arasında zorla empoze edilmek istenen disiplin yerine, zati bir disiplin hakim olur. Demokratik disiplinde arzu edilen, grup mensuplarının çalışma arzularının oluşturulmasına çalışmaktır. Moralin yüksek olduğu, iyi bir liderliğin ve etkili bir

²⁰ TORTOP, Nuri: Yönetim Bilimi, Ankara 1979, s.123

²¹ MIHÇIOĞLU, Cemal: *Personel İdaresinde Beşeri Münasebetler*, s.183

kontrolün mevcut olduğu yönetimlerde, disiplin sorunu ikinci plana düşer ve çalışma grubunun kabul ettiği eylem kurallarına uyma şuuru yerleşir²². İşte üzerinde en çok durulması gereken ve gerçekleştirilmesinde büyük yarar bulunan disiplin cezalandırmaktan çok düzeltici, öğretici yönü ağır basan bu çeşit disiplindir.

Demokratik ve otoriter disiplin arasında sert bir ayrılık bulunmaktadır Burada moral yalnız, beraber çalışma yolunda yılmayan ve pozitif disiplinden doğar. Bu anlamda disiplin otorite ve kontrolden ziyade eğitim, ikna ve dayanışmaya dayanan demokratik liderliğin bir sonucudur²³. Bugün için cezalandırıcı hareketler önemini kaybetmiştir. Sert ve cezalandırıcı görüş yerine, en iyi kontrol usulünün memurun kendi benliğinde geliştirdiği disiplin görüşü kuvvet kazanmaktadır.

E-Disiplin İlkeleri

Disiplin, kişiyi içinde bulunduğu çalışma düzenine uygun davranmasını sağlar. Ancak disiplin cezaları bu sonucu sağlayacak araçlardan sadece birisidir ve en son başvurulması gereken bir araçtır. Disiplin konusunda bazı ilkelere uymak gereklidir. Bunlar;

1-Disiplin cezalarını verme yetkisi kural olarak en yakın amire ait bulunmalıdır. Bu yetki, görevin doğru ve iyi yürütülmesi açısından astları üzerinde sahip olmaları gereken bir yetkidir. Daha çok hafif disiplin cezaları açısından söz konusudur. Ağır disiplin cezaları verme yetkisi, atamaya yetkili amir ya da üst düzeyde kurulacak disiplin kurulları tarafından verilmelidir.²⁴

2-Disipline aykırı eylem, işlem, tutum ve davranışlar önceden tespit edilmeli, herkese duyurulmalıdır. Emniyet Teşkilatında bu kurallar Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğünde düzenlenmiştir.

²² GELEGEN, Taner: "Kamu Yönetiminde Disiplin ve Disiplin Cezaları", Danıştay Dergisi 50. Yılı Özel Sayısı, Ankara 1973, s.222

²³ ÖRÜCÜ, Esin: "Disiplin Cezaları 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Sistemi", İÜHFM., C.XXXII, S.2-4, 1967, s.782

²⁴ ÖNDER, Kazım: a.g.e., s.662

3-Disipline aykırı davranışlar sistemli, sürekli ve baskıya dayanmadan izlenmelidir. Ceza vermekten çok, o suçu işlemesinin nedenleri üzerinde durulmalıdır.

4-Disiplin önlemleri hızla sonuçlandırılmalıdır. Geciktirilmiş bir disiplin önlemi, hem etkinliğini, hem de adil olma özelliğini kaybeder.²⁵

5-Disiplin önlemi uygulanan kişiye düşmanca davranmamak gereklidir. Çünkü gereksiz bir baskı kişiyi suç işlemeye iter.

F-Disiplin Cezalarının Özellikleri

Disiplin cezalarının özelliklerini genel olarak şu şekilde sıralayabiliriz.

1-Disiplin cezaları takdiridir.²⁶ Ancak belli şartlara bağlanmak suretiyle uygulanacak kişilere bir güvence getirilmiştir.

2-Aynı suçu işleyenlere aynı ceza uygulanmaktadır.²⁷ Eşitlik ilkesi disiplin cezaları için de geçerlidir.

3-Bu cezalar kişiseldir. Disiplin cezası sadece kamu mensuplarına uygulanır.²⁸

4-Disiplin cezaları yetkili amir ve kurullar tarafından verilir ve uygulanır. Bu cezalar verildiği tarihten itibaren hüküm ifade eder ve tecili mümkün değildir.²⁹

²⁵ ÖNDER, Kazım: a.g.e., s.662

²⁶ DİNÇER, Yıldız: "Devlet Memurlarının Disiplin Hukuku", AİD, C.9, S.1, Mart 1976, s.73

²⁷ ÇİFTÇİ, Osman: *Soruşturma Yöntemleriyle Birlikte Memur Suçları*, Filiz Matbaacılık, Ankara 1990, s.9

²⁸ DİNÇER, Yıldız: a.g.m., s.73

²⁹ ÇİFTÇİ, Osman: a.g.e., s.9

G-Disiplini Etkileyen Faktörler

1-Moral

Moralin niteliği hakkında bugüne kadar çok ve birbiriyle çelişik görüşler ileri sürülmüştür. Bunları kabaca iki grupta toplamak mümkündür. Birinci grupta yer alan görüşler incelendiğinde morali daha çok bireysel ve kişisel olarak ele alırlar. Çok kişiden oluşan bir takımda, takım üyelerinin her birinin tek tek morali söz konusudur. Burada moral takımı oluşturan üyelerin her birinin fiziksel ve duygusal iyiliğidir. Bu durumda bulunan bir kişi görevini enerji ve coşku ile yerine getirir. Üyesi olduğu grubun amaçlarını daha kolay benimser. Diğer grup üyeleriyle daha etkin biçimde çalışma ve geçinme imkanı bulur. Gündelik hayatta çok kullanılan “moralim bozuk” deyimini kişisel ve bireysel anlamda morali anlatır.³⁰

İkinci grupta yer alan görüşlere göre, morali daha çok gruba ait bir kavram olarak ele alır. Buna göre tek tek kişilerin değil, grup moralinden söz etmek mümkündür. Bir grubu oluşturan kişilerin bazılarının moralinin düşük olması, o grubun bir bütün olarak moralinin yüksek düzeyde olmasına engel değildir.³¹ “Narkotikçiler zulayı bulduklarından dolayı moralleri yüksek” ifadesi bireysel değil grup moraline örnek teşkil eder.

Morali Belirleyen Unsurlar³²

- 1-İşten hoşlanma derecesi ve verimlilik
- 2-Bir grubun üyesi bulunmaktan duyulan övünç,
- 3-Birbirine bağlılık ve tutkunluk olarak sıralamak mümkündür.

³⁰ ÖNDER, Kazım: a.g.e., s.665

³¹ ÖRÜCÜ, Esin: a.g.m., s.785

³² ÖNDER, Kazım: a.g.e., s.666

2-Denetim

Denetim, Kamu sektöründe veya tüzel kişiliği bulunan kurumlarda yapılmakta olan işlerin mevcut mevzuata uygun olarak yapılıp yapılmadığının yetkili kimseler tarafından kontrolü ve gözetlenmesine denilir. Yapılan çalışmaları kontrol etmek ve değerlendirmek, daha verimli hale getirilmelerini sağlamak, kurumlardaki personele çalışmalarında rehberlik yolu ile yardımda bulunmak gibi geniş faydaları bulunmaktadır. En önemlisi, meydana gelen kanunsuz ve disiplinsiz davranışların neticesinde soruşturma ve incelemelerini yaparak sonucun üst ve ilgili kademelere bildirilmesini de kapsar.³³

Her kurum amacına ulaşabilmesi için sahip olduğu ve yararlanabileceği kaynakları en iyi bir şekilde kullanması gerekir. Teşkilatın amaçlarına ulaşma derecesi, kaynakları kullanma derecesine bağlıdır. Aksaklıkların giderilmesinde denetim tek yoldur. Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde aksaklıkların giderilmesi geciktiğinde telafisi imkansız sonuçlar ortaya çıkar. Bilhassa toplum düzeniyle doğrudan ilgili asayiş hizmetlerinde meydana gelen aksamaların sık, sık yapılacak denetimlerle tespit edilerek zamanında giderici tedbirler alınması zaruridir.

3-Ödüllendirme

Personel yönetiminin tartışmalı konularından biri de ödül sistemidir. Ödül kısaca üstün başarının, örnek davranışların, düzeltici ve iyileştirici önerilen somut bir biçimde değerlendirilmesidir. Değerlendirme sonucunda verilecek ödül, maddi veya manevi olabilir. Ödül sistemi bir bakıma isteklendirme kuramının uygulamaya konulmasıdır.³⁴

³³ ÖNDER, Kazım: a.g.e., s.667

³⁴ ÖNDER, Kazım: a.g.e., s.668

Ödül sisteminin dayandığı düşünce şöyle özetlenebilir. Ödüllendirilen eylem ve davranışlar yenilenir. Üstün başarının örnek davranışların devam etmesi isteniyorsa ödüllendirmede fayda vardır. Ödül çalışanların bağlılık duygusunu artırır, kişiliğin ve yaratıcılık yeteneğinin geliştirilmesine imkan verir.

Ödüller genel hatlarıyla Devlet Memurları Kanununun 122 nci maddesinde “Takdirname”, 123 üncü maddesinde ise “Para Ödülü” olarak iki grupta düzenlenmiştir. Para ödülleri, çoğu kez aylık ücret kadar veya aylık ücretin en fazla üç katı şeklinde verilir. Takdirnamede ise; üstün iş yapma, üstün başarı veya olağanüstü hizmet durumunun, kurumun en üst amirince bir yazı ile belgelenmesinden ibarettir. Bir övgü belgesi olan takdirnamenin maddi olmaktan çok manevi değeri vardır.

II- MEVZUATIMIZDAKİ DİSİPLİN HÜKÜMLERİ

A-1982 Anayasası’nda Yer Alan Disiplin Hükümleri

Anayasamızda disiplinle ilgili olarak, Kamu Hizmeti Görevlilerinin Görev ve Sorumlulukları, Disiplin Kovuşturmasında Güvence başlığı altında yer alan 129 uncu maddesinde “Memurlar ve diğer kamu görevlileri Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına savunma hakkı tanımadıkça disiplin cezası verilemez.

Uyarma ve kınama cezaları ile ilgili olanlar hariç, disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz.

Silahlı Kuvvetler mensupları ile hakimler ve savcılar hakkındaki hükümler saklıdır.

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurdan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydı ile ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak ancak idare aleyhine açılabilir.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır.” hükmü yer almıştır.

1982 Anayasamıza göre, memurlar ve diğer kamu görevlileri görevlerini yerine getirirken başta Anayasa, daha sonra kanunlara sadık kalarak görevlerini yapmaları gerekmektedir. Ayrıca kusurlu davranışlarından dolayı haklarında disiplin soruşturması açılması durumunda, son savunmaları alınmadan disiplin cezası verilemeyeceği, disiplin amiri yada kurulu tarafından verilen uyarma ve kınama cezaları hariç yargı denetimi dışında bırakılamayacağı 129 uncu madde ile hüküm altına alındığını görmekteyiz.

B-Devlet Memurları Kanununda Yer Alan Disiplin Hükümleri

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 1 inci maddesinin 2 nci ve 3 üncü fıkrasında sayılan görevliler kendi özel yasaları hükümlerine tabidirler. Bu maddeye göre;

“-....Subay, astsubay, uzman çavuş ve uzman jandarmalar ile emniyet teşkilatı mensupları özel kanunları hükümlerine tabidir” hükmü yer almıştır.

Disiplin cezalarının hangi maksatla kimlere verileceği 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 124 üncü maddesinde şöyle açıklanmıştır. “Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin Devlet Memuru olarak emrettiği ödevleri yurt içinde veya dışında yerine getirmeyenlere, uyulması zorunlu kıldığı hususları yapmayanlara, yasakladığı işleri yapanlara durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre....disiplin cezası verilir.” Bu tanımlamaya göre bir memura disiplin cezasının verilebilmesi için;

Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla;

a-Kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin Devlet memuru olarak emrettiği ödevleri yurt içinde veya yurt dışında yerine getirmeyen,

b-Kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin Devlet memuru olarak uyulmasını zorunlu kıldığı hususları yapmayan,

c-Kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin Devlet memuru olarak yasakladığı işleri yapan, memurlar disiplin cezası ile cezalandırılırlar³⁵.

Devlet Memurları Kanununda disiplinle ilgili hükümler 124-136 ncı maddeler arasında sayılmış³⁶; Bu maddelerde disiplin başlığı adı altında Disiplin Amiri ve Disiplin Cezalarının Tanımı yapıldıktan sonra Disiplin Cezalarının Çeşitleri, Disiplin Cezaları Vermeye Yetkili Amir ve Kurullar, Yüksek Disiplin Kurullarının Karar Usulleri, Memurun Hakkı, Karar Süresi, Zamanaşımı, Savunma Hakkı, Ceza Kovuşturması ile Disiplin Kovuşturmasının Bir Arada Yürütülmesi, Sicilden Silinme, Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri, İtiraz, Görevden Uzaklaştırma konuları düzenlenmiştir.

C- Bazı Özel Kanunların Disipline İlişkin Hükümleri

Devlet Memurları Kanunu'nun 125 inci maddesinde “disiplin cezaları ile bunları gerektiren fiil ve haller sayılmış”, maddenin son kısmında “özel kanunların disiplin suç ve cezalarına ilişkin hükümleri” yer almış, 126 ncı madde sonunda da “özel kanunların disiplin cezası vermeye yetkili amir ve kurullarla ilgili hükümleri saklı tutulmuştur.” Demek suretiyle disipline ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Buna

³⁵ PINAR, İbrahim: *Açıklamalı İçtihatlı Memur Suçlarında İdari Soruşturma*, Seçkin Kitabevi, Ankara 1987, s.315

³⁶ GÜVENÇ, Celal: “Devlet Memurları Kanunu Açısından Mahalli İdarelerde Disiplin Suç ve Cezaları(I)”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C.4, S.4, Temmuz 1995, s.38; KAYA, Ali: *Kamu Yönetimine Giriş*, EÜKMYO Kayseri 1986, s.50

göre Emniyet hizmetleri sınıfı personeli hakkında uygulanan İl İdaresi Kanununa bakmamızda fayda bulunmaktadır.

-5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu

Kanunun 13 üncü maddesinde Valilerin, 31 inci maddesinde ise kaymakamların, memurların savunmasını aldıktan sonra,

-Uyarma

-Kınama

-5 güne kadar aylıktan kesme (sadece valiler) cezası verebilmektedirler. Vali ve kaymakamlara, il ve ilçe yönetiminin başı olmaları nedeniyle bu yetki verilmiştir.

657 Sayılı Yasanın “Yürürlükten Kaldırılan Hükümler” başlığını taşıyan 237 nci maddesinin (b) fıkrasında “...23 Temmuz 1965 tarihinden evvel ve sonra yürürlüğe giren Teşkilat Kanunları ile diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri ve Devlet memurlarının hizmet şartlarını, nitelikleri, atanma ve yetiştirilmelerini, ilerleme ve yükselmelerini, ödev, hak ve sorumluluklarını, ödeneklerini ve diğer özlük işlerini düzenleyen hükümler...yürürlükten kalkar” denilmektedir. Bu hükme göre, kurumların kanunlarıyla 657 sayılı kanun hükümleriyle çelişen hükümler ve diğer özlük hakları ile ilgili olarak hükümler kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükten kalkmıştır.

237 nci maddenin bu hükmü karşısında 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 13 üncü maddesinin uygulama olanağının bulunup bulunmadığını saptanması gerekir.

Özel kanun, muayyen bir kuruma veya muayyen bir kesime uygulanacak olan düzenlemeleri getiren bir kanundur. Bu haliyle hükümlerinin ilgili kurum yada kesim dışında tesir etme olanağı yoktur. Genel kanun ise, toplumun tüm bireylerine, tüm kurum ve kuruluşlarına hitap eden ve herkesin uymak zorunda olduğu kuralları

içeren bir kanun türüdür. Bu tanımlamaya göre 5442 sayılı kanunun tüm İl memurlarına uygulanan kanun olması nedeni ile genel nitelikte bir kanun olduğunun kabulü gerekir³⁷.

O halde 125 inci maddenin son fıkrasında sözü edilen özel kanunlar arasında 5442 sayılı kanunun yeri yoktur. Bu durumda özel kanunlardan doğrudan doğruya belli kurum yada kuruluş kanunları ile belli görevleri veya hizmetleri düzenleyen kanunlar anlaşılmalıdır³⁸.

Vali tarafından 5442 Sayılı İl İdare Kanununun 13 ncü maddesine dayanarak disiplin cezası verme yetkisi Devlet Memurları Kanunu ile kaldırılmıştır.

5442 sayılı kanunun 13 üncü maddesinde yer alan ve Valinin yetkili olduğu 5 günlüğe kadar aylık kesme cezasına ilişkin hükmü 657/237-b maddesi gereğince yürürlükten kalkması nedeniyle, 30.11.1970 tarihinden itibaren uygulama olanağı bulunmamaktadır. Nitekim Danıştay 5. Dairesi 30.06.1977 gün ve E.1974/5278; K:1977/3905 sayılı kararı ile bu görüşü doğrulamıştır.

III- DİSİPLİN HUKUKU İLE CEZA HUKUKU AYIRIMI

Disiplin hukuku ile ceza hukuku arasında amaç, kapsam, temel ilke, uygulama ve sonuç yönünden önemli ayrımlıklar bulunmaktadır³⁹.

Disiplin suçu, memurların görevlerinde veya görevleri dolayısıyla işlenen hata ve kusurlu hareketleridir.

Ceza hukukundaki suç ise, bir ferdin sosyal nizama ve hukuka aykırı müsbet ve menfi bir hareketle meydana getirilen fiildir⁴⁰.

³⁷ PINAR, İbrahim: a.g.e., s.345

³⁸ PINAR, İbrahim: a.g.e., s.346

³⁹ SORGUÇ, Bahir: a.g.e., s.45

⁴⁰ DİNÇER, Yıldız: a.g.m., s.73

A-Amaç

Ceza hukukunun amacı, kamu düzenini korumak ve toplumu savunmaktır. Yani ceza toplumsal düzenin ihlali, onun değer hükümlerine aykırı davranışlarının müeyyide altına alınmasıdır⁴¹.

Disiplin cezasında amaç, Devlet memurları için meydana getirilmiş çalışma düzenini koruyarak kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamaktır⁴². Diğer bir ifade ile memurların düzenli çalışmalarını sağlamaktır⁴³. Buradan şu sonucu çıkarmak mümkündür.

Ceza hukukunda amaç, kamu düzeninin korunması iken, disiplin cezasında amaç, kamu hizmetlerinin en etkin, en verimli yürütülmesine imkan tanımaktır.

B-Kapsam

Ceza kanunu, memur olsun olmasın ülkede yaşayan herkese uygulanır. Genel niteliktedir. Her ne kadar memurlar tarafından işlenebileceği kabul edilen bazı suçlar varsa da bunlar yine memuriyet mesleği bakımından değil, sosyal nizamın temini bakımından da suç sayılmışlardır⁴⁴. (Rüşvet , irtikap, ihtilas gibi)

⁴¹ SORGUÇ, Bahir: a.g.e., s.46

⁴² DİNÇER, Yıldız: a.g.m., s.73; ŞEKERCİOĞLU, Metin: Ceza Hukukunda Memur Kavramı, 1974, s.201; TUTUM, Cahit: Türkiye'de Memur Güvenliği, Sevinç Matbaası, TODAİE Yayınları No:132, Ankara 1972, s.43

⁴³ PINAR, İbrahim: Açıklamalı İçtihatlı..., a.g.e., s.309

⁴⁴ ERDOĞDU, Ahmet: a.g.m., s.6-7; GİRİTLİ, İsmet: Kamu Yönetimi Teşkilatı ve Personeli, Fakülteler Matbaası, 6. Bası, İstanbul 1979, s.313; SORGUÇ, Bahir: a.g.e., s.30

Disiplin cezaları ise, yalnız memurlara uygulanır. Dışarıdan bunlara iştirak edenlere uygulanmaz. Bir kuruluşa mensup olan personelin, kuruluşun düzenini bozan, onura karşı davranışı cezalandırılır⁴⁵.

Bu farkı daha belirgin bir şekilde ortaya koymak için şu örneği verebiliriz. Rüşvet hem ceza hukuku bakımından, hem de disiplin rejimi açısından cezayı gerektirir. Memur olmayan bir kişi bu suça iştirak ederse ceza hukuku açısından cezalandırılacaktır. Disiplin cezası alması söz konusu olmayacaktır.

C-Temel İlke

Ceza hukukunda kanunilik esastır. Kanunsuz suç ve ceza olmaz ve bir suça iki defa ceza verilemez. Yani suç teşkil eden bir fiilden dolayı ancak bir ceza verilir veya kişi bir defa cezalandırılır⁴⁶.

Halbuki, disiplin suçlarında genel ceza hükümlerine göre memurun cezalandırılması, hakkında disiplin cezası uygulanmasına engel teşkil etmemektedir. Ceza kanununa göre cezalandırılan kimseye aynı zamanda disiplin cezası da verilebilir⁴⁷.

Kişinin işlediği suçun kanunda karşılığı varsa bu kişi ceza hukukuna göre cezalandırılır. Eğer bu kişi memur ise, ceza hukukuna göre cezalandırıldığında aynı zamanda disiplin cezası da verilebilir.

⁴⁵ DÜNDAR, A.Nihat: *Disiplin Hukuku*, Polis Akademisi Yayınları 3, Ankara 1986, s.3; PINAR, İbrahim: *Açıklamalı İçtihatlı....*, a.g.e., s.308

⁴⁶ SORGUÇ, Bahir: a.g.e., s.46

⁴⁷ DİNÇER, Yıldız: a.g.m., s.73

D-Uygulama

Cezalar, yargısal kararlarla hakim tarafından verilir. Bir mahkemenin hükmü olmadıkça hiç kimse bir fiilinden ötürü tutuklanamaz veya cezalandırılmaz⁴⁸. Buna karşılık ceza hukuku uygulayıcıları, Millet adına karar verme yetkisine sahip bağımsız yargı kuruluşlarıdır⁴⁹.

Disiplin cezaları hakim tarafından verilmemekle birlikte, memurun bağlı olduğu kuruluşun, kanunca yetkili kılınan üstleri tarafından ya da disiplin kurulları tarafından verilir⁵⁰.

Adli yargıda cezalar hakim tarafından verilirken, disiplin cezaları memurun bağlı olduğu kurumun yetkili kurulları veya üstleri tarafından verilmelidir.

E-Sonuç

Ceza hukuku sosyal düzene karşı işlenen eylemlere uygulanacak tedbirleri ihtiva ettiği için yaptırımları daha ağırdır. Bu yaptırımlar kişinin yaşamına, özgürlüğüne, malına, toplumsal durumuna ve şahsına bağlı haklar üzerinde derece derece kısıtlamalar getirir. İdam, hapis, mala el koyma vb. Ceza kanunlarının koyduğu müeyyidelerdir⁵¹.

Disiplin cezasının etkisi ise, sadece, memurun meslek hayatı ve haklarında görülür. En ağır ceza, memuriyet statüsünden çıkarmadır⁵². (Yalnız asker kişilerde, mevzuatına göre, disiplin cezası olarak hapiste vardır).

⁴⁸ GİRİTLİ, İsmet: a.g.e., s.314; SORGUCU, Bahir: a.g.e., s.30

⁴⁹ ALİKAŞİFOĞLU, Kemalettin: a.g.m., s.33; ERYILMAZ, Bilal: *Kamu Yönetimi*, Üniversite Kitabevi, İzmir 1994, s.298

⁵⁰ ERDOĞDU, Ahmet: a.g.m., s.6

⁵¹ ALİKAŞİFOĞLU, Kemalettin: a.g.m., s.331; GİRİTLİ, İsmet: a.g.e., s.314; ERYILMAZ, Bilal: a.g.e., s.298

⁵² DİNÇER, Yıldız: a.g.m., s.73; ERDOĞDU, Ahmet: "Yeni Disiplin Cezaları", *Danıştay Dergisi*, Yıl.12, S.6-7, s.518; GELEGEN, Taner: a.g.m., s.226; SÜRBEHAN, Sadrettin: *Disiplin Cezaları ve Uygulaması*, Ankara 1976, s.27

Yukarıda sayılan nedenlerden dolayı ceza hukuku ile disiplin hukuku arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Çalışmamızın üçüncü bölümünde ceza hukukunun, disiplin hukukuna etkileri daha geniş olarak açıklanacaktır.

IV-DİSİPLİN CEZALARININ UYGULANMASI

Yaptığımız inceleme ve gözlemlere göre Danıştay'da açılan disiplin cezalarıyla ilgili davalarda, kendilerine en çok husumet yöneltilenler İçişleri ve Milli Eğitim Bakanlıklarıdır. Her iki, Bakanlık aleyhine açılan davalar, bu konudaki tüm davaların %70'ine yaklaşmaktadır. Buradan haklarında en çok disiplin cezası uygulananların söz konusu Bakanlık mensupları olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, her iki Bakanlığın disipline en fazla önem veren Bakanlıklar olduğunu bir kalemde iddia etmenin hatalı olacağı kanaatindeyiz. Çünkü Bakanlık mensuplarının sayısı, kaç kişinin disiplin cezasını gerektiren eylemlerde bulunduğu ve bunlardan ne kadarına disiplin cezası verildiği araştırmanın çerçevesini açmış bulunması nedeniyle tespit edilememiştir.

Bir çok Bakanlıkta disiplin cezasının verilmemesinin nedeni öncelikle disiplin cezası vermekten kaçınan amirlerin çokluğu, ikinci olarak bu yola hiç başvurulmamış olması nedeniyle disiplin cezasının nasıl verileceğini bilmemelerinde aramak gerekir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAMU GÖREVLİLERİ VE EMNİYET TEŞKİLATI PERSONELİ

I-KAMU GÖREVLİLERİ KAVRAMI

Yönetimde, verilen sorumluluk ölçüsünde, yetkilerini kullanarak karar verecek, kamu hizmetini yürütüp kamu yararının gerçekleşmesine katkıda bulunacak, bir diğer deyişle yönetimi harekete geçirecek temel öge “insan”dır. Devlet yönetimin başarısı, ehliyetli personele sahip olmakla mümkündür. Yönetim, ancak kendi personelinin ehliyet ve yeterliliği sayesinde gelişebilir¹.

Kamu yönetiminin insan ögesine, kamu görevlileri denir². Kamu görevlileri, kamu personeli ve kamu hizmeti görevlileri deyimleri eş anlamlı olarak kullanılmaktadır³. Genellikle kamu görevlilerine, “kamu personeli” denilmektedir. 1982 Anayasası’nda da kamu hizmeti görevlileri deyimini kamu görevlileri anlamında kullanılmıştır⁴. Türk İdare Hukukunda öğretide ve Yargıtay içtihatlarında ister yönetici olsun, ister yönetilen olsun, kamu kuruluşunda veya kamu kuruluşunun denetiminde, kamuya yönelmiş olarak, onun yararını gözeterek görev yaptıkları sürece, bu görev karşılığında devlet bütçesinden maaş, ücret, ödenek vs. gibi maddi meblağın tahsis edildiği kişilere kamu görevlisi denilir⁵.

¹ Merkezi Hükümet Teşkilatı Projesi(MEHTAP) Yönetim Kurulu Raporu, Ankara 1992, s.75

² AKGÜNER, Tayfun: *Kamu Personel Yönetimi*, Der Yayınları, İstanbul 1992, s.17; GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref: *Yönetim Hukuku*, Turhan Kitabevi, 9. Bası, Ankara 1996, s.162; GÜNDAY, Metin: *İdare Hukuku*, İmaj Yayıncılık, Gözden Geçirilmiş Yeni Baskı, Ankara 1996, s.370; FINDIKLI, Remzi: *İdare Hukuku*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 1990, s.94; ÖRNEK, Acar: *Kamu Yönetimi*, Meram Yayıncılık, İstanbul 1994, s.206; TORTOP, Nuri: *Devlet Memurları El Kitabı*, TODAİE Yayını, 3. Baskı, Ankara 1987, s.54

³ GÜNDAY, Metin: a.g.e., s.370; FINDIKLI Remzi: a.g.e., s.94

⁴ GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref: *Yönetim Hukuku*, Turhan Kitabevi, 9. Bası, Ankara 1996, s.161

⁵ AKGÜNER, Tayfun: a.g.e., s.17; GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref: a.g.e., s.147; GÜNDAY, Metin: a.g.e., s. 370; FINDIKLI, Remzi: a.g.e., s.95; GÜRAN, Sait: “Anayasanın 128 ve 129’uncu Maddeleri Yönünden Kamu Görevlileri İle Bakanların Durumu” AİD, C.17, S.3, Eylül 1984, s.29; KANLIGÖZ, Cihan: “1982 Anayasasına Göre Kamu Görevlisi”, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi , C.43, S.1-4, Ankara 1994, s.180; MALKOÇ, İ. ve A.MALKOÇ: *Memurlar ve Suçlar, Memurlar ve Kamu Görevlilerinin Hukuki Sorumlulukları*, Seçkin Kitapevi, Ankara 1988, s.583

Kamu görevlileri iki anlamda kullanılabilir. Bunlar biri dar anlamda, diğeri geniş anlamda kamu görevlileridir. Hangi anlamda olursa olsun, her kamu görevlisi kamu hizmeti yapar. Ancak her kamu hizmeti göreni kamu görevlisi saymak mümkün değildir. Örneğin serbest çalışan bir avukat, bir doktor kamu hizmeti yapar fakat kamu görevlisi sayılmazlar. Eğer bu hizmetlerini bir kamu kuruluşu veya onun denetimi altında bulunan bir yerde sürdürürlerse o zaman kamu görevlisi olurlar⁶.

Anayasanın 128 inci maddesinde yer alan diğerk kamu görevlileri kavramının memurlar ve işçiler dışında kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerde⁷, idareye kamu hukuku ilişkisiyle bağlı olarak çalışan tüm kamu personeli içerdiği söylenebilir.

A-Geniş Anlamda Kamu Görevlileri

Kamu görevlileri deyimini geniş anlamda kullanıldığında, kamu kesiminde görev yapan, hukuksal durumları birbirinden farklı olan tüm görevlileri içine alır⁸. Geniş anlamda kullanılan kamu görevlileri deyimini içine kamu kesiminde çalışan herkes girer⁹. Kısaca kamu kesiminde görev yapan herkes, geniş anlamda kamu görevlileri kavramı içerisinde kabul edilir.

Devletin siyasal yapısını oluşturan görevliler ile özel hukuka tabi olan ve kamu kesiminde çalışanlar dar anlamda kamu görevlileri dışında kalırlar.

⁶ SORGUÇ, Bahir: *Disiplin ve İdari Soruşturma*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1980, s.9

⁷ SERİM, Bülent: "Anayasa Mahkemesi'nin Son Kararı ve KİT Personeli", AİD, S.3, Eylül 1989, s.61

⁸ AKGÜNER, Tayfun: a.g.e., s.17; GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref: a.g.e., s.162; GÜNDAY, Metin: a.g.e., s.371; FINDIKLI, Remzi: a.g.e., s.95; TORTOP, Nuri: a.g.e., s.54; KANLIGÖZ, Cihan: "1982 Anayasasına Göre Kamu Görevlisi", Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 43, S. 1-4, Ankara 1994, s.180

⁹ GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref: a.g.e., s.162; GÜNDAY, Metin: a.g.e., s.371; FINDIKLI, Remzi: a.g.e., s.95; KANLIGÖZ, Cihan: a.g.m., s.181

B-Dar Anlamda Kamu Görevlileri

Anayasanın 128 inci maddesinde “Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür” hükmü yer almaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri yürütenler dar anlamda kamu görevlileridir¹⁰. Diğer bir tabirle, Devletin siyasal yapısını oluşturan organlardaki görevlilerle, özel hukuk hükümlerine tabi olarak çalışanlar dışında kalan kamu görevlileri dar anlamda kamu görevlileridir. Bunlar devlet memurları ile diğer kamu görevlileridir. Diğer kamu görevlileri deyimi 1982 Anayasası ile hukukumuzda girmiştir. Memurların dışında kalan diğer kamu görevlileri kapsamına, hakim ve savcılar, askerler, üniversite öğretim üyeleri gibi, ayrı personel rejimine tabi olan kamu görevlileri girmektedir¹¹. Kısaca belirtmek gerekirse, diğer kamu görevlilerinin de idare hukuku esaslarına göre çalıştırılmaları gerekmektedir.

II- MEMUR KAVRAMI

Hukukumuzda çeşitli memur tanımlamalarına rastlanır. Anayasa, Devlet Memurları Kanunu ve Türk Ceza Kanunu kendi yönlerinden memuru tanımlamışlardır. Bu arada TBMM’nin yorumu, Yargıtay ve Danıştay kararlarıyla öğretide ki değişik görüşler de kavramı büsbütün karmaşıktır¹².

¹⁰ GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref: a.g.e., s.162.

¹¹ GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref: a.g.e., s.162; GÜNDAY, Metin: a.g.e., s.371; FINDIKLI, Remzi: a.g.e., s.95; TORTOP, Nuri: a.g.e., s.54

¹² SELÇUK, Sami: “İdare ve Ceza Hukuklarında Memur Kavramı”, Yargıtay Dergisi, C.23, S.1-2, Ocak-Nisan 1997, s.1

A- 1982 Anayasasına Göre Memur

1982 Anayasası'nın 128 inci maddesinde "Devletin kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin, genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülür." denilmektedir. Görüldüğü gibi bu Anayasada memurlarla birlikte yukarıda izah edilen "diğer kamu görevlileri" kavramı da bulunmaktadır. Anayasadaki bu hükümle kamu görevlileri için genel bir düzenleme yapılmış ve devletin ülkedeki ekonomik, sosyal ve teknik gelişmeler neticesinde artan işlevlerini de dikkate alarak, tüm kamu hizmeti görevlilerini "memur" kavramı içerisinde toplamak yerine, memurlar dışında da genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken asli ve sürekli görevleri ifa etmek üzere diğer kamu görevlilerine yer verilmiştir.

1982 Anayasası devletin asli ve sürekli görevlerinin, memurlardan başka diğer kamu görevlileri tarafından da yürütülmesine imkan tanımıştır¹³.

İfa ettikleri hizmet bakımından statüleri memurlardan farklı olan ve kendi personel yasalarına tabi olan görevlilerde diğer kamu görevlileri kavramı içerisinde yer almaktadır. Bunlara hakim ve savcılar, üniversite öğretim elemanları, silahlı kuvvetler personeli örnek gösterilebilir¹⁴.

B- Türk Ceza Kanununa Göre Memur

Türk Ceza Kanununun 279 uncu maddesinde "Ceza Kanununun tatbikatında;

¹³ TORTOP, Nuri: *Personel Yönetimi*, Yargı Yayınları, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Ankara 1994, s.32; ÖZER, Atilla: *Gerekçeli ve 1961 Anayasasıyla Mukayeseli 1982 Anayasası*, Bilim Yayınları, Ankara 1984, s.493; GÜRAN, Sait: "Anayasa'nın 128 ve 129 uncu Maddeleri Yöntünden Kamu Görevlileri ile Bakanların Durumu" AİD, C.17, S.3, Eylül 1984, s.32

¹⁴ GÜNDAY, Metin: a.g.e., s.185

1-Devamlı veya muvakkat surette teşrii, idari veya adli bir amme vazifesi gören devlet veya diğer her türlü amme müesseseleri memur, müstahdemleri;

2-Devamlı veya muvakkat, ücretsiz ve ücretli, ihtiyari veya mecburi olarak teşrii, idari veya adli bir amme vazifesi gören diğer kimseler memur sayılır."

Memurun en geniş tanımı Türk Ceza Kanununda yapılmıştır. Ceza kanununda yer alan bu hükümle asli gayenin, yasama, yürütme, yargılama görevleriyle ilgili olması şartı koşulmuş, Devlete dahil bir müesseseye bağlı olmak, görülen işin "kamu görevi" olmasını karine sayılmış fakat bunun dışında da "kamu görevlilerinin" bulunabileceğini açıklamıştır¹⁵.

Bu tanımla, sürekli veya geçici, ücretli veya ücretsiz, ihtiyari veya mecburi olarak yasama, yürütme veya yargı görevini yürüten kişiler memur olarak kabul edilmektedir. Burada dikkat edilirse, memur kavramını tanımlanırken aynı zamanda suç işleyenlerin de cezadan kurtulmaları engellenmek istenmektedir. Bu nedenle kanun koyucu memur kavramının kapsamını geniş tutmuştur.

Esasen tanımın yapıldığı tarih dikkate alındığında o dönemde Anayasanın da kamu görevlileri kavramı ile memur kavramının özdeş kullandığı görülecektir. Kısaca; Ceza Kanununda yer alan tarif memur tanımından ziyade geniş anlamda kamu görevlisinin tanımıdır.

C- Devlet Memurları Kanununa Göre Memur

Devlet Memurları Kanununun 4 üncü maddesinde "...A)Memur: Mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, Devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler, bu kanun uygulamasında memur sayılır.

¹⁵ PINAR, İbrahim: *Açıklamalı İçtihatlı Devlet Memurları Kanunu ve İlgili Mevzuat*, Seçkin Kitabevi, Genişletilmiş Dördüncü Baskı, Ankara 1987, s.1232

Yukarıdaki tanımlananlar dışındaki kurumlarda genel politika tespiti, araştırma, planlama, programlama, yönetim ve denetim gibi işlerde görevli ve yetkili olanlar da memur sayılır..." hükmüyle memur tanımı yapılmıştır.

Buna göre bir kişinin memur sayılabilmesi için 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1 nci maddesinde sayılan kurumlardan aylık almak suretiyle asli ve sürekli olarak görev yapmak ve atama ile göreve getirilmiş olmak gerekir¹⁶. Başka bir deyişle Devlet Memurları Kanununa göre bir kimsenin memur olarak kabul edilebilmesi için;

- a-Kuruluş biçimine bakılmaksızın devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerinde görev yapması,
- b-Yapılan hizmet, genel idare esaslarına göre kamu hizmeti olması,
- c-Asli ve sürekli kamu hizmetini sürdürmek için görevlendirilmeleri gereklidir¹⁷.

1982 Anayasamız, Türk Ceza Kanunu ve Devlet Memurları Kanununda yer alan memur kavramlarına yer verdikten sonra Polis kavramı üzerinde durmakta fayda görmekteyiz.

III- POLİS KAVRAMI

Polis, kökeni Yunanca ve Latince olan bir kelimedir. Yunanca Politeia, Latince Politia sözcüklerinden türemiştir¹⁸.

Devletin iç güvenliğini sağlayan silahlı bir kuvvettir¹⁹. Emniyet Teşkilatı Kanununun 4 üncü maddesinde Polisin kısaca tanımı şu şekildedir. "Polis silahlı icra

¹⁶ MALKOÇ, İ. ve A. MALKOÇ: *Memurlar ve Suçlar, Memurlar ve Kamu Görevlilerinin Hukuki Sorumlulukları*, Seçkin Kitapevi, Ankara 1988, s.583; PINAR, İbrahim: *Açıklamalı-İçtihatlı Memur Suçlarında İdari Soruşturma*, Seçkin Kitapevi, Ankara 1987, s.9

¹⁷ SORGUÇ, Bahir: a.g.e., s.12; TORTOP, Nuri: a.g.e., s.33

¹⁸ Meydan Larousse, Büyük Lügat ve Ansiklopedi, C.16, Sabah Yayınları, İstanbul 1971, s.218; DÜNDAR, A. Nihat: "Osmanlı Yönetiminde 78. Cumhuriyet Döneminde 70 Yılı Geride Bırakan Bir Teşkilat Polis Teşkilatı" *Türk İdare Dergisi*, Y.65, S.40, s.213

¹⁹ AKMAN, Nurettin: *Yönetimde İç Güvenlik ve Jandarma*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1991, s.36; ÖZAY, İl Han: *Devlet İdari Rejim ve Yargısal Korunma III*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1990, s.113

ve inzibat kuvveti olup üniformalı ve sivil olmak üzere iki kısımdır”. Bu tanım Polisi şeklen ifade etmektedir. Polisi en iyi şekilde ancak görevlerini sayarak tanımlayabiliriz.

2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyeti Kanununun 1 inci maddesinde, “Polis, asayiş, amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatını temin eder. Yardım isteyenlere, yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere yardım eder. Kanun ve nizamnamelerin kendisine verdiği vazifeleri yapar.” Böylece mevzuatımıza göre geniş anlamda Polisin tanımını yapmış olduk.

Polisin işi sadece ve sadece halk iledir, halk içindir, halk yararınadır²⁰. Polisin temel görevi vatandaşlarımızın huzur ve güvenini sağlamak kişilerin can, ırz ve malını korumak, yardıma muhtaç olanlara ve yardım isteyenlere yardım etmek, suç işlenmesini önlemek, suç işlenmesi durumunda da suç faillerini delilleriyle birlikte yakalayıp Adliye’ye teslim etmektir²¹.

Polis, kamu düzenini koruma, kollama suç ve suçluları bulmakla görevli, gerektiğinde zor kullanma yetkisi olan ve kanunlarla verilen görevleri yapan²², devletin iç güvenliğini ve asayişini sağlayan, kişilerin mallarına, canlarına, ırzlarına gelebilecek tecavüzleri önleyen icra ve inzibat kuvvetidir²³. 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununa göre hizmet gören Polis Teşkilatı İçişleri Bakanlığına bağlı olarak görev yapmaktadır.

²⁰ SEZER, Arif: *Halkla İlişkiler Açısından Personel Değerlendirmesi*, Polis Akademisi Seminer Konferans Sempozyum Bildiriler Dizisi:1, Ankara 1995, s.107

²¹ AYAZ, Şevket: *Polis Halk İlişkilerinde Çözümler*, Polis Akademisi Seminer Konferans Sempozyum Bildirileri Dizisi I, Ankara 1995, s.25 : DÜNDAR, A.Nihat: “Polisin Yönetim Politikasında Öncelikler Sorunu” *Türk İdare Dergisi*, Y.66, S.405, Aralık 1994, s.35

²² YENİSEY, F. ve K.İÇEL: *Zabıta ile İlgili Mevzuat*, 3. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 1995, s.20

²³ DERDİMAN, R.Cengiz: *Polisin Yönetimi ve Hukuku*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Basımevi, Tokat 1997, s.7

IV-EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ HUKUK MÜŞAVİRLİĞİNİN İSTİŞARİ GÖRÜŞLERİ

Emniyet Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliğinin Teşkilatımız ile ilgili aksaklıklardan dolayı vermiş olduğu görüşler incelenirken genellikle bölümlerin sayılarının ilk paragrafında sorulan konulara yer verilmiş, diğer paragraflarda ise konuya cevaben verilen istişari görüşlere yer verilmiştir.

A-Zamanaşımı Süresi

1-Devlet Memurları Kanununun 127 nci maddesinin değiştirilmesiyle, disiplin mevzuatına “Zamanaşımı” uygulaması getirilmiş ve kanunun yayımı tarihinden önceki suçlara ait işlemlerin bitirilmesi için iki yıllık bir süre öngörülmüştür. Bu süre 16.05.1984 tarihinde sona ereceğinden, bu zamana kadar işlemi tamamlanamayan ve zamanaşımına uğrayacak dosyalara ne gibi işlem yapılacağı ve hangi makamın onayının gerekeceği hususunda tereddüde düşüldüğünden yapılacak işlemin iş’arı;

Herhangi bir karar alınması için yetkili disiplin kuruluna tevdi edilmeden zamanaşımına uğrayan tahkikat dosyaları yetkili kurullarda görüşülerek disiplin yönünden işlemden kaldırılmasına karar verilecek, işlemden kaldırılmasına karar verilen dosyalar hakkında yetkili kurullarca zamanaşımına uğratanlar hakkında gerekli suç duyurusunda bulunularak adli ve idari işlemlerin yapılmasının gerekeceği.

2-İl Polis Disiplin Kurullarınca adli işlem sonucunun beklenmesine dair verilen kararların, adli işlem sonucunu beklemeden disiplin cezası zamanaşımı süresinin gözönüne alınmasının gerekip gerekmeyeceğinin iş’arı;

İl Polis Disiplin Kurullarınca verilen kararlarda dosya ile ilgili adli işlem sonucu beklenirken, Devlet Memurları Kanununun 127 nci maddesine göre; adli

işlem sonucu ilgili mahkemece bildirilmemiş olsa dahi dosyadaki mevcut delillere göre iki yıllık süre bitmeden önce disiplin dosyası mutlak surette karara bağlanarak sonuçlandırılmasının gerekeceği,

B-Sicil Özeti Soruşturma Dosyasına Konulmaması

Muhakkiklerce hazırlanan disiplin fezlekeleri İl Polis Disiplin Kurulunda görüşülmeden önce, sanığın sicil özeti Hukuk İşleri Soruşturma Şube Müdürlüğünce, Personel Şube Müdürlüğünden alınarak dosyasına eklendiği ancak soruşturmayı yürüten muhakkik sanığın aleyhinde veya lehinde görüş bildirebilmeleri yani tüzüğün 14 ve 15 nci maddelerin uygulanması için sanığın ceza, taltif ve olumsuz sicil durumunu belirtir sicil özeti Personel Şube Müdürlüğünden alarak soruşturma dosyasına eklemelerinde sakınca bulunup bulunmadığı;

Sicil özetlerinin sanığın soruşturma dosyasına eklenmesinde bir sakınca olmadığı, ancak sicil raporları gizlilik derecesinde evrak olduğundan, kurullara Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 14 ve 15 nci maddelerinin uygulanıp uygulanamayacağı hususunda aydınlatıcı bilgi vermesi nedeniyle, bu raporlardaki işlemlerin bitiminden sonra tekrar Personel Şube Müdürlüğüne aynen iade edilmesi gerektiği,

C-Son Savunma Alınmadan Ceza Verilmeyeceği

Soruşturmacılar tarafından alınmış sanık ifadelerinin Devlet Memurları Kanununun 130 ncu maddesinde sözü edilen savunma addedilmek suretiyle, sanıklara yetkili disiplin kurullarınca ceza verilip verilmeyeceği;

Devlet Memurları Kanununun “Savunma Hakkı” başlıklı 130 ncu maddesinde “Devlet memuru hakkında savunma alınmadan disiplin cezası verilemez” hükmüne göre, soruşturmayı yapanın veya yetkili disiplin kurulunun yedi günden az olmamak üzere verdiği süre içerisinde savunmasını yapmayan memur savunma hakkından vazgeçmiş sayılır. Bu durumda savunma yapılabilmesi için soruşturma yapanın veya yetkili disiplin kurulunun yedi günden az olmamak üzere süre vermesinin gerekli olduğu belirtilmiştir. Burada kendisine suç isnat edilen Devlet memurunun belirtilen süre içinde savunmasını yapabilmek için her türlü delilleri toplaması amaçlanmıştır. Soruşturma esnasında alınan sanık ifadeleri savunmadan daha çok suç teşkil eden olayın tespitine yöneliktir.

Konuyla ilişkin olarak Danıştay 5. Dairesinin 30.03.1971 gün ve E:1969/518 K:1971/1646 sayılı ve Danıştay 3. Dairesinin 29.05.1973 gün ve E:1973/272, K:1973/269 sayılı örnek kararlarında Devlet Memurları Kanununun 130 uncu maddesinde düzenlenen savunma hakkının sanığa tanınmasından sonra disiplin cezası verilebileceği, soruşturmacılar tarafından alınmış sanık ifadelerinin 130 uncu maddede sözü edilen savunma addedilmeyeceği ve buna dayanılarak sanıklara yetkili disiplin kurullarınca ceza verilemeyeceği,

D-Kurs Devamsızlıklarında Yapılacak Disiplin İşlemi

Teşkilat mensuplarının yabancı dil becerilerini geliştirmek amacıyla gönderildikleri kurslara devam etmeyerek büyük zaman, para ve iş kaybına neden oldukları, uygulamada bu gibi durumlara meydan vermemek açısından idarece kabul edilebilir mazereti bulunmayan personel hakkında cezai müeyyide uygulanmasının yararlı olacağı konusunda yapılacak çalışmalara esas olacak görüşlerin iş’arı;

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 214 ncü maddesinde kurumların memurlarını hizmet içinde yetiştirme esaslarını ne şekilde yapılmasının gerektiğinin yönetmeliklerle belirlenmesini öngörmüştür. Kanunun bu maddesine istinaden hazırlanan Emniyet Genel Müdürlüğü Hizmetiçi Eğitim Yönetmeliği 06.10.1983 tarihinde Bakanlık Onayı ile yürürlüğe girmiştir. Aynı yönetmeliğin 34 ncü maddesinde, açılmış olan kurslara “devam ile devamsızlık” hallerinde uygulanacak esasları belirterek, disiplin suçu işlendiği takdirde Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü hükümlerinin uygulanmasını öngörmektedir. Kursiyerler hakkında göreve geç gelme, erken ayrılma ve hiç gelmeme hallerinde disiplin cezalarının nasıl uygulanacağını belirtmesi nedeniyle, bu hususta yeni bir yasal düzenleme yapılarak müeyyide belirlenmesine gerek olmadığı,

E-Tüzüğün 15 inci Maddesinin Uygulanması

Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 15 nci maddesinin, İl Polis Disiplin kurul kararlarında uygulanmaması idari mahkemelerince iptal sebebi olarak gösterilerek verilen disiplin cezalarının iptali cihetine gidildiğinden, bu maddelerin uygulanmasında esas alınacak kıstasların iş'arı;

Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 15 nci maddesinin uygulanması idarenin takdirine bırakılmıştır. Ancak, idareye tanınan bu takdir yetkisi sınırsız olmayıp, maddede öngörülen iki şartın gerçekleşmesi halinde uygulanması gereken “şartlı takdir yetkisi”dir. Bu maddeye göre, geçmiş hizmetleri olumlu ve sicilleri de iyi olan memurlara bir alt cezanın uygulanmasının gerekeceği,

F-İfade Alma, Yemin ve Süre

1-Olayın adli yönü bulunup, yargılamanın Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkata göre yapıldığı veya adli makamlara suç duyurusunda bulunulmasını

gerektiren hallerde, Ceza Muhakemeleri Usul Kanununun 135 inci maddesindeki esaslara uygun olarak ifade alınmakta, ayrıca tanıklara Ceza Muhakemeleri Usul Kanununun 56 ve 57 inci maddelerine uygun olarak yemin ettirilmektedir.

a-Adli yönü bulunmayan tanıtma karnesini kaybetmek, idareye haber vermeden evlenmek gibi disiplin suçlarında;

b-Olayın adli yönü bulunmakla birlikte, adli takibatın Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat'ta belirtilen usullere tabi olmadığı, görev dışında işlenmiş suçlarda ve işlemleri doğrudan doğruya adli mercilerce yürütülen olayların, disiplin yönünden yapılan işlemlerinde, sanıklar için Ceza Muhakemeleri Usul Kanununun 135 inci maddesinin, tanıklar için Ceza Muhakemeleri Usul Kanununun 56 ve 57 inci maddelerinin uygulanması hususunda tereddüde düşülmüştür.

a ve b şıklarında yer alan hususlarda münhasıran disiplin suçu oluşturan fiilleri işleyenlerin soruşturmalarında uygulanacak esasları belirleyen özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nevi disiplin suçlarıyla ilgili soruşturmalarda genel hükümlere yani Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundaki esaslara uygun olarak cumhuriyet savcılarına tanınan yetkileri kullanan muhakkik veya müfettişler tarafından yapılan soruşturmalarda tanık ve bilirkişilerin yeminli olarak dinlenebileceğini, savunmalarında avukat bulundurmamak isteyen tanıklara bu hususun sorulacağı, istedikleri takdirde avukat bulundurmalarına imkan sağlanacağı hususu hatırlatılıp ifade zabıtlarında yer verilmesinin yerinde olacağı,

2-Teşkilat mensuplarımız hakkında adli ve idari yönden yapılan soruşturmada tanıklara yemin verilir verilemeyeceği, verilecek ise ilgili kanun maddesi ile, Devlet Memurları Kanununun 125 ve 127 nci maddesinde sayılan fiil ve halleri işleyenler hakkında ilgili evrakın Hukuk İşleri Soruşturma Şubesi'ne intikal ettirildikten sonra kaç gün içinde muhakkike verileceği, soruşturma dosyasının muhakkike verildikten sonra muhakkik tarafından ne kadar süre içerisinde soruşturmaya başlanıp ne kadar zaman içerisinde bitirileceği hususlarında tereddüde düşüldüğünden yapılacak işlemin iş'arı;

Adli ve idari yönden yapılan soruşturmalarda işlenen suçun niteliği Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümlerini ihtiva ediyorsa ve adli soruşturma açılmasını gerektiriyorsa, bu soruşturmalarda görevlendirilen müfettiş veya muhakkiklerin yapmış oldukları tahkikatlar hazırlık soruşturması niteliğinde olacağından ve hazırlık soruşturmasının yapılması sırasında cumhuriyet savcısının sahip olduğu yetkileri kullanabileceklerinden “YEMİN” verilmesinin mecburi olduğu, yalnızca disiplin soruşturması açılması ve suçun niteliğinin Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümlerine girmediği hallerde “YEMİN” verilmesinin mecburi olmadığı, suç işleyen memurlar hakkında Hukuk İşleri Soruşturma şubesi tarafından hazırlanan dosyaların en kısa zamanda muhakkiklere verilmesinin gerektiği, soruşturma dosyalarının muhakkiklere verilmesinden sonra ise, muhakkiklerin en kısa zamanda işlemlerini tamamlayarak, dosyayı ilgili birime teslim etmesi gerektiği,

G-İlçe Emniyet Müdürlerinin Re’sen Ceza Verme Yetkisi

Bakanlar Kurulu kararıyla oluşturulan İlçe Emniyet Müdürlüklerinde görevli İlçe Emniyet Müdürlerinin re’sen ceza verme yetkilerinin bulunup bulunmadığının iş’arı;

Henüz kanuni statü ve yetkileri açıklığa kavuşturulmayan İlçe Emniyet Müdürlerinin iki yıldız ngrlen şube Müdürü düzeyinde bulundukları, re’sen ceza verme yetkisinin rütbe ve ünvandan ziyade müstakil makamları işgal eden görevlilere tanındığı, bu nedenle İlçe Emniyet Müdürlerinin re’sen ceza verme yetkisinin İlçe kuruluşlarında öngörüldüğü şekilde kullanılmasının gerekeceği.

H-Soruşturma Açmaya Yetkili Mercii

Hizmet gereği Laboratuar Daire Başkanlığına bağlı olan Bölge Polis Laboratuvarı ile Sağlık İşleri Daire Başkanlığına bağlı olan Bölge Polis Polikliniği

personelinin disiplin suçu işlemleri halinde hangi merciin soruşturmaya başlayacağı, kuruluş itibariyle Bölge Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü uhdesinde bulunan hizmet itibariyle de ilçelerde görev yapmakta olan Bölge Trafik İstasyon Amirliğindeki personele görev yaptığı ilçelerdeki mülki amirler tarafından re'sen ceza verilip verilemeyeceği ve haklarında soruşturma yapmaya yetkili olup olmadıkları konusunun işarı;

Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez ve Bölge Kriminal Polis Laboratuvarları Teknik Hizmet Yönetmeliğinin 5 nci maddesinde, Bölge Polis Laboratuvarlarının, Kriminal Polis Laboratuvarları Daire Başkanlığına bağlı olduğu belirtilmekte, yine Emniyet Genel Müdürlüğü Sağlık İşleri Daire Başkanlığı Bölge Polis Poliklinikleri Kuruluş Görev ve Çalışma Yönergesinin 4 ncü maddesinde de bu polikliniklerin Sağlık İşleri Daire Başkanlığına bağlı olduğu belirtilmektedir. Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatın 2 nci maddesinde, merkez memurları, bağlı olduğu Bakanlık veya dairece tahkikata başlanacağı öngörülmüş bulunduğundan, Emniyet Genel Müdürlüğüne yani merkeze bağlı dairelerde çalışmakta olan bu memurlar hakkında yine merkezce tahkikata başlanması gerekeceği,

2261 Sayılı Kanunun Ek-9 maddesinde, Emniyet Teşkilatında görevli personele doğrudan doğruya disiplin cezası vermeye yetkili olanlar sayılmıştır. Bu maddede zikredilen ve belirli rütbelerdeki personele re'sen ceza vermeye yetkili kılınanlar aynı zamanda re'sen ceza uyguladıkları görevlilerin sicil amiri durumunda bulunmaktadırlar. Bölge Trafik İstasyon Amirlikleri trafik kuruluşları ile personelin görev ve çalışma yönetmeliği hükümlerine göre İl Emniyet Müdürlerine bağlı olan Bölge Trafik Denetleme Şube Müdürlüklerine bağlı birimlerdir. Bu durumda Bölge Trafik İstasyon Amirlikleri personeline re'sen ceza verme yetkisi de amirliğin bağlı olduğu İl Emniyet Müdürü ve Vali'ye ait olacaktır.

Bölge Trafik İstasyon Amirliğinin bulunduğu İlçe Kaymakamının bu personele re'sen ceza verme yetkisi olmadığı gibi, Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümlerine göre soruşturma yapma yetkisinin İl Emniyet Müdürü veya Vali'ye aittir.

I-İl Emniyet Müdürünün, Şube Müdürüne Re'sen Ceza Veremeyeceği

Emniyet Şube Müdürü rütbesindeki personele, İl Emniyet Müdürü tarafından re'sen iki günlük aylık kesimi cezası verilip verilemeyeceği;

2261 Sayılı Kanunun Ek-9 ncı maddesinde, Emniyet Teşkilatı Disiplin Amirleri belirlenerek re'sen hangi rütbedeki personele, hangi disiplin cezalarının verebileceği tespit edilmiştir. Buna göre İl Emniyet Müdürleri, “Başkomiser ve aynı meslek derecesinden ve daha aşağı meslek derecesinde bulunan Emniyet Teşkilatı personeline uyarma, kınama ve üç günlüğe kadar aylık kesme cezası...” verebileceklerdir. İl Emniyet Müdürünün disiplin amiri olarak Şube Müdürü rütbesinde olan bir personele re'sen herhangi bir disiplin cezası vermesinin mümkün olamayacağı,

J-Bir Alt Derece Cezanın Uygulanacağı Haller

Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 15 nci maddesinin uygulanmasında “24 Ay Uzun Süreli Durdurma” cezasının bir altı olarak “20 Ay Uzun Süreli Durdurma” cezası mı, yoksa Kısa Süreli Durdurma cezasının üst sınırı olan “On Ay Kısa Süreli Durdurma” cezasının mı uygulanacağı hususunda tereddüde düşülmüştür. Gerekli iş'arın bildirilmesi;

Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 2 nci maddesi Emniyet Teşkilatı mensuplarına verilecek cezaları; Uyarma, kınama, aylık kesme, kısa süreli durdurma, uzun süreli durdurma, meslekten çıkarma ve Devlet memurluğundan çıkarma olarak tasnife tabi tutmuştur. Aynı tüzüğü'nün 15 nci maddesinin uygulanması sırasında bir alt cezanın uygulanması gerektiği hallerde aynı tasnifte yer alan cezanın bir alt sınırı değil, bir önceki tasnifte belirtilen cezanın uygulanması öngörülmüştür. 24 Ay Uzun Süreli Durdurma cezasının bir alt ceza uygulamasında 20 Ay Uzun Süreli Durdurma

cezasının verilmeyip, bir alt ceza olan 10 Ay Kısa Süreli Durdurma cezasının verilmesinin gerekeceği,

L-Emniyette Çalışan Doktorların Derneklere Üye Olamayacakları

Polis Poliklinik ve Baştabipliklerinde çalışan doktorların Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 8/33 ncü maddesinde belirtilen ve teşkilatımız mensuplarının üye olmalarının yasaklandığı derneklere üye olup olamayacaklarının iş'arı;

Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 1 nci maddesinde "Emniyet Teşkilatında çalışan her sınıftan memura verilecek disiplin cezalarını gerektiren eylem, işlem, tutum ve davranışlarla cezaların derece ve miktarı bu tüzükte gösterilmiştir." Bu maddeye göre "her sınıftan memur olarak çalışanlar" tüzüğün uygulama kapsamındadır. Emniyet teşkilatına ait Poliklinik ve Baştabiplikteki görevli doktorların da, tüzüğün 8/33 maddesinde düzenlenen ve mensuplarımızın üye olmalarının yasaklandığı derneklere üye olamayacaklarını,

M-Askerlik Hizmeti Yaparken Suç İşleyenlere İdari Yönden İşlem Yapılamayacağı

Askerlik hizmetini yaptığı sırada 15 yaşından küçük Hatice YILDIRAN'nın ırzına geçmek ve kızlık bozmak suçundan dolayı askeri cezaevine konulan sanık hakkında disiplin soruşturmasının yapıp yapılmayacağı hususunun iş'arı;

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunun 108 inci maddesine göre " muvazzaf askerliğe ayrılan memurlar askerlik süresince görev yeri saklı kalarak aylıksız izinli sayılırlar" hükmü gereğince silah altına alınan ve memuriyet statüsü kanun gereği durdurulan sanığın ırza geçmek ve kızlık bozmak suçundan dolayı hakkında disiplin işlemi yapılamayacağı, adli işlem neticesine göre memuriyet durumunun değerlendirilmesinin gerekeceği,

N-Disiplin Cezası Nedeniyle İlişik Kesme

Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinin 5 inci fıkrasında “Öğrenim durumları nedeniyle yükselebilecekleri kadroların son kademesinde bulunan Devlet memurlarının kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının verilmesini gerektiren hallerde, brüt aylıklarının 1/4-1/2’si kesilir tekerrüründe görevine son verilir.” denilmektedir.

a-657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinin d bendinde sayılan “kademe ilerlemesinin durdurulması” cezasını gerektiren suçlar ile Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü’nün 6 ve 7 nci maddelerindeki “Kısa ve Uzun Süreli Durdurma” cezasını gerektiren suçlardan herhangi birisini işlemesinin yeterli olup olmadığı,

b-Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü’nün 14 üncü maddesinde yer alan aynı eylemin ikinci defa işlenmesi veya değişik eylemlerin üçüncü defa işlenmesi gibi bir şart bulunup bulunmadığı,

c-Tekerrür nedeniyle göreve son vermek gerektiğinde bu işlemin disiplin kurulu kararıyla mı hükme bağlanıp uygulanacağı, yoksa ayrıca atamaya yetkili amir onayı alınması suretiyle mi ilişkisinin kesileceği konusunun işa’rı;

(a) şıkkında yer alan hususta Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinin 1 inci fıkrasının (D) bendinde kademe ilerlemesinin durdurulması cezası “memurun bulunduğu kademe ilerlemesinin 1-3 yıl durdurulması” olarak tanımlanmıştır. Ancak aynı maddenin 6 ncı fıkrasında özel kanunların disiplin suç ve cezalarına ilişkin hükümlerinin saklı olacağı belirtilmiştir. Emniyet Teşkilatı Kanununun 82 nci maddesinin 1 inci fıkrasının ç bendinde kısa süreli durdurma cezası “Memurun bulunduğu kademe ilerlemesinin 4, 6 veya 10 ay için durdurulması” d bendinde uzun süreli durdurma cezası “Memurun bulunduğu kademe ilerlemesinin 12, 16, 20 veya 24 ay için durdurulması” olarak tanımlanmıştır. Bulundukları kadro derecesinin son kademesine gelmiş olan

teşkilatımız mensuplarının kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile tecziye edilmeleri halinde, özel kanunumuzda hüküm bulunmadığından genel kanun olan Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinin 5 fıkrasının tatbikiyle bu ceza 1/4 -1/2 aylık kesimine çevrilmektedir. Ancak Devlet Memurları Kanununda sayılan kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının alt sınırı, Emniyet Teşkilatı Kanununda belirtilen uzun süreli durdurma cezasına tekabül ettiğinden Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinin 5 fıkrasının 2 nci cümlesinin tatbiki ancak Teşkilat mensubumuzun uzun süreli durdurma cezası ile tecziyesi halinde mümkündür.

(b) şıkkında yer alan hususta, aynı kanunun 125 inci maddesinin 5 fıkrasında "tekerrür" maddesi geçmekte olup, aksine bir düzenleme bulunmadığından (a) şıkkında yer alan şartların varlığı halinde personelin uzun süreli durdurma cezasıyla tecziyesini gerektiren ikinci fiilinden sonra memuriyetten ilişkisinin kesilmesi mümkündür.

(c) şıkkında yer alan hususta ise, tekerrür sebebiyle görevine son verilen personelin ilişkisinin kesilme işleminin disiplin kurulu kararıyla hükme bağlanmasının uygun olacağı,

O-İkinci Bir Eşle Nikahsız Yaşayan Personel

1-Teşkilat mensuplarımızdan bazılarının evli oldukları halde, nikahsız olarak ikinci bir evlilik yaptıkları ve nikahsız yaşadıkları vaki şikayetlerle belirtildiğinden, bu gibi personel hakkında idari yönden nasıl bir işlem yapılacağının iş'arı;

Kanunlarımız tarafından yasaklanmış olan ikinci evliliğin halkımız arasında da hoş karşılanmadığı, bu açıdan böyle bir eylemin Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğünde öngörülen "Hizmet Dışında Resmi Sıfatının Gerektirdiği Saygınlığı ve Güven Duygusunu Sarsacak Eylem ve Davranışlarda Bulunmak" suçu olarak nitelendirilerek söz konusu kişiler hakkında buna göre işlem yapılmasının gerekeceği.

P-Personelin Zimmet Suçu İşlemesi

Zimmet suçu işleyen mensuplarımıza hangi disiplin cezasının verileceği hususunda tereddüte düşülmüştür. Bu konunun iş'arı;

Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin 5 inci fıkrasında yüz kızartıcı ve utanç verici suçlar sayılmış, bunlar arasında zimmet suçuda yer almış bulunmaktadır. Aynı kanununun 125 inci maddesi E fıkrası (g) bendinde Devlet memurluğundan çıkarılmayı gerektiren disiplin suçlarından “memurluk sıfatıyla bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak“ hükmüne göre, zimmet suçunu işleyen Emniyet mensuplarına memuriyetten çıkarma cezasının verilmesinin gerekeceği,

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
EMNİYET TEŞKİLATINDA DİSİPLİN SUÇ VE CEZALARI İLE DİSİPLİN
SORUŞTURMASI

I-EMNİYET ÖRGÜTÜ DİSİPLİN TÜZÜĞÜNE GÖRE DİSİPLİN SUÇLARI

A- Uyarma Cezasını Gerektiren Suçlar

Uyarma cezasını gerektiren tutum ve davranışlar şunlardır;

- (1)Silahını, araç ve gerecini, giysi ve kuşamını pis tutmak, çalıştığı yerin temizliğine özen göstermemek,
- (2)Zorunlu bir neden olmaksızın günlük sakal traşı olmamak,

B- Kınama Cezasını Gerektiren Suçlar

Kınama cezasını gerektiren eylem, işlem, tutum ve davranışlar şunlardır;

- (1)Görev sırasında veya dışında yasaklanan tutum ve davranışlarda bulunmak
- (2)02.03.1998 gün ve 23274 sayılı R.G. ile mülga olmuştur
- (3)Zorunluluk olmadan rütbe sırasına uymayarak başvuruda bulunmak,
- (4)Emrinde çalışanların yetiştirilmesi,eğitimi ve gözetimi görevini yerine getirmemek,

- (5)Nöbeti teslimden sonra görev yerine özürsüz geç dönmek,
- (6)Görev sırasında görev dışı işlerle uğraşmak, veya haklı bir neden olmadan iş sahiplerini bekletmek,
- (7)Herhangi bir yolu, yeri veya kişiyi arayıp soranları yanıtsız bırakmak,
- (8)Yasa, tüzük, yönetmelik, karar genelge, yönerge ve buyruklarla belirlenen hususlar hakkında gereksiz, işi uzatacak ve savurganlığa neden olacak biçimde görüş bildirmek veya soru sormak,
- (9)Bildirimleri süresi içinde yerine ulaştırmamak,
- (10)Yürürlükteki hükümlerle taşınmasına veya bulundurulmasına izin verilmiş olanlar dışında polis mesleğinin ciddiyetiyle bağdaşmayacak biçimde bilezik, kolye, madalyon, rozet vb. şeyleri takmak,
- (11)Görev sırasında veya dışında aynı rütbedeki arkadaşlarına karşı saygısız davranmak,
- (12)Demirbaş silahı yerine, kişisel silahıyla göreve çıkmak,

C- Aylık Kesimi Cezasını Gerektiren Suçlar

Aylık Kesimi cezasını gerektiren eylem, işlem, tutum ve davranışlar şunlardır;

Üç Günlüğe Kadar Aylık Kesimi Cezasını Gerektiren Suçlar

- (1)Yönetmelik hükümlerine aykırı biçimde saç uzatmak, bıyık veya favori bırakmak,

(2)Görev içinde veya resmi giysiyle görev dışında sokakta kolkola girmek, ağırbaşlılıkla bağdaşmayacak biçimde davranışlarda bulunmak, yüksek sesle konuşmak veya el şakası yapmak,

(3)Emniyet Hizmetleri Sınıfı Mensupları Kıyafet Yönetmeliğine aykırı biçimde giyinmek, eksik kuşamla göreve çıkmak, görev yeri kol arması ve sicil numarası takmamak,

(4)Amir ve üstlerinin, görev ve mesleki konulara veya tutum ve davranışlarına, ilişkin uyarılarına uymamak, veya umursamamak,

(5)Amir ve üstleri tarafından sorulan soruları gereken süre içinde yanıtlamamak,

(6)Görevde kayıtsızlık göstermek, görevi savsaklamak veya geçerli bir özrü olmaksızın belirtilen sürede bitirmemek,

(7)İş sahiplerine ya da halka karşı onur kırıcı söz söylemek veya davranışta bulunmak,

(8)Özlük işleriyle ilgili olarak başkalarını aracı koyup iltimas istemek,

(9)İzinsiz ya da kurumca kabul edilebilir özrü olmaksızın 24 saate kadar görevine gelmemek,

(10)Görev dışında amir veya üstlerine saygısız davranmak,

(11)Nokta görevinde sohbet etmek, nokta önünde oturmak veya başkalarının oturmasına izin vermek, noktada mesleğe yakışmayacak tutum ve davranışlarda bulunmak,

(12)Resmi elbise giyenler için; Bina veya eklentileri dışında ya da araç içinde görevin gerektirdiği şapka, bere, kep, miğfer veya kaskı giymemek,

(13)Görevli bulunduğu sırada görev gereği olmaksızın veya amirinin izni olmadan resmi giysi ile kahvehane, kıraathane lokal, kulüp vb. yerlerde oturmak,

(14)İzinsiz olarak görevli bulunduğu il sınırları dışına çıkmak,

(15)Emrinde çalışanları ve Devletin araç ve gereçlerini özel işlerde kullanmak,

4 - 10 Günlüğe Kadar Aylık Kesimi Cezasını Gerektiren Suçlar

(1)Kendisi ile aynı rütbede çalışanlara, astlarına veya iş arkadaşlarına karşı onur kırıcı söz söylemek veya davranışlarda bulunmak,

(2)Yazılı kağıt ve belgeleri kastı olmaksızın yitirmek,

(3)Devlet malı araç gereç silah mermi ve donanımını bakımsızlık yüzünden kullanılamaz hale getirmek,

(4)Bu tüzükte cezası gösterilen suçlar dışında önlem almamak veya tedbirli davranmamak yüzünden kendisine teslim edilen Devlet malı eşyanın kaybolmasına neden olmak,

(5)İzinli olduğu günlerde resmi giysi ile, izinli olmadığı günlerde görevli olmaksızın resmi veya sivil giysi ile, Emniyet Teşkilatı mensuplarının girmesine veya oturup eğlenmesine izin verilen yerler dışındaki kahvehane, lokal, kulüp ve benzeri yerlerde oyun oynamak,

(6)İzinsiz ya da kurumca kabul edilebilir özrü olmaksızın, 24 saatten fazla ve iki güne kadar görevine gelmemek,

(7)Mühür veya beraatını kabul edilebilir bir neden olmaksızın yitirmek,

11 - 15 Günlüğe Kadar Aylık Kesimi Cezasını Gerektiren Suçlar

(1)İzinsiz ya da kurumca kabul edilebilir özrü olmaksızın, iki günden fazla ve üç güne kadar görevine gelmemek,

D-Kısa Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar

Kısa Süreli Durdurma cezasını gerektiren eylem, işlem, tutum ve davranışlar şunlardır;

4 Ay Kısa Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar

- (1) Amir ve memurlara görevle ilgili olarak yalan söylemek,
- (2) İş sahiplerine ya da herhangi bir nedenle Emniyet binalarına gelen ya da getirilenlere hakaret etmek,
- (3) Denetim görevini yerine getirmemek,
- (4) Yükümlü bulunduğu devir ve teslim işlemlerini tamamlamadan ya da devir ve teslim işleri tamamlanamadığı takdirde ilgili yönetmelikte belirtilen süre dolmadan yeni görev yerine gitmek,
- (5) Amir ve üstlerine iletilmesi gereken bilgi ve buyrukları, zamanında iletmemek ya da olayları, olaylarla ilgili bilgileri amirlerinden ve resmen istenmesi halinde de görevli ve yetkili kuruluş ve kişilerden gizlemek,
- (6) Kendisine verilen tanıtma karnesini veya polis kimlik kokartını, idarece kabul edilebilir bir neden olmaksızın yitirmek,
- (7) İdareye haber vermeden ya da bunun üzerine yapılacak soruşturmaya ilişkin iki aylık süreyi beklemeden evlenmek,
- (8) İzinsiz ya da kurumca kabul edilebilir özrü olmaksızın, kesintisiz olarak 3 günden çok ve 5 güne kadar(5 gün dahil) görevine gelmemek,

(9)Astlarını, aynı rütbedeki arkadaşlarını, üstlerini ya da amirlerini haksız yere şikayet etmek,

(10)Astlarına, aynı rütbedeki arkadaşlarına, söz, yazı ya da eylemle hakaret etmek ya da dövme girişiminde bulunmak,

(11)Toplu olarak sözlü veya yazılı şikayette bulunmak,

(12)Görev sırasında amir ve veya üstlerine saygısız davranmak,

6 Ay Kısa Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar

(1)Görevle ilgili, resmi belge, araç ve gereçleri, görevin sona ermesine yada kurumca istenmesine karşın geri vermemek,

(2)Amirin izni olmaksızın iş sahiplerinin ya da polisle iş ilişkisi bulunabilecek kişilerin yemek ve eğlence çağrısına gitmek,

(3)Doğrudan ya da aracılı eliyle astlarından, iş sahiplerinden hediye ya da borç almak,

(4)Görevde kullanılan telsiz haberleşme araçlarıyla görevle ilgili olmayan ya da saygısızca konuşmalar yapmak ya da acayip sesler çıkarmak,

(5)Hizmet dışında resmi sıfatının gerektirdiği saygınlığı ve güven duygusunu sarsacak eylem ve davranışlarda bulunmak,

(6)Teslim aldığı her türlü motorlu araç, makina, cihaz ve techizatta kusuru ile hasara sebep olmak,

10 Ay Kısa Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar

(1)Resmi giysi ve donanımını ihmal nedeniyle yitirmek,

(2) Borçlanıp ödememeyi alışkanlık haline getirmek,

(3) Yetkili olmadığı halde basına, haber ajanslarına, radyo ve televizyon kurumlarına bilgi ya da demeç vermek,

E-Uzun Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar

Uzun süreli durdurma cezasını gerektiren eylem, işlem, tutum ve davranışlar şunlardır;

12 Ay Uzun Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar

(1) İş sahiplerini ya da herhangi bir nedenle Emniyet binalarına gelen ya da getirilenleri dövmek,

(2) Amir ve üstlerini söz, yazı, tutum ve davranışlarıyla küçümsemek,

(3) Mülga,

(4) Belirlenen durum ve sürelerde mal bildiriminde bulunmamak veya gerçeğe aykırı bildirimde bulunmak ya da mal varlığında meydana gelen değişikliği bir ay içinde bildirmemek,

(5) Kadın ve genç erkeklere söz atmak,

16 Ay Uzun Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar

(1) Hizmet içinde resmi sıfatının gerektirdiği saygınlığı ve güven duygusunu sarsacak eylem ve davranışlarda bulunmak,

20 Ay Uzun Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar

- (1)İzinsiz ya da kurumca kabul edilebilir özrü olmaksızın, kesintisiz olarak 5 günden çok ve 9 güne kadar(9 gün dahil) görevine gelmemek,
- (2)Devlet malı araç, gereç, silah ve mermisini ihmal nedeniyle yitirmek, resmi giysi ve donanımını satmak,

24 Ay Uzun Süreli Durdurma Cezasını Gerektiren Suçlar

- (1)Görev sırasında uyumak
- (2)Korunması ya da gönderilmesiyle yükümlü bulunduğu sanık ya da suçluların uyanık davranmamak ya da önlem almamak yüzünden kaçmasına neden olmak ya da yakalama görevini savsaklamak,
- (3)Görev içinde ya da dışında amir ya da üstlerinin eylem ya da işlemlerini eleştirici nitelikte söz söylemek ya da yazı yazmak,
- (4)Astları, aynı rütbedeki arkadaşlarını dövme,
- (5)Sarkıntılık yapmak,
- (6)Amir veya üstlerini dövme girişiminde bulunmak yada hakaret etmek,

F-Meslekten Çıkarma Cezasını Gerektiren Suçlar

Devlet Memurları Kanununun 125 ve 126 ncı maddelerinde Emniyet Teşkilatında çalışan personel hakkında, disiplin cezaları ile disiplin cezası vermeye

yetkili amir ve kurulların belirlenmesi özel kanun hükümlerine bırakılmıştır. Bu personel hakkında uygulanacak disiplin cezaları Emniyet Teşkilatı Kanunu ile bu kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğüne göre belirlenmektedir. Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 8 inci maddesine göre, meslekten çıkarma cezasını gerektiren eylem, işlem, tutum ve davranışlar şunlardır;

(1)Görevin yerine getirilmesinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayırımı yapmak, laikliğe aykırı veya bölücü davranışlarda bulunmak yada Emniyet mensupları arasında bu yolda ayırım yapıcı tutum ve davranışlarda bulunmak,

(2)Göreve çıkılmaması için propaganda yapmak veya kışkırtmak veya zorlamak veya karar alınmasını sağlamak veya alınan karara katılmak veya karar uyarınca göreve çıkmamak,

(3)Amir ya da üstlerinin icraatına karşı çıkmak ve bu hareketi toplu hale dönüştürerek görev yapılmasını ya da göreve çıkılmasını engellemek ya da buna katılmak ya da katılmaya tahrik ya da teşvik etmek,

(4)Mülga

(5)Amir veya üstlerini dövmek veya tehdit etmek,

(6)Hırsızlık, gasp, dolandırıcılık, irtikap, rüşvet, zimmet, ihtilas, ırza geçme, ırza tasaddi, sahtecilik, kalpazanlık, kasten adam öldürmek veya bu suçları işlemeye teşebbüs etmek, emniyeti suiistimal, yalan yere tanıklık, yalan yere yemin, suç tasnii, iftira,

(7)Yetkisini veya nüfuzunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla veya kin veya dostluk nedeniyle kötüye kullanmak,

(8)Dosyaları ve yazılı kağıtları veya örneklerini yetkisiz kişilere vermek, verilmesini emretmek, verilmesine göz yummak,

(9)Korunması veya götürülmesi ile görevli olduğu sanık veya suçlunun kaçmasına bilerek ve isteyerek imkan vermek,

(10)Suç kanıtlarını yok etmek veya bilerek ve isteyerek yok olmasına neden olmak ya da saklamak, saklanmasına yardımcı olmak yahut değiştirmek,

(11)Devlet malı araç ve gereç, silah, mermi ve mühimmatı satmak veya mal edinmek, tanıtma karnesini, polis kimlik kokardını, araç, gereç, silah ve mühimmatı başkalarının kullanımına vermek,

(12)Kasıtlı olarak gerçek dışı rapor vermek veya tutanak düzenleyip imza etmek veya ettirmek,

(13)Gizli tutulması zorunlu olan ve görevi ile ilgili bulunan bilgi ve belgeleri görevli veya yetkili olmayan kişilere açıklamak,

(14)Görev sırasında yardım isteyen güvenlik görevlilerine haklı bir neden yokken yardımdan kaçınmak veya bildiği veya gördüğü bir suçun izlenmesi ve suçlunun yakalanması için gerekli girişimde bulunmamak.

(15)İzinli olduğu günlerde resmi giysiyle, izinli olmadığı günlerde görevli olmaksızın resmi veya sivil giysiyle genelevlere veya birleşme yerlerine veya tek başına fuhuş yapılan evlere veya bar, pavyon ve konsomatris çalıştıran ve benzeri yerlere gitmek,

(16)Genelev ya da tek başına fuhuş yapılan yerlerde bar, pavyon, gazino ve benzeri yerlerde çalışan kadınlarla ya da çevresinde iffetsizlikle tanınan kadın ya da erkeklerle karı-koca gibi yaşamak ya da ilişki kurmak,

(17)Dairede ya da görevli bulunduğu sırada içki içmek veya içilmesine göz yummak,

(18)Göreve, sarhoş veya içki içtiği belli olacak biçimde gelmek,

(19)İzinli olsun olmasın resmi giysiyle umuma açık yerlerde içki içmek veya resmi giysiyle gizlenemeyecek derecede sarhoş görünmek,

- (20)Uyuşturucu maddeleri yapmak veya kullanmak, bunların yapılmasına, kullanılmasına, saklanmasına, yollanmasına, yakalanacağı sırada ortadan kaldırılmasına, satılmasına veya satın alınmasına aracı olmak,
- (21)Kumar oynamak veya oynatmak, kumar oynatanlarla ilişki kurmak,
- (22)Kaçakçılık yapmak veya kaçakçılarla ilişki kurmak,
- (23)Meskun yerlerde veya binalarda veya herkesin gezip dolaşıp gezebileceğı veya oturabileceğı yerlerde hiç bir neden yokken silah atmak,
- (24)Yurda girmesi veya çıkması yasaklanan kişilerin girip çıkmalarına göz yummak, aracı olmak veya yol göstermek,
- (25)Sicil kağıt defterlerini ve dosyalarını değıştirmek veya bozmak,
- (26)Geliri ile uygun sayılmayacak biçimde yaşadığı ve aşırı harcamada bulunduğı kanıtlanmış olmak ve bunun haklı kaynağını gösterememek,
- (27)İzleme ve gözetleme görevinin gereklerini nedensiz olarak yerine getirmemek,
- (28)Devlet Memurları Kanunu ile öngörölen grev yasağı kapsamına giren eylemlerde bulunmak,
- (29)Devlet Memurları tarafından yapılamayacağı Devlet Memurları Kanununda gösterilen kazanç getirici uğraşılarda bulunmak,
- (30)Siyasal partilere üye olmak veya bunların yararına veya zararına çalışmak veya siyasal eylemlerde bulunmak,
- (31)Görevli olmaksızın siyasal amaçla yapılacak açık ve kapalı yer toplantılarına, gösteri yürüyüşlerine katılmak,
- (32)Sendikaların veya üyesi bulunmadıkları derneklerin yapacakları bilimsel, kültürel ve teknik nitelik taşımayan açık veya kapalı yer toplantılarına veya gösteri yürüyüşlerine görevli olmaksızın katılmak, üyesi veya ortağı bulundukları tüzel

kişiliklerin kapalı yer toplantılarına silahlı olarak veya açık yer toplantı ve gösteri yürüyüşlerine resmi giysili veya silahlı olarak katılmak veya üyesi bulundukları derneklerin tüzüklerinde belirtilen amaçları dışında çalışmalarını veya bu nitelikteki toplantı ve gösteri yürüyüşlerini düzenlemek veya bunlara katılmak,

(33)Dernek kurmak ya da spor dernekleri dışındaki derneklere üye olmak ya da Türk Polis Teşkilatını Güçlendirme Vakfı dışında vakıf kurmak ya da başka vakıfların organlarında görev almak,

(34)Kasıtlı olarak telsiz haberleşmesini engellemek,

(35)Mesleğin onur ve saygınlığını zedeleyici veya amir ya da üstlerinin eylem ve işlemlerini eleştirici nitelikte tek başına veya topluca bildiri dağıtmak veya basına, haber ajanslarına, radyo ve televizyon kurumlarına bilgi, yazı, demeç vermek,

(36)Görevde kullanılan telsiz haberleşme araçlarıyla amir ya da üstleri hakkında eleştirici nitelikte konuşmalar yapmak,

(37)Amir ya da üste karşı itaatsizliğe, mukavemete ya da fiilen taarruza tahrik ya da teşvik etmek,

(38)İdareye haber vermeden ya da iki aylık süreyi beklemeden ya da idarece kendisine yapılan uyarıya rağmen çevresinde iffetsizlikle tanındığı ya da durumu güvenlik bakımından sakıncalı olduğu Polis soruşturması ile sabit olan kişiyle evlenmek,

(39)İş sahiplerine ya da herhangi bir nedenle Emniyet binalarına gelen ya da getirilenlere işkence yapmak,

(40)Menşei belli olmayan, bulundurulması ve taşınması yasak olan her çeşit silah, mühimmat ve benzerlerini bulundurmak,

(41)Görevin niteliğinden yararlanarak haklı bir nedene dayanmaksızın yurt dışında ödeme gücünün üstünde borçlanmak veya borçlarını ödemedeki tutum ve

davranışları ile devletin saygınlığını zedelemek ya da borcunu ödemedi yurda dönmek,

(42)Yasadışı örgütlere lojistik destek sağlamak ya da üyelerini güvenlik kuvvetlerinden saklamak, saklanmasına yardımcı olmak veya bu örgütler ile mensupları lehine propaganda yapmak, övücü söz söylemek, bunlara ait sembol, işaret ve amblemleri taşımak, taşıtmak, bulundurmak,

Yukarıda sayılan eylem, işlem, tutum ve davranışlar dışında tüzüğün, 10 uncu maddesiyle amirin emrini yapmamak, 11 inci maddesiyle görev yerini terk, 12 nci maddesiyle yazılı kağıt ve belgeleri kasıtlı olarak yok etmek suçlarını işleyenler 24 Ay Uzun Süreli Durdurma cezasıyla tecziye edilecekleri hükme bağlanmıştır. Bu eylemlerinden dolayı devlet veya kişilerin zarara uğratılmış olmaları halinde disiplin kurullarının takdiri ile 24 ay uzun süreli durdurma cezası yerine meslekten çıkarma cezası verilebilir. Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 13 üncü maddesinde görevin takdir ve yerine getirilmesinde hoşgörü veya savsaklama fiillerinin karşılığında kınama cezasından başlayarak diğer disiplin cezalarının hepsinin verilmesi imkan dahilindedir.

G-Devlet Memurluğundan Çıkarılma Cezasını Gerektiren Suçlar

Devlet memurluğundan çıkarma, bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmadır. Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren eylem işlem, tutum ve davranışların neler olduğu Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinin (E) bendinde sayılmıştır. Buna göre Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren suçlar şunlardır;

(1)İdeolojik veya siyasi amaçlarla kurumların huzur, sükun ve çalışma düzenini bozmak, boykot, işgal, engelleme, işi yavaşlatma ve grev gibi eylemlere katılma veya

bu amaçlarla toplu olarak göreve gelmemek, bunları tahrik veya teşvik etmek veya yardımında bulunmak,

(2)Yasaklanmış her türlü yayını veya siyasi veya ideolojik amaçlı bildiri, afiş, pankart, bant ve benzerlerini basmak, çoğaltmak, dağıtmak veya bunları kurumların herhangi bir yerine asmak veya teşhir etmek,

(3)Siyasi partiye girmek,

(4)Özürsüz olarak bir yılda toplam 20 gün göreve gelmemek,

(5)Savaş, olağanüstü hal veya genel afetlere ilişkin konularda amirlerin verdiği görev veya emirleri yapmamak,

(6)Amirine ve mahiyetindekilere fiili tecavüzde bulunmak,

(7)Memurluk sıfatıyla bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak,

(8)Yetki almadan gizli bilgileri açıklamak,

(9)Siyasi ve ideolojik eylemlerden arananları görev mahallinde gizlemek,

(10)Yurt dışında devletin itibarını düşürecek veya görev haysiyetini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunmak,

(11)5816 sayılı Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki kanuna aykırı fiilleri işlemek.

Devlet Memurları Kanununun 125 inci maddesinde yukarıda sayılan ve disiplin cezasını verilmesi gerektiren fiil ve hallere nitelikleri ve ağırlıkları itibariyle benzer eylemlerde bulunanlara da aynı türden disiplin cezası verilir. Devlet Memurları Kanununun bu hükmü uygulamada idarecilere geniş bir suç üretme imkanı verdiğinden hukuka uygun görülmemektedir. Disiplin cezasını gerektiren eylem, işlem, tutum ve davranışların açıkça belirtilmeden sayılan suçların benzerlerine de aynı cezanın uygulanması keyfiyeti arttırıcı nitelikte bulunmaktadır.

Bu hükme istinaden yapılan uygulamalar idari yargı mercilerince iptal edilmektedir. Nitekim Danıştay İçtihatları da bu görüşümüzü desteklemektedir.

Yukarıda belirtilen disiplin suçlarını işleyen kişilerin suçları, haklarında gerekli soruşturma yapıldıktan sonra İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulunca sabit görüldüğü takdirde bir daha memurluğa alınmamak üzere ilgili Devlet memurluğundan çıkarılır.

II- EMNİYET TEŞKİLATI DİSİPLİN TÜZÜĞÜNE GÖRE DİSİPLİN CEZALARI

A-Uyarma Cezası

Uyarma cezası, memura, görevinde daha dikkatli davranması gerektiğini yazı ile bildirilmesidir.

B-Kınama Cezası

Kınama cezası, memura, görevinde ve davranışlarında kusurlu sayıldığını, yazı ile bildirilmesidir.

C-Aylık Kesimi Cezası

Aylık kesme cezası, memurun 15 günlüğe kadar aylığının kesilmesidir.

D-Kısa Süreli Durdurma Cezası

Kısa süreli durdurma cezası, memurun bulunduğu kademedeki ilerlemesinin 4, 6 ya da 10 ay için durdurulmasıdır.

E-Uzun Süreli Durdurma Cezası

Uzun süreli durdurma cezası, memurun bulunduğu kademedeki ilerlemesinin 12, 16, 20 ya da 24 ay durdurulmasıdır.

F-Meslekten Çıkarma Cezası

Meslekten çıkarma cezası, memurun Emniyet Teşkilatı hizmetlerinde bir daha çalıştırılmamak üzere meslekten çıkarılmasıdır.

G-Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezası

Devlet memurluğundan çıkarma cezası, memurun, bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarılmasıdır.

III- EMNİYET TEŞKİLATINDA DİSİPLİN SORUŞTURMASI

Polisin yargılanma usulü karmaşık bir yapıya sahiptir. Polisin görevli olup olmamasına, olayın görevden kaynaklanıp kaynaklanmadığına, olayda birden fazla sanık olup olmadığına, memurun işgal ettiği makama, sahip olduğu rütbeye, işlenen suçun niteliğine göre yargılanmaktadır. Bu personel diğer memurlar gibi adli ve idari yargılamada çeşitli güvence ve haklara sahiptir.

Emniyet Teşkilatı personeli hakkında, özellikle idari soruşturmalarda kurallara uyulmaması sonucu verilen disiplin cezası idari yargıda iptal edilmektedir. Suç işlediği iddia edilen bir kimsenin suçla ilgili derecesini ortaya çıkarmak için

yapılan tüm araştırma ve bilgi toplama işlemlerine soruşturma denir. Soruşturma, iddia, ihbar veya şikayet üzerine başlatılabilir. Başlatılan soruşturmada varsa memurun kurallara aykırı davranışları tespit edilir. Memur hakkında yapılacak soruşturma, memuriyet görevinin daha üstünde veya ona eşit düzeyde bir memur tarafından yapılmalıdır. (Danıştay 2. Dairesinin 02.04.1973 gün ve E:1972/2560, K:1973/749 sayılı kararı).

Disiplin soruşturmaları, soruşturma emrini vermeye yetkili makamlar tarafından görevlendirilen müfettiş veya muhakkikler tarafından yapılır. Soruşturma emrini alan müfettiş ve muhakkikler öncelikle;

a-İddia edilen konunun yalnızca disiplin yönünden mi, yoksa disiplin ve ceza yönünden her ikisi birden mi inceleme yapılacaktır,

b-İddia edilen konunun ceza yönü varsa, soruşturmanın Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkata veya diğer mevzuat hükümlerine göre mi yürütülecektir,

c-İddia konularının disiplin suçu olarak ilgili mevzuatta yer alıp almadığı,

d-Soruşturma emrinin yetkili makamca usulüne uygun verilip verilmediği,

e-Soruşturmanın idarece zaman aşımı süresi içinde açılıp açılmadığı,

f-Ceza verme yetkisinin zaman aşımına uğrayıp uğramadığı,

g-Konunun af kapsamına girip girmediği,

h-Soruşturmayı kendisinin yapmasında hukuken bir sakınca bulunup bulunmadığı,

ı-İddialar şikayet yoluyla yapılmış ise mektupta bulunan isim imza ve benzeri bilgilerin doğru olup olmadığı,

k-Aynı konuda daha önce yapılmış veya yürütülmekte olan tahkikat olup olmadığı hususlarını inceler, yaptığı plan doğrultusunda soruşturmaya başlar.

Müfettişler veya muhakkiklere verilen görevin veriliş biçimi önem taşımaktadır. Verilen emir doğrultusunda hareket ederler. Şayet, yapılan soruşturma sırasında tahkik emrinde belirtilen konular ve şahıslar dışında başkalarının da suç işlediği tespit edildiği takdirde ek soruşturma emri istenir. Müfettiş ve muhakkikler, tahkik emrindeki iddiaların doğru olup olmadığını, konunun disiplin tüzüğü ve ceza yasalarına göre suç teşkil edip etmediğini, ceza teklif edilecekse hangi maddelerin ihlal edildiğini ve suç tarihini belirler. Bu amaçla müfettişler veya muhakkikler varsa olayın müştekisini, mağdurunu ve tanıklarını dinler, ifadelerini alır. İddialarla ilgili tüm suç delili olabilecek nitelikteki bilgi, belge ve eşyaları topladıktan sonra sanığın ifadesini alır. Özetle; gerçek durumu tüm delilleriyle birlikte tespit eder.

Yapılan inceleme sonucunda, hiç bir delil elde edilemezse ve suçun işlenmediği kanaatine varılırsa İNCELEME RAPORU düzenlenir. Ancak, makamca fezlekeye bağlanması emredildiğinde, Ceza Muhakemesi Usulu Kanunu'nun 151 nci maddesinin son fıkrası gereğince şikayet ve şahsi iddia olması ve sanık hakkında ihbar olunan konuların açık ve sabit delillerle suç teşkil etmesi halinde müfettişler veya muhakkikler FEZLEKE yapmaya mecburdur.

Teşkilatımızdaki mevcut uygulamaya göre, yapılan inceleme ve soruşturma sonucunda görevlilerin suç işledikleri görüş ve kanaatine varılmış ise, hazırlanan fezlekenin sonuç bölümünde adli ve disiplin yönleri ayrı ayrı belirtilmektedir. Fezlekeye bağlanan soruşturma dosyaları için dizi pusulası yapılır. Soruşturmacılar tarafından tanzim edilen bu tahkikat dosyaları tamamlanarak soruşturma emri veren makama sunulurlar. İlgili makam soruşturmacıların tanzim ettiği soruşturma raporu veya fezlekeye bağlı tahkikat evrakını inceleyerek disiplin kuruluna sevk, resen ceza takdiri veya inceleme raporuna bağlı olarak işlem den kaldırma kararlarından birini verir.

Gerek idari yönden, gerek adli yönden soruşturma emrini vermeye yetkili makamlar; Atamaya yetkili amirler, vali ve kaymakamlar ile il idare şube

başkanlarıdır Hangi makamların soruşturma açmaya yetkili olduğu sadece Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatın 2 nci maddesinde belirtilmiştir. Esasen bu kanunda memurlar hakkında adli soruşturma açmaya yetkili makamlar belirtilmiştir fakat bu konuda mevzuatımızda başka hüküm bulunmadığından hem adli hem idari soruşturmalar sadece bu kanunda yazılı makamlar tarafından açılmaktadır. Danıştay 2. Dairesinin 27.01.1976 gün ve E:1975/1689, K:1976/214 sayılı kararında memur hakkında soruşturmanın yapılabilmesi için yetkili makamın soruşturma emri vermesi gerekeceği belirtilmiştir. Ayrıca Danıştay 10. Dairesinin 23.11.1989 gün ve E:1987/2100, K: 1989/ 2239 sayılı kararında “.... davacı hakkında herhangi bir disiplin soruşturması açılmaksızın, doğrudan disiplin amiri tarafından savunması alınıp, aylık kesimi cezasıyla cezalandırılmasında isabet bulunmadığına ....” karar vermiştir.

A-Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat Hükümlerine Göre Soruşturma

Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat 4 Şubat 1913 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren, 80 yılı aşkın bir süredir hala yürürlükte bulunan, memurların görevinden doğan ve görevlerini yerine getirmeleri sırasında işlenen suçların mahkemeye gelmeden önceki evrede, kovuşturma usulünü düzenleyen özel bir Ceza Yargılamá Usulü Kanunudur. Herhangi bir suç işlenmesi halinde, suçu işleyen hakkında yapılacak soruşturma esas olarak Ceza Muhakemeleri Usulu Kanunu hükümlerine göre yürütülür. Bu kanun, Türkiye’de bugün bir kanun olmaktan ziyade memurların yargılanmasında uygulanan sistemin özü ve sembolü olmuştur¹.

¹ BAŞKÖY, Sabri: “Memurin Muhakematı Hakkında Kanunla İlgili Bazı Öneriler”, T.İ.D., Y.65, S.398, Mart 1993, s.214.

Bu kanunun uygulamasını ortaya koymanın en uygun yolu, kanun maddelerini ayrıntısıyla açıklayarak ve günümüz Türkçesine çevirerek gerçekleştirilebilir. Bu sebeple aşağıda bu sistem benimsenerek gerekli açıklamalar yapılacaktır.

Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatın 1 inci maddesinde “Memurların memuriyet görevlerinden doğan veya memuriyet görevlerinin yapılması sırasında işledikleri suçlarından dolayı yargılanmaları .....adalet mahkemelerine aittir.” hükmü yer almıştır. Kanunun uygulanmasında iki temel esas mevcuttur.

- 1-Suçu işleyeninin memur olması,
- 2-Suçun memuriyet görevinden dolayı veya memuriyet görevinin yapılması sırasında işlenmiş olması gerekir².

Bu kanun hükümlerine göre soruşturma yapılabilmesi için, öncelikle suç işleyen görevlinin Devlet Memurları Kanununa ve Türk Ceza Kanununun 279 uncu maddesinde belirlenen tanıma göre memur olması, memurun görev yaptığı kurumun kuruluş yada görev yasasında Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümlerinin uygulanacağına ilişkin açık hüküm bulunması ve işlenen suçun özel soruşturma usulüne tabi bir suç olmaması gerekir. Emniyet Teşkilatında görev yapan görevlilerin hem Devlet Memurları Kanunu, hem de Türk Ceza Kanunu’nun 279 uncu maddesinin uygulanmasında memur oldukları hususunda bir tereddüt yoktur, ancak gene de 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanununun Ek 9 uncu maddesinde “Önleyici, caydırıcı, düzenleyici ve koruyucu kolluk hizmetlerine dair görevlerin ifası sırasında silah kullanmak zorunda kalan polis hakkında, cezai sorumluluğun tespiti bakımından Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkata göre işlem yapılır” biçiminde bir açıklama getirilmiştir.

Memurların görevleri sırasında ve görevlerinden doğan bir suç işlemeleri halinde nasıl soruşturma yapılacağı kanunun 2 nci maddesinde belirtilmektedir.

² ÖZER, Ahmet: “Kamu Görevlileri Hakkında İnceleme ve Soruşturma İş ve İşlemleri”, Türk İdare Dergisi, Y.56, S.393, Mayıs 1984, s.147

“Memurlardan birinin memuriyet görevinden dolayı veya görev yaptıkları sırada bir suç işlediği gerek doğrudan doğruya ve gerekse şikayet, ihbar ve iddia üzerine anlaşıldığında, o memur merkez kuruluşunda görevli ise önce bakanlık veya bağımsız kuruluş tarafından, il sınırları içinde görevli ise vali ve kaymakam veya bağlı bulunduğu il veya ilçe idare şube başkanı tarafından Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’na uyularak bizzat veya bir müfettiş ya da muhakkik aracılığı ile hakkında ilk soruşturma uygulanır ve soruşturma evrakının altına olayın özetini ve neticesini kapsayan fezlekesi yazılarak bunun altı da soruşturmayı yazan kişi tarafından imzalanarak mühürlenir.” Memurların görevden doğmayan ve görev sırasında işlenmeyen suçları hakkında genel hükümlere göre kovuşturma yapılır³. Memurların yargılanma usulünde iki aşama vardır.

Bunlar; Hazırlık soruşturması ve son soruşturmadır⁴.

1- Hazırlık Soruşturması

Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatın 2 nci maddesine göre soruşturma açmaya yetkili amirler ihbar, şikayet veya doğrudan doğruya bir memurun suç işlediği iddiası ile karşılaştıklarında ya bizzat ya da başka bir görevli aracılığı ile iddiaları inceleyecek ya da incelettirecektir.

Soruşturma sonucunda soruşturma özetini, suç ve cezaların kanuni dayanaklarını ve soruşturmacının soruşturma sonucunda vardığı kanaatını gösteren bir fezleke düzenlenir ve yetkili amire verilir⁵. Fezleke düzenlenirken netice ve kanaat kısmında mutlaka adli ve idari yönden olayın değerlendirilmesi yapılarak, ceza verilecekse hangi nedenlerden dolayı suçun sübuta erdiği belirtilmelidir.

³ DURMAZ, Muharrem: *Polisin Adli Görevlerinde Soruşturma Yöntemi*, FM Matbaacılık, Ankara 1989, s.12

⁴ TİMUR, Turgut: *Memurların Yargılanma Usulü*, Gürsoy Matbaacılık, İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayınları, Ankara 1971, s.122

⁵ TORTOP, Nuri: *Devlet Memurları El kitabı*, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, TODAİE Yayınları, Ankara 1987, s.126

Soruşturmaya yetkili amirlerin maiyetlerindeki memurlarla ilgili iddiaları bizzat kendilerinin soruşturma yapmalarına pek rastlanmamaktadır. Uygulamada inceleme ve soruşturma hizmetleri her kurum merkezinde oluşturulmuş bulunan teftiş kurullarında görev yapan müfettişler yada soruşturmaya yetkili amirlerin kendi adlarına yetki vererek görevlendirdikleri muhakkikler aracılığı ile yürütülmektedir. Müfettişlerin re'sen soruşturma yapamayacakları Danıştay 3. Dairesinin 18.04.1968 gün ve E: 1968/66, K:1968/204 sayılı kararıyla belirlenmiştir.

Hazırlık soruşturması aşamasında memurun yargılanmasına gerek olup olmadığına karar verilir.

Buna karar vermeye yetkili kurullar İl ve İlçe İdare Kurulu, Bakanlıklarda Memurun Muhakemat Komisyonu ve Danıştay 2. Dairesidir. Yetkili kurullardan biri tarafından memurun yargılanmasına karar verildiğinde, memur bir üst kurula itiraz edebilir. Memurun yargılanmasına gerek olmadığına dair karar, itiraz eden olmasa da bir üst kurul tarafından incelenir. Üst kurulun verdiği kararlar kesindir⁶. Bu konu ileri ki konularımızda daha ayrıntılı bir şekilde inceleneceği için burada daha fazla açıklamada bulunulmamıştır.

2-Son Soruşturma

Yetkili Kurullarca memurun yargılanmasına karar verilen sanık memur, genel hükümlere göre adliye mahkemelerinde yargılanır⁷. Yetkili kurullardan Lüzum-u muhakeme kararı verilen sanık memurun genel hükümlere göre adli yönden yargılanması sağlanır. Burada en önemli nokta disiplin soruşturmasının devam etmesi ayrıca adli yargılamanın yapılmasıdır. İkisi ayrı yürütülmektedir. Adli yargının sonucuna göre, zamanaşımı süresi göz önünde bulundurularak disiplin cezası verilmesinde her zaman fayda vardır.

⁶ TORTOP, Nuri: Devlet..., a.g.e., s127

⁷ TORTOP, Nuri: Devlet..., a.g.e., s127

3-Soruşturma Usulü

Bilindiği gibi, Emniyet Teşkilatında Emniyet Hizmetleri Sınıfı Mensuplarının (1.Sınıf Emniyet Müdürü, 2.Sınıf Emniyet Müdürü, 3.Sınıf Emniyet Müdürü, 4.Sınıf Emniyet Müdürü, Emniyet Amiri, Başkomiser, Komiser, Komiser Yardımcısı, Polis Memuru) yanısıra, Teknik Hizmetler, Sağlık Hizmetleri, Genel İdari Hizmetleri ve Yardımcı Hizmetler Sınıflarından, bir başka ifade ile tüm hizmet sınıflarından görevliler hizmet yapmaktadır. Bu görevlilerin suç işlemeleri halinde uygulanacak soruşturma usulü özetle şu şekilde açıklanabilir.

a-Görevin İfası Sırasında ve Görevden Doğan Suç

Görevden doğan suç, memurların memuriyetleri sebebiyle ve görevleri dolayısıyla işlemiş oldukları suçlardır. Bu suçun işleniş yeri ve zamanı önemli değildir. Suçun memuriyet işleri ile ilgili olması seçkin özelliğidir. Görevden dolayı işlenen suçlar, memurlar tarafından işlenir. Memur olmayan kişiler bu suçları işleyemezler. Burada suçun özelliği görevdir ve görev yapılmasından doğmaktadır⁸. Görevden doğan suç işlendiğinde Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümlerine tabi olarak soruşturma yapılır.

b-Görev Yaparken İşlenen Suç

Bu suç, adından da anlaşıldığı üzere görev yapıldığı anda işlenen suçtur. Memur görevini yaparken bu görevle ilgili olmayarak bir suç işlemektedir. Burada

⁸ ÖZER, Ahmet: “Kamu Görevlileri Hakkında İnceleme ve Soruşturma İş ve İşlemleri”, T.İ.D., Y.56, S.393, Mayıs 1984, s.150

işlenen suçun görevle ilgisi aranmaz. Yalnızca görev yaparken işlenmesi yeter sebeptir. Bu suçlar memuriyet işlerine ait olmasalar bile memur tarafından görev esnasında işlendiği için Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümlerine tabidir⁹. Örneğin bir memurun görevi başında iş sahiplerini dövmesi halinde bu kanun hükümlerinin uygulanması gerekecektir.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 135 ve 136 ncı maddelerinde yapılan değişiklikle Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkata göre yapılan hazırlık soruşturmasında, sanık memur sorgusunda dilerse avukat bulundurabileceği ya da baro tarafından tayin edilebilecek bir avukat isteyebileceği, ayrıca memura makul bir süre tanınarak ve üzerine atılı suç açıkça bildirilmek suretiyle ifadesinin yazılı olarak alınabileceği, ancak bu tür bir ifade alınmasından önce kendisine bir avukatın hukuki yardımından yararlanabileceğinin hatırlatılmasının gerekli olduğu hakkında Danıştay 1. Dairesinin 16.02.1993 gün ve E:1993/29, K:1993/96 sayılı kararı bulunmaktadır.

2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanununun Ek 4 üncü maddesinde “polis görevli bulunduğu mülki sınırlar içinde, hizmet branşı, yeri ve zamanına bakılmaksızın bir suçla karşılaştığında suça el koymak, önlemek, sanık ve suç delillerini tespit, muhafaza ve yetkili zabıtaya teslim etmekle görevli ve yetkilidir. Bu madde hükmü gereğince bir suça müdahale eden polise karşı işlenen suçlar görevli memura işlenmiş suç, müdahalede bulunan polisin işlediği suçlar ise, görevli memurun işlediği suç sayılır.” hükmünü getirmiş ve asıl görevlilerin bulunmadığı yerde tüm görevlileri suça el koymakla görevli kılmıştır.

4-Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatın Uygulanmasındaki İstisnalar

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 154 üncü maddesi gereğince adli görevin ifası sırasında bir suç işlenmesi halinde, suç işleyen memur hakkında Cumhuriyet Savcısı doğrudan soruşturma yapacaktır. Soruşturma açma yetkisi de

⁹ ÖZER, Ahmet: *a.g.m.*, s.151

Cumhuriyet Savcısına ait bulunmaktadır. Bu sebeple uygulamanın buna göre yapılması gerekmektedir. Uygulamada görevliler hakkında Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkata göre soruşturma yapıldığı zaman zaman görülmektedir. Böyle bir yanlışlık yapılmış olsa bile, ilgili kurullarca “karar verilmesine yer olmadığına” karar verilmesi gerekmektedir.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 81 inci maddesi gereğince “zor kullanmak hususunda bütün zabıta memurları icra memurunun yazılı müracaatı üzerine kendisine muavenet ve emirlerine ifa ile mükelleftirler” hükmü ile aynı kanunun 357 nci maddesi gereğince “Kanuna göre yapılan tebliğ ve emirlerin yapılmaması ve sonucunun bildirilmemesi halinde, görevliler hakkında dairesince inceleme yapılmaksızın doğrudan Cumhuriyet Savcılığınca soruşturma yapılacağı” hükmü getirildiğinden bunlar hakkında da Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükmü uygulanmayacaktır.

Adli görevin ifası sırasında veya İcra ve İflas Kanunu hükümlerinin uygulanması sırasında, İl Emniyet Müdürleri, İlçe Emniyet Amirleri, İlçe Emniyet Komiserleri veya bunların vekillerinin suç işlemleri halinde haklarında 2802 sayılı Hakimler Kanununun 82 nci ve 86 ncı maddeleri hükümleri uygulanacak, soruşturma bu kanun hükümlerine göre yapılacaktır.

1481 sayılı Asayişe Müessir Bazı Fiilerin Önlenmesi Hakkında Kanun hükümlerine göre bir görevin ifası sırasında Emniyet mensuplarının sanık veya hükümlüleri silah kullanarak yaralamaları veya ölümlerine sebebiyet olmaları halinde de Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümlerine göre soruşturma yapılmayacak, soruşturma doğrudan Cumhuriyet Savcılarınca yürütülecek, görevliler hakkında açığa alınma, görevden uzaklaştırma gibi idari tedbirler uygulanmayacak görevliler kamu davası açılrsa bile duruşmadan vareste tutulabileceklerdir(M.3).

B-3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu Hükümlerine Göre Soruşturma

Memurların adli yönden yargılanma usulü genel olarak, her ne kadar Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümlerine göre yapılmakta ise de, bu yargılama usulünün mevzuatımızda iki istisnası bulunmaktadır.

Bunlardan birincisi 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu diğeri ise, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunun 154 üncü maddesinde belirtilen adli suçlardan yargılanma usulüdür.

Kamu görevlileri ve suç ortakları hakkında özellikle rüşvet ve yolsuzlukları önlemek amacıyla 3628 sayılı kanunla özel bir yargılama usulü düzenlenmiştir. Bu kanunun 17 nci maddesine göre, rüşvet, irtikap, ihtilas, zimmete para geçirme, görev sırasında veya görevden dolayı kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırmak, devlet sırlarını açıklamak veya açıklanmasına neden olmak veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olan memurlar hakkında Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümleri uygulanmadan doğrudan doğruya yargılama yapılır.

Bu kanunun amacı, rüşvet ve yolsuzluklarla mücadele için, bu kanunda sayılanların mal bildiriminde bulunmalarını, bildirimlerin yenilenmesini, mal edinmelerinin denetimiyle, haksız mal edinme veya gerçeğe aykırı bildirimde bulunma halinde uygulanacak hükümleri, bu kanunda belirlenen suçlarla bazı suçlardan dolayı kamu görevlileri ve suç ortakları hakkında takip ve muhakeme usulünü düzenlemekte, “kanuna ve genel ahlaka uygun olarak sağlandığı ispat edilemeyen mallar veya ilgilinin sosyal yaşantısı bakımından geliri ile uygun olduğu kabul edilemeyecek harcamalar şeklinde ortaya çıkan artışları” Haksız Mal Edinme olarak kabul etmekte (M. 4), haksız olarak edinilmiş malların zor alımına karar verileceğini (M. 14) ve ayrıca gerçeğe aykırı mal bildiriminde bulunma(M. 12), haksız mal edinme ve bu malın kaçırıldığı veya gizlendiğinin tespiti halinde 3 yıl ile 5 yıl arasında hapis cezası ile cezalandırılacaklarını (M. 13) belirtmektedir.

Kanun, özel bir soruşturma usulü ve müfettişlere soruşturma esnasında geniş yetkiler vermektedir.

1-Kanunun Uygulanacağı Kişiler

Kanun,

a-Her türlü seçimle işbaşına gelen kamu görevlileri, dışarıdan atanan Bakanlar Kurulu Üyeleri,

b-Noterler,

c-Türk Hava Kurumunun genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri ile genel merkez teşkilatında ve Türk Kuşu Genel Müdürlüğünde, Türkiye Kızılay Derneğinin merkez kurullarında ve Genel Müdürlük teşkilatında görev alanlar ve bunların şube başkanları,

d-Genel ve katma bütçeli daireler, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluş veya alt kuruluşlarda, kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunlara bağlı ortaklık ve işletmelerde, özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan kamu hizmeti gören kurum ve kuruluşlar ile bunların alt kuruluşlarında veya komisyonlarında aylık, ücret ve ödenek almak suretiyle kamu hizmeti gören memurları, işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ile yönetim ve denetim kurulu üyeleri,

e-Siyasi parti genel başkanları, vakıfların idare organlarında görev alanlar, kooperatiflerin ve birliklerin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri, yeminli mali müşavirler, kamu yararına sayılan dernek yöneticileri ve deneticileri,

f-Gazete sahibi gerçek kişiler ile gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları,

Mal bildiriminde bulunmak zorundadırlar.

Özel kanunlarına göre mal bildiriminde bulunmak zorunda olanlar da bu kanun hükümlerine tabidir.

2- Beyanname Doldurma Zamanı

Mal Beyannamesi;

a-Bir göreve ilk kez atanırken,

b-Bakanlar Kurulu üyeliğine atanma halinde atanmayı izleyen bir ay içinde,

c-Seçimle geline görevlerde seçimin kesinleşmesini izleyen 2 ay içinde,

d-Mal varlığında önemli bir değişiklik olması halinde bunu izleyen bir ay içinde,

e-Yönetim ve denetim kurulu üyelikleri ile komisyon üyeliklerine seçim ve atamalarda göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde,

f-Görevin sona ermesi halinde ayrılma tarihini izleyen bir ay içinde bildirimlerin verilmesi zorunludur(M. 6).

Aynı kanunun 7 nci maddesinde ise “bu kanun kapsamındaki görevlere devam edenler, sonu (0) ile (5) ile biten yılların en geç şubat ayı sonuna kadar bildirimlerini yenilerler...” hükmü gereğince hareket etmeleri gerekmektedir.

3-İnceleme ve Soruşturma Yapılması

Bu kanunda yazılı suçlarla, irtikap, rüşvet, ihtilas ve zimmete para geçirme, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak edenler hakkında Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümleri uygulanmaz.

Yukarıda yazılı suçlara ihbarlar doğrudan Cumhuriyet Başsavcılıklarına yapılır. İhbar üzerine derhal bir ihbar tutanağı düzenlenir. Cumhuriyet Başsavcısı soruşturmaya başladığında ihbarı doğrulayan emareler bulduğu takdirde, sanıktan ikinci dereceye kadar kan ve sıhri hısımları ile gelini ve damadından mal bildiriminde bulunmalarını ister. Bu istemin sanığa ve ilgililere ulaştığı andan itibaren 7 gün içinde mal bildirimini vermek zorundadırlar. Müfettiş veya muhakkikler tarafından yapılan soruşturmalarda da yukarıda izah edilen yol izlenir.

Aynı kanunun 20 nci maddesinde “özel kanunlarında aksine bir hüküm mevcut olsa bile ilgili kişiler özel veya kamu kuruluşları bu kanuna göre soruşturma ve kovuşturmaya yetkili kişi ve mercilerce istenilen bilgileri eksiksiz vermek zorundadır. Aksine davranan kişiler hakkında 3 aydan altı aya kadar hapis cezası verilir” denilmektedir. Ayrıca belirtilen sürelerde mal bildiriminde bulunmayana bildirimlerin verileceği mercilerce ihtarda bulunulur. İhtarın kendisine tebliğinden itibaren 30 gün içerisinde mazeretsiz olarak bildirimde bulunmayana üç aya kadar hapis cezası verilir.

Gerçeğe aykırı bildirimde bulunana altı aydan üç yıla kadar, haksız mal edinme, mal kaçırma veya gizlediği suçunu işlediği tespit edilene üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir. Gerçeğe aykırı açıklama ve bildirimde bulunana ceza süresi kadar, haksız mal edinme, mal kaçırma veya gizleme suçunu işleyenler müebbeten kamu hizmetlerinden yasaklama cezası verilir. Bu cezalar tecil edilemez.

Mal beyannamesi süresinde ve doğru olarak vermediği anlaşılan davacının, disiplin cezasıyla tecziyesinde mevzuata aykırılık bulunmadığı hakkında Danıştay 3. Dairesinin 09.11.1983 gün ve E:1982/2772, K:1983/2695 sayılı kararı bulunmaktadır.

C-1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa Göre Soruşturma

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 154 üncü maddesinde “....bütün zaııta makam ve memurları, el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan

tedbirleri cumhuriyet savcılıklarına derhal bildirmek ve cumhuriyet savcılığının adliyeye ilişkin işlerde bütün emirlerini yerine getirmekle yükümlüdürler. Cumhuriyet savcıları, yazıları yazılı olarak verir, acele hallerde sözlü emir de verebilir. Sözlü emir verdiği durumlarda cumhuriyet. savcısı verdiği emirden zabıta amirini de haberdar eder. Cumhuriyet. savcısının yazılı emri üzerine yakalanan kişiler, olayın sanık ve tanıkları, yapılan işleme ait evrakla birlikte belirtilen gün, saat ve yerde zabıta kuvvetlerince hazır bulundurulur. Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliyeye mütaallik görev veya işlerde suistimal veyahut ihmal ve terahileri gören zabıta amir ve memurları ile cumhuriyet savcılığının şifahi veya yazılı talep ve emirlerini yapmakta suistimal veya terahileri görülen zabıta amir ve memurları hakkında savcılıkça doğrudan doğruya takibatta bulunulur. Ancak zabıta amirleri hakkında hakimlerin görevlerinden dolayı tabi oldukları muhakeme usulu tatbik olunur...” hükmü yer almaktadır.

Polisin adli görevini ihmali, suistimali veya bu görevinde terahisi görülmesi halinde ilgili cumhuriyet savcılığınca hakkında doğrudan doğruya tahkikat yapılır. Bu uygulamada Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatın bir istisnasıdır. Buna göre cumhuriyet savcısının yardımcısı olarak adli görev ifa eden zabıta amir ve memurları bu görevleri sırasında görevlerini ihmal etmeleri kötüye kullanmaları veya görevlerinde gevşeklik göstermeleri halinde, cumhuriyet savcıları doğrudan doğruya aleyhlerine kamu davası açabilmektedirler. Ancak aynı iddialarla ilgili zabıta amirleri hakimler ve savcıların tabi olduğu yargılama usulüne göre yargılanırlar. Zabıta Amirleri hakkında Adalet Bakanlığından izin alınmadan yargılama yapılamaz¹⁰.

Bu konudaki bazı mahkeme kararlarına aşağıda yer verilmiştir.

Mahkemece bir dava nedeniyle yazılan müzekkerelere cevap vermemek Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 154/3 üncü maddesi uyarınca adliyeye ilişkin görev sayıldığından sanık hakkında soruşturmanın doğrudan doğruya cumhuriyet

¹⁰ YURTCAN, Erdener: *Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve İlgili Mevzuat*, Beta Yayıncılık, 5. Bası, İstanbul 1986, s.64

savcılığınca yapılmasının gerekeceği hakkında Danıştay 2. Dairesinin 02.10.1992 gün ve E:1992/2069, K:1992/2095 sayılı kararı bulunmaktadır¹¹.

Mahkemece yazılan yazılara karşılık vermeyen memur hakkında Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümlerinin uygulanmasına gerek yoktur.(Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 25.01.1978 gün ve E:1978/382, K:1978/5362 sayılı kararı).

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 154/4 üncü maddesinde yer alan zabıta amirlerinden maksadın, suçun işlendiği il veya ilçedeki en büyük zabıta amiri olduğu, Hakimler Kanununa göre izin alınması gerekirken, bu yola gitmemek kanunlara aykırıdır(Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 12.11.1979 gün ve E:1979/6186, K:1979/6588 sayılı kararı).

Bu kararlarda görüldüğü gibi bütün zabıta makam ve memurları cumhuriyet savcılarının adliyeyle ilişkin verdiği tüm emirlerini yerine getirmekle yükümlüdür. Bu emirlerini yerine getirmede ihmali görülenler hakkında soruşturma doğrudan doğruya cumhuriyet savcılığınca yapılacağı hüküm altına alındığından, bu konuda suç işlendiğinde Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümleri uygulanmayacaktır.

D-1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkındaki Kanuna Göre Soruşturma

Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanunun kapsamına giren suçlar kanunun 1 inci, 20 nci ve Ek 2 nci maddelerinde belirtilmiştir. Kaçakçılık suçu işleyen memurlar, hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın diğer vatandaşların tabi olduğu usule göre kovuşturulurlar. Ancak askeri şahıslara Askeri Muhakeme Usulü ve Askeri Ceza Kanunu uygulanacaktır.

Bu kanuna göre kovuşturma, Cumhuriyet savcılığınca ve idarenin yapacağı soruşturma şeklinde yürütülür. Cumhuriyet savcılığınca, 1918 sayılı Kanun

¹¹ Danıştay Dergisi, Danıştay matbaası, Y.23, S.87, Ankara 1993, s.81

kapsamına giren suçların işlendiğinin ihbar veya başka bir yolla öğrenilmesi halinde doğrudan doğruya hazırlık soruşturmasına başlanır. Sanık memurların kovuşturulmasıyla ilgili olarak, savcının herhangi bir makamdan izin alma zorunluluğu yoktur. Hazırlık soruşturması sonunda elde edilen delillere göre, son soruşturma açılması için yetkili mahkemeye başvurulur. Burada savcılara takdir hakkı tanınmamıştır.

İdarece yapılan soruşturmalar da ise; idarenin bilgisine giren bir durumun, 1918 sayılı Kanun kapsamına girmesi halinde, yürütülen soruşturma “hazırlık soruşturması” niteliğindedir. Buradaki soruşturma sırasında, tanığın dinlenmesi ve sanığın sorguya çekilmesi mümkün olmakla birlikte müfettiş veya muhakkik, yargıç gibi hareket edemez.

1918 sayılı Kanunun 2 nci maddesi hükmü uyarınca “Devletin, mahalli idarelerin, belediyelerin ve bunlara ait müesseselerin memur ve müstahdemleriyle, mahalle ve köy muhtarları ve ihtiyar heyeti azaları, mahalle, kır ve orman bekçileri, köy korucuları; kaçakçılık fiillerini, bunların men ve takibi ve tahkiki ile mükellef olanlara ihbara mecbur” tutulmuşlardır.

Emniyet Teşkilatı Mensuplarının da 1918 sayılı Kanun kapsamına giren suçları işlediklerinde haklarında aynı yöntemle soruşturma yapılacaktır.

IV-DİSİPLİN CEZASI VERMEYE YETKİLİ AMİR VE KURULLAR

A- Doğrudan Disiplin Cezası Vermeye Yetkili Amirler ve Verebilecekleri Cezalar

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununa, 2261 sayılı kanunla eklenen Ek-9 uncu maddesine göre, Emniyet Teşkilatında bulunanlara doğrudan doğruya disiplin cezası vermeye yetkili makamlar ve yetkileri şu şekilde belirlenmiştir.

1-İçişleri Bakanı

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 13 üncü maddesinde belirtilen 3 üncü meslek derecesi dahil ve daha aşağı olan bütün Emniyet Teşkilatı mensuplarına uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezasını vermeye yetkilidir.

2-Emniyet Genel Müdürü ve Valiler

Başkomiser ve aynı meslek derecesinde ve daha aşağı meslek derecesinde bulunan Emniyet Teşkilatı personeline uyarma, kınama ve 10 günlüğe kadar aylıktan kesme cezası verebilirler. 15 güne kadar aylık kesme cezası Bakan tarafından verilebilir.

3-İl Emniyet Müdürleri, Polis Akademisi Başkanı, Polis Öğretim ve Eğitim Kurumlarının Müdürleri ile Kaymakamlar

Başkomiserler ve aynı meslek derecesinde ve daha aşağı meslek derecesinde bulunan Emniyet Teşkilatı personeline uyarma, kınama ve 3 günlüğe kadar aylık kesme cezası verebilirler.

Kaymakamların, Emniyet Teşkilatı Kanununun 84 üncü maddesinde yer almayan ilçe emniyet müdürü ve amirlerine İl İdaresi Kanunu'nun 31/i maddesi gereğince re'sen disiplin cezası verebileceğine dair 25.08.1994 gün ve 81-105/2887 sayılı İçişleri Bakanlığı genelgesi yayınlanmıştır. Ancak bu genelge daha önce açıklandığı üzere Devlet Memurları Kanununun 237 nci maddesi gereğince kaymakamın ilçe emniyet müdürü ve amirine ceza veremeyeceği hükme bağlanması

nedeniyle ayrıca bu hususta Danıştay 5. Dairesinin 30.06.1977 gün ve E:1974/5278, K:1977/3905 sayılı kararı ile doğrulandığından mevzuatımıza aykırıdır.

4-Emniyet Amiri ve Komiserler

Birinci derecede sorumlu olarak görev yaptıkları yerlerde olmak koşulu ile, mahiyetlerinde bulunan polis memurları ile eşiti meslek derecesinde ve daha aşağı meslek derecesinde bulunan Emniyet teşkilatı mensuplarına uyarma ve kınama cezası vermeye yetkilidirler.

Emniyet Teşkilatı Kanununun Ek 9 uncu maddesinde İlçe Emniyet Müdürlerinin re'sen ceza verme hususunu düzenleyen herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak Emniyet Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliğinin istişari görüşünde re'sen ceza verme yetkisi müstakil makamları işgal eden görevlilere tanındığı, İlçe Emniyet Müdürleri re'sen ceza verme yetkisini ilçe kuruluşlarında öngörülen şekilde kullanmaları gerektiği şeklinde görüş bildirmiştir. 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununda acilen bu husustaki eksikliğin giderilmesi için yeni bir düzenleme yapılması kanaatındayım.

B- Disiplin Cezası Vermeye Yetkili Kurullar ve Verebilecekleri Cezalar

Emniyet Teşkilatı Kanununun Ek 4 üncü maddesinde disiplin kurullarının oluşumu düzenlenmiştir. Teşkilatımızda çalışan her sınıftan memura disiplin cezasını vermeye yetkili 5 disiplin kurulu bulunmaktadır. Bunlar İl Polis Disiplin Kurulu, Eğitim-Öğretim Kurumları Disiplin Kurulları, Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulu, Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu ve İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kuruludur.

1-İl Polis Disiplin Kurulu

a-Kuruluşu

Emniyet Teşkilatının il ve ilçe kadrolarında çalışanlara yetkisi dahilinde bulunanlara disiplin cezası vermek üzere İl Polis Disiplin Kurulu oluşturulmuştur. İl Polis Disiplin Kurulu;

Emniyet işlerinden sorumlu Vali Yardımcısının başkanlığında;

İl Hukuk İşleri Müdürü, onun bulunmadığı hallerde Valinin görevlendireceği İl İdare Şube Başkanlarından biri,

Emniyet Müdürü veya görevlendireceği Müdür Yardımcılarından biri, Müdür Yardımcısının bulunmadığı durumlarda İl Emniyet Müdüründen sonra gelen en yüksek rütbeli, rütbelerde eşitlik varsa daha kıdemli amir,

Asayiş Şube Müdürü veya şefi,

Personel Şube Müdürü veya şefinin,

katılması ile oluşur. Kurul Başkan dahil (5) üyeden oluşur ve üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır. Kararlar açık oyla ve oy çokluğuyla alınır. Oylamada çekimser olunamaz. Oylamalarda eşitlik halinde başkanın katıldığı tarafın oyu üstün sayılır. Kurulun raportörlüğünü Personel Şube Müdürü veya şefi ya da bunların görevlendireceği ilgili birimlerde çalışan bir amir ya da memur yürütür.

b-Görev ve Yetkileri

Bu kurulun kimler hakkında hangi kararları vermeye yetkili olduğu Emniyet Teşkilatı Kanununun Ek 5 inci maddesinde belirtilmiştir. İl Polis Disiplin Kurulu, İl Emniyet Müdürlüğü kadrolarında görevli personelden Çarşı ve Mahalle Bekçileri, atanması İl Makamına ait personel, Polis Memurları, Komiser Yardımcısı, Komiser ve Başkomiser rütbesindeki personel ile kadro derecesi 5 ve daha aşağı olan Emniyet Teşkilatında çalışan Emniyet Hizmetleri Sınıfı personeli dışındakilere çeşitli disiplin cezalarını verebilmektedir.

Çarşı ve mahalle bekçileri ile ataması İl Makamlarına ait personele devlet memurluğundan çıkarma cezası hariç bütün disiplin cezalarını verebilir.

İl Polis Disiplin Kurulları İl Emniyet Müdürlüğü kadrolarında çalışan Komiser Yardımcısı, Komiser ve Başkomiserleri meslekten çıkarma cezasını gerektiren iddialar dışında diğer iddialardan dolayı meslekten çıkarma cezası ile devlet memurluğundan çıkarma cezası dışında Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğünde gösterilen cezaların hepsini uygulayabilir.

Polis Memurları hakkında İl Polis Disiplin Kurulları devlet memurluğundan çıkarma cezası dışında Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğünde gösterilen her tür disiplin cezasını verebilir. Bu konuyla ilgili olarak Danıştay 1. Dairesinin 29.12.1987 gün ve E:1987/391, K:1987/486 sayılı kararıyla İl Polis Disiplin Kurullarının Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 15 nci maddesinin tatbikiyle bir alt derece ceza 24 Ay Uzun Süreli Durdurma cezası verebileceğine karar vermiştir.

Emniyet Hizmetleri Sınıfı dışında olup Emniyet Teşkilatında çalışan her sınıftan memurlar hakkında İl Polis Disiplin Kurulu ilgili memurların bulundukları kadro derecesine göre ceza verebilmektedir. Buna göre kadro derecesi 5 ve daha aşağı olanlar İl Polis Disiplin Kurulunca cezalandırılır. Kadro dereceleri 5'ten yukarı olanlar ise Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulunca haklarında karar verilir. İl Polis Kurulunca verilen ve Vali tarafından uygun görülmeyen kararlar, Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunca kesin karara bağlanır.

2-Öğretim ve Eğitim Kurumlarındaki Polis Disiplin Kurulları

a- Kuruluşu

Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Polis Akademisi, Polis Koleji ve Polis Okulları ile Polis Eğitimi Merkezlerinde Eğitim-Öğretim Kurumları Disiplin Kurulu

oluşturulur. Eğitim-Öğretim Kurumları Disiplin Kurulu, Kurum Müdürünün başkanlığında; aynı kurumda görevli personel arasında en yüksek rütbeli, rütbelerde eşitlik durumunda kıdemli üç amir ile aynı kurumda görevli öğretmenler arasında Emniyet Genel Müdürü tarafından seçilen bir kişiden oluşur.

Bu kurullarda raportörlük görevi kurum müdürlüğünün uygun göreceği disiplinle ilgili bölümlerde çalışan amir veya memurlarca yürütülür.

b- Görev ve Yetkileri

Eğitim ve Öğretim Kurumları Disiplin Kurulları kurum kadrosunda görevli Polis Memurları ile kurumda öğrenim gören Polis Memurlarına bütün disiplin cezalarını verebilir. Polis Okullarında okuyan Polis Memuru adaylarına bu disiplin kurulu devlet memurluğundan çıkarma cezası dışında kalan her tür cezayı verebilmektedir. Ancak 1990 yılında Polis Okullarına aday Polis Memuru alma uygulaması sona erdiğinden bu kurullarının görevleri önemli ölçüde hafiflemiştir.

Emniyet Hizmetleri Sınıfı dışındaki personelden kadro derecesi 5 ve daha aşağı olanlara Eğitim-Öğretim Kurumu Disiplin Kurulunca, kadro derecesi 5'ten yukarı olanlara Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulunca ceza verilir. Eğitim Öğretim Disiplin Kurullarınca verilip Emniyet Genel Müdürünce uygun görülmeyen kararlar Bakanlık Yüksek Disiplin Kurulunca karara bağlanır.

3- Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulu

a-Kuruluşu

Personel işlerinden sorumlu Emniyet Genel Müdür Yardımcısı başkanlığında;
Personel Daire Başkanı

Polis Teftiş Kurulu Başkanlığınca görevlendirilecek bir Polis Başmüfettişi,
Emniyet Genel Müdürünce seçilecek bir daire başkanı,

Emniyet Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliğine bağlı Hukuk Müşavirleri
arasından Emniyet Genel Müdürü tarafından görevlendirilecek bir müşavir olmak
üzere toplam 5 kişiden oluşur.

Merkez Disiplin Kurulu, diğer kurullar gibi üye tam sayısının salt
çoğunluğuyla toplanır. Kararlar açık oyla ve oy çokluğuyla alınır. Oylarda eşitlik
olması halinde başkanın bulunduğu tarafın oyu üstün sayılır. Kurulun raportörlüğünü
Hukuk Müşavirliğine bağlı Hukuk Müşaviri olarak kurula katılan üye veya onun
görevlendireceği personel tarafından yapılır.

b- Görev ve Yetkileri

Emniyet Teşkilatı Kanununun Ek 5 inci maddesinde Merkez Disiplin
Kurulunun disiplin cezası verebilecekleri personel ve uygulamaya yetkili olduğu
cezalar gösterilmiştir. Buna göre; Emniyet Genel Müdürlüğü merkez teşkilatı, eğitim
ve öğretim kurumları ile il kadrolarında görevli Komiser Yardımcısı, Komiser,
Başkomiser, Emniyet Amiri ve 4. Sınıf Emniyet Müdürüne kadar olan personele
meslekten çıkarma cezası dışında kalan diğer disiplin cezalarını verebilir.

Ayrıca Merkez Disiplin Kurulu İl Emniyet Müdürlüğü kadrosundaki Komiser
Yardımcısı, Komiser ve Başkomiserler hakkında meslekten çıkarma cezasını
gerektiren dosyaları görüşüp karara bağlamaya yetkilidir.

Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulu; Emniyet Genel
Müdürlüğünün merkez teşkilatı ile eğitim ve öğretim kurumlarında çalışan Komiser
Yardımcısı, Komiser, Başkomiserler ve yine merkez teşkilatında görevli Polis
Memurları hakkında Devlet Memurluğundan çıkarma cezası dışında kalan bütün
disiplin cezalarını vermeye görevli ve yetkilidir.

İl Emniyet Müdürlüğü kadrolarında çalışan ve kadro dereceleri 5'ten yukarı olan Emniyet Hizmetleri Sınıfı dışındaki personel ile aynı personelden merkez teşkilatında çalışıp da kadro derecesi 5 ve 5'ten aşağı olanların soruşturma dosyaları Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulunca karara bağlanır.

Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulunca verilip Emniyet Genel Müdürü tarafından uygun görülmeyen kararlar Bakanlık Yüksek Disiplin Kurulunca görüşülerek kesin karara bağlanır.

4- Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu

a-Kuruluşu

Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu, Emniyet Genel Müdürü başkanlığında,

Bakan tarafından görevlendirilecek iki Emniyet Genel Müdür Yardımcısı,
Polis Teftiş Kurulu Başkanı,
Hukuk Baş Müşavirinden oluşur.

b- Görev ve Yetkileri

Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu Emniyet Hizmetleri Sınıfı personelinden; Emniyet Genel Müdürlüğü merkez teşkilatı, eğitim-öğretim kurumları ve İl Emniyet Müdürlüğü kadrolarında çalışan Komiser Yardımcısı Komiser, Başkomiser, Emniyet Amiri ve 4. Sınıf Emniyet Müdürü rütbesine kadar olan personel hakkında meslekten çıkarma cezasını gerektiren dosyalar hakkında karar verir.

Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu 2. ve 3. Sınıf Emniyet Müdürleri hakkında devlet memurluğundan ve meslekten çıkarma cezaları dışında kalan diğer disiplin cezalarını verebilir.

Emniyet Genel Müdürlüğü merkez teşkilatında çalışan Emniyet Hizmetleri Sınıfı dışındaki personele kadro derecesi 5'ten yukarı olanlar hakkında bütün disiplin cezalarını vermeye yetkili Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kuruludur.

Devlet Memurları Kanununun 129 uncu maddesine göre, Yüksek Disiplin Kurulu kendilerine intikal eden dosyaların incelenmesinde gerekli gördükleri takdirde ilgilinin sicil dosyasını ve her nevi evrakı incelemeye, ilgili kurumlardan bilgi almaya, yeminli tanık ve bilirkişi dinlemeye, mahallen keşif yapmaya veya yaptırmaya yetkilidir.

Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun Devlet memurluğundan çıkarma cezası vermeye yetkisi yoktur. Danıştay 5. Dairesinin 20.01.1976 gün ve E:1975/7885, K:1976/82 sayılı kararında meslekten çıkarma cezasına Yüksek Disiplin Kurullarının karar vermesi gerekeceği karara bağlanmıştır.

5- İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu

a- Kuruluşu

İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 134 üncü maddesine ve buna bağlı olarak ve Bakanlar Kurulunun 8/5336 sayı ve 17/9/1982 tarihli kararı ile çıkarılan "Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre oluşturulmuştur.

Kurul,

İçişleri Bakanlığı Müsteşarının başkanlığında;

Emniyet Genel Müdürü

İçişleri Bakanlığı Baş Hukuk Müşaviri

İçişleri Bakanlığı Personel İşleri Genel Müdürü ,

İçişleri Bakanının uygun göreceği Bakanlıktaki bir birim başkanından oluşur.

b- Görev ve Yetkileri

Devlet Memurları Kanununun 126 ncı maddesi ile Emniyet Teşkilatı Kanununun Ek 5 inci maddesi gereğince, Emniyet Teşkilatının hangi biriminde olursa olsun ve hangi makam ve rütbede bulunursa bulunsun tüm memurlar hakkında devlet memurluğundan çıkarma cezasını vermeye sadece İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır.

1.Sınıf Emniyet Müdürleri hakkında her tür disiplin cezasını vermeye İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu yetkilidir. Ayrıca 2. ve 3. Sınıf Emniyet Müdürleri hakkında meslekten çıkarma cezasını gerektiren iddialar yine İçişleri Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulunca görüşülür. Bakan tarafından onaylanmayan Disiplin Kurulu kararları Bakanlık Yüksek Disiplin Kurulunca karara bağlanır. Bu kurulun kararları hiçbir makamın onayına tabi değildir.

Polis Disiplin Kurullarının yetkileri saptanırken çeşitli kriterler ele alınmış olup, bunların bazılarında rütbe, bazılarında meslek derecesi, bazılarında ise, kadro derecesi esas alınmak kaydı ile suçun niteliği gözönünde bulundurularak yetkili kurullar saptanmıştır. Uygulamada örneğin emniyet amiri hakkında meslekten çıkarma cezasını gerektiren iddialar bulunmakta ve dosya yüksek disiplin kuruluna görüşülmek üzere gelmektedir. Ancak muhakkik meslekten çıkarma iddialarından dolayı suçu sübuta erdiremediği yada meslekten çıkarma dışında, hizmet dışında resmi sıfatının gerektirdiği saygınlığı sarsmak suçundan 6 Ay Kısa Küreli Durdurma cezası istemesi durumunda Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu emniyet amirine ihraç kararı dışında karar veremeyeceğinden 6 Ay Kısa Küreli Durdurma cezası vermesi durumunda yetkisiz olarak karar vermesi söz konusudur.

Bundan dolayı işlenen suçun meslekten çıkarma cezasını gerektiren suç olup sabit olmayan yada meslekten çıkarma cezası dışında ceza kanaatiyle hazırlanan dosyaların Merkez Disiplin Kurulu tarafından karar verilmesi gerektiğini düşünüyoruz

C-Kurulların Toplanma, Görüşme, Karar Verme Ve Çalışma Usulleri

(1)Kurullar, kurul başkanının çağrısı üzerine istenilen gün, yer ve saatte, başkan dahil salt çoğunlukla toplanır. Kurul üyelerinin izinli veya doktor raporlu olmaları halinde vekilleri de toplantılara katılabilir.

(2)İl Disiplin Kurulunun Raportörlüğü Personel Şube Müdürünce, Merkez Disiplin Kurulunun Raportörlüğü Hukuk Müşavirince, Yüksek Disiplin Kurulunun Raportörlüğü Hukuk Baş Müşavirince yürütülür.

(3)Kurullarda öncelikle raportörün açıklamaları dinlenir, sonra üyeler arasında konu görüşülür, oylama yapılarak sonuç belirlenir.

(4)Kurullar, görüşülmekte olan bir dosyada eksik gördükleri takdirde bunları tamamlattırıp ek bilgi isteyebilir. Soruşturmanın genişletilmesine karar verebilir. Bunlar ara karar ile olur, ara kararlar oya tabi değildir.

(5)Kurullarda kararlar çoğunlukla alınır. Başkan en son oyu kullanır, eşitlik halinde Başkanın katıldığı tarafın oyu üstün sayılır.

(6)Disiplin Kurulunca verilen karar, toplantı sırasında özet halinde gündemin “karar” hanesine yazılır ve üyelerce imzalanır. Gerekçeli karar yazılarak imzalanır. Karşı görüşte olanlar nedenlerini yazar ve imzalar,

(7)Disiplin Kurulu kararları kesinleşme tarihinden itibaren 15 gün içinde ilgiliye tebliğ edilir ve siciline işlenmek üzere Emniyet Genel Müdürlüğüne gönderilir.

(8)Disiplin Kurulu üyeleri, kendilerine, eşlerine, ikinci dereceye kadar kan ve sıhrî hısımlarına, haklarında disiplin soruşturmasını yaptıkları memurlara ait dosyaların görüşölüp karara bağlanmasında kurula katılamaz.

(9)Disiplin Kurulları dosya kendisine geldikten sonra 30 gün içinde, Yüksek Disiplin Kurulları ise 6 ay içinde karar vermek zorundadır.

(10)Disiplin kurulunca savunma alınmadan kimseye ceza verilemez, 7-15 gün içinde savunma yapmayan memur bu hakından vazgeçmiş sayılır.

(11)Hukuki ve fiili imkansızlık sebebiyle yetkili disiplin kurulunun salt çoğunlukla toplanması mümkün olmadığı hallerde, soruşturma dosyası Genel Müdürlükçe uygun görülecek aynı derecede başka bir disiplin kurulunca karara bağlanır.

D- Kurul Kararlarının Kesinleşmesi

İl Polis Disiplin Kurulunun polis memurları hakkında verilen meslekten çıkarma cezası dışındaki kararları Valinin, polis memurları hakkında verilen meslekten çıkarma cezası Valinin önerisi, Genel Müdürlük Yüksek Disiplin Kurulunun görüşü ve Bakanın onayı ile,

Genel Müdürlük Merkez Disiplin Kurulu ile Öğretim ve Eğitim Kurumlarındaki Polis Disiplin Kurullarının meslekten çıkarma cezası dışındaki kararları Emniyet Genel Müdürünün onayı, meslekten çıkarma cezası kararı, Genel Müdürlük Yüksek Disiplin Kurulunun görüşü ve Bakanın onayı ile,

Genel Müdürlük Yüksek Disiplin Kurulunun kararları Bakanın onayı ile kesinleşir.

Bu kurullara meslekten çıkarma cezasıyla gelen ve Genel Müdürlük Yüksek Disiplin Kurulunca uygun görüş belirtilmeyen dosyalar, Bakanlık Yüksek Disiplin Kurulunca karara bağlanır. Bu kurulun kararları kesindir ve onay makamı yoktur.

E- Savunma Hakkı

Savunma hakkı disiplin hukukunda memurlara tanınan önemli bir haktır. Disiplin sistemi içerisinde memur lehine getirilmiş bir teminattır. Bu nedenle savunma hakkı kullanılmadan kısaca memurun savunması alınmadan kovuşturma sonucu verilen karar eksik kalmış bir kovuşturmanın ürünüdür. Dolayısıyla yargı organları önünde iptal edilir. Doktrinde savunma hakkının temeli adalet kavramına dayandırılmaya çalışılmıştır¹².

Memur açısından bu derece önemli olan savunma hakkı Anayasamızla da teminat altına alınmıştır. Anayasamızın 129 uncu maddesi “memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları mensuplarına savunma hakkı tanınmadan disiplin cezası verilemez” hükmünü getirmiştir. Anayasada teminat altına alınan bu hakkın kullanılması şekli ve usulü daha detaylı olarak Devlet Memurları Kanununun 130 uncu maddesiyle düzenlenmiştir. gereğince “Devlet memuru hakkında savunması alınmadan disiplin cezası verilemez.. Soruşturmayı yapanın veya yetkili disiplin kurulunun 7 günden az olmamak üzere verdiği süre içinde veya belirtilen bir tarihte savunmasını yapmayan memur savunma hakkından vazgeçmiş sayılır.”

Savunma aşaması disiplin soruşturmasının önemli bir merhalesidir. Bu hak tanınmadan verilen karar Anayasa ve kanunlar karşısında eksik yapılmış bir işlemdir. En az 7 günlük bir süre tanınarak veya 7 günden az olmamak üzere bir süre bırakılarak belirlenecek bir tarihe kadar savunma istenmelidir. Kanunun metni

¹² PINAR, İbrahim: *Açıklamalı İçtihatlı Memur Suçlarında İdari Soruşturma*, Seçkin Kitabevi, Ankara 1987, s.334

dikkatle incelenirse 7 günlük bir savunma süresinin bırakılmak istendiği görülür. Eğer memur bu süre içinde savunmasını yapmamışsa savunma hakkında vazgeçmiş sayılır.

Bu konuda verilen idari yargı kararlarını incelediğimizde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Savunmanın soruşturma yapan tarafından ya da yetkili disiplin kurullarınca alınması gerekir¹³. Danıştay 3. Dairesinin 25.09.1973 gün ve E:1973/072, K:1973/269 sayılı kararında sanığın savunmasının, disiplin cezası vermeye yetkili amir veya mercii tarafından alınması gerekeceğine karar verilmiştir.

Disiplin kovuşturmasında memurun savunmasını gereği gibi yapabilmesi için suç sayılan tutum, eylem ve davranışların somut bir biçimde ne olduğunu kendisine açıkça bildirilmesi gerekir¹⁴. Sanık memurun son savunması alınırken suç tarihi, suçun yeri, olayın hangi kadroda görevli iken meydana geldiği ve iddiaların net olarak ortaya konulması gereklidir.

Savunma and içirilmeden alınmalıdır.(Danıştay 2. Dairesinin 29.11.1974 gün ve E:1974/1810, K:1974/3283 sayılı kararı). Sanığın yemin ettirilmesi hukuka aykırıdır. Çünkü sanığın yalan söylemesi doğal olarak karşılanabilir.

Disiplin sisteminde memur için açıkça bir teminat teşkil eden yol olan savunma hakkının karşılıklı tartışma esasına göre cereyan etmesi idealdir¹⁵. Danıştay soruşturma sırasında müfettiş veya muhakkiklerce alınan savunmayı ve sanık ifadelerini, savunma olarak kabul etmemektedir. İdari yargının bu konuda verdiği bir karar şöyledir.

Ceza vermeye yetkili mercii, 657 Sayılı kanunun 130 uncu maddesine uygun yazılı tebliğ yapıp sanık memurdan savunma isteyeceklerdir. (Danıştay 3. Dairesinin 29.05.1973 gün ve E: 1973/272, K: 1973/269 sayılı kararı). Soruşturma neticesinde

¹³ Danıştay 5. Dairesinin 17.12.1970 gün ve E:1970/1501, K:1970/5900 Sayılı Kararı, Bakınız Danıştay 5. Daire Kararları(1970-1981), Ankara 1983, C.1, s.331

¹⁴ DURAN, Lütfit: "Danıştayın 1979 Yılı Kararları Üzerine Mülâhazalar", AİD, C.13, S.3, s.6; GÜVENÇ, Celal: "DMK Açısından Mahalli İdarelerde Disiplin Suç ve Cezaları(II)", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C.4, S.4, Temmuz 1995, s.25-26; Danıştay 9. Dairesinin 23.05.1979 gün ve E:1978/5680, K:1979/1379 sayılı kararı

¹⁵ ONAR, S.Sami: a.g.e., s.1195

ilgili, amir veya disiplin kuruluna intikal eden soruşturma dosyasının disiplin kurulunda görüşülebilmesi için sanığın son savunmasının alınması gereklidir. Müfettiş veya muhakkiklerin aldığı ifadeyi son savunma olarak kabul etmek mümkün değildir. Son savunmada amaç memurun tarafsız bir ortamda son ifadesini vermesidir.

Sonuç olarak, disiplin soruşturmalarında sanığın son savunmasının alınması dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur. Mevzuata uygun son savunma alınmaması durumunda verilen disiplin kurulu kararları idari yargı mercilerince iptal edilmektedir.

F-Tekerrür

Disiplin cezası verilmesine neden olmuş eylem ya da durumun, cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içinde yenilenmesinde bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derece cezayı gerektiren, fakat ayrı fiil ve durumlar nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulanmasında bir derece ağır ceza verilir.

Emniyet Teşkilatında çalışanlardan suç işlemeyi alışkanlık haline getirenler hakkında cezaların caydırıcılığını arttırmak ve suç işlenmesini önlemek amacıyla bir derece ağır ceza verilmektedir. Kanun koyucu, bu konuda Disiplin Kurullarına herhangi bir takdir yetkisi tanımamıştır. Aynı suçlu cezaların sicilden silinmesine ilişkin süre içerisinde tekerrür ettirenler yada aynı derece cezayı gerektiren fakat ayrı fiil ve hallerden dolayı verilen disiplin cezalarının sicilden silinmesine ilişkin süre içerisinde üçüncü uygulanmasında bir derece ağır ceza verilir. Yani Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğüne göre; “görev sırasında uyumak” suçundan 24 ay kademe ilerlemesinin durdurulması, “astlarını veya aynı rütbedeki arkadaşlarını dövmek” suçundan 24 ay uzun süreli durdurma cezası alan bir memurun cezaları sicilden silinme süresi içerisinde “sarkıntılık” suçunu işlemesi ve suçunun Disiplin Kurulunca sabit görülmesi halinde hakkında bir derece ağır ceza uygulanır. Yani, Disiplin

Kurulunca 24 ay kademe ilerlemesi durdurulması cezası yerine meslekten çıkarma cezası verilir. Uygulamada aynı suçun birer hafta arayla iki defa işleyen memur hakkında bir derece ağır ceza uygulaması yapıldığı görülmektedir. İlk suçun cezası karara bağlanmadan ve kendisine tebliğ edilmeden tekerrür hükmünün uygulanması hukuka aykırıdır.

Tekerrür nedeniyle disiplin cezasının ağırlaştırılabilmesi için;

- a-Memur önceden bir disiplin cezası almış olmalıdır.
- b-Memur aynı nitelikte fiil ve hallerden dolayı ceza almış olmalıdır.
- c-İkinci defa aynı suçun işlenmesi, sicilden cezanın silinmesi süresi içinde olmalıdır.
- d-İlk suçtan alınan ceza kesinleşmiş ve kendisine tebliğ edilmiş olmalıdır¹⁶.

Ayrıca Disiplin Kurullarının kararlarında memur hakkında takdir yetkisinin hangi gerekçelerle aleyhte kullanıldığı da belirtilmelidir. Bu konuyla ilgili Danıştay kararlarına yer vermekte fayda bulunmaktadır. Üç gün göreve gelmeme ile bir gün göreve gelmeme fiillerinin aynı fiilin tekerrürü kabul edilerek cezanın ağırlaştırılması suretiyle tesis edilen işlemde kanuna uyarlılık bulunmadığı Danıştay 3. Dairesinin 15.04.1982 gün ve E:1982/1554, K:1982/922 sayılı kararında belirtilmiştir. Çünkü bu fiillerden üç gün göreve gelmemenin cezası, kademe ilerlemesinin durdurulması, bir gün göreve gelmemenin cezası ise, aylıktan kesmedir.

Daha önce disiplin cezası almış olduğu suçu tekrar işlemeyip, başka bir disiplin suçu işlediği saptanan ilgiliye, tekerrür hükmü uygulanmak suretiyle bir üst disiplin cezası verilemeyeceği Danıştay 10. Dairesinin 29.03.1990 gün ve E: 1988/1946, K: 1990/720 sayılı kararında söz konusu edilmiştir. Burada tekerrür hükmünü uygulayabilmek için sanığın aynı maddeden daha önce ceza almış olması ya da aynı derece cezalardan iki kere tecziye edilmesi ve tekrar üçüncü kez aynı derece ceza gerektiren suç işlemesi gerekir.

¹⁶ GÜVENÇ, Celal: "Devlet Memurları Kanunu Açısından Mahalli İdarelerde Disiplin Suç ve Cezaları (II)", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C.4, S.5, Eylül 1995, s.30; PINAR, İbrahim: Açıklamalı..., a.g.e., s.319

**Emniyet Teşkilatında Çalışanlar Hakkında Disiplin Kurullarınca
Bir Derece Ağır Cezanın Uygulanması Aşağıdaki Çizelgeye Göre
Yapılmaktadır.**

- 1- **UYARMA**----- KINAMA
- 2- **KINAMA**----- Aylık Kesimi (Kurulun Takdirine Göre)
- a) (1-3) günlük aylık kesimi
b) (4-10) günlük aylık kesimi
c) (10-15) günlük aylık kesimi
- 3- **AYLIK KESİMİ**
- a) (1-3) Günlük Aylık Kesimi----- 4 Ay Kısa Süreli Durdurma
b) (4-10) Günlük Aylık Kesimi----- 6 Ay Kısa Süreli Durdurma
c) (11-15) Günlük Aylık Kesimi----- 10 Ay Kısa Süreli Durdurma
- 4- **KISA SÜRELİ DURDURMA**
- a) 4 Ay Kısa Süreli Durdurma-----12 Ay Uzun Süreli Durdurma
b) 6 Ay Kısa Süreli Durdurma -----16 Ay Uzun Süreli Durdurma
c) 10 Ay Kısa Süreli Durdurma----- (Kurulun Takdirine Göre) 20 veya 24 Ay Uzun Süreli Durdurma
- 5- **UZUN SÜRELİ DURDURMA**
- a- 12 Ay Uzun Süreli Durdurma-----Meslekten Çıkarma
b- 16 Ay Uzun Süreli Durdurma-----Meslekten Çıkarma
c- 20 Ay Uzun Süreli Durdurma-----Meslekten Çıkarma
d- 24 Ay Uzun Süreli Durdurma-----Meslekten Çıkarma
- 6- **MESLEKTEN ÇIKARMA**----- --Üst Cezası Yoktur
- 7- **DEVLET MEMURLUĞUNDAN ÇIKARMA**---Üst Cezası Yoktur

G- Bir Alt Derece Cezanın Verilmesi

Bir derece hafif cezanın uygulanması takdire bırakılmış olup, zorunlu değildir. Ancak kanun geçmiş hizmetleri sırasında çalışmaları olumlu bulunan, iyi veya çok iyi derece de sicil alan memur için verilecek cezalarda bir derece hafif olan cezanın uygulanabileceğini belirtmektedir. Sicili bozuk ve geçmiş hizmetleri olumlu olmayan bir memurun, cezasının indirilmesi söz konusu değildir. Elbette böyle bir uygulama mutlak olmayıp takdire bağlıdır. Nitekim bu husus Danıştay Mürettep Dairesinin 06.02.1980 gün ve E:1979/3968, K:1980/309 sayılı kararında da bu yönde belirtilmiştir. Takdir yetkisi kullanılırken daha önceden disiplin kurulu tarafından verilmiş olan emsal kararları, kamu yararı, hizmet gerekleri, eşitlik ilkesi ve hakkaniyet ölçüsü gibi kriterlerin göz önünde bulundurulması gerekir. Emniyet Teşkilatı personeli hakkında disiplin cezaları uygulanırken Disiplin Kurullarınca sanık memurun geçmiş hizmetleri, sicili ve daha önce ceza alıp almadığı ile aynı suçu daha önce işleyip işlemediği göz önünde bulundurularak eylem, işlem, tutum veya davranışına uyan cezanın bir derece hafifi uygulanabilir.

Disiplin cezalarının uygulanmasında genel olarak ilk defa suç işleyen personelin aynı ağırlıkta suç işleyen emsallerine göre korunması ve bu yolla hizmetinden azami istifade edilmesi için ıslah yolu seçilmiştir. Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 15 inci maddesine göre geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmaları olumlu olan ve en az iyi derecede sicil alan memurlar Disiplin Kurulunun takdiri ile eylemlerine uyan cezanın bir derece hafif cezasıyla tecziye edilebilirler. Burada amaç ilk defa suç işleyeninin teşkilata kazandırılmasıdır. Kanaatımızca suçun niteliğine göre tüzüğü'nün 15 inci maddesinin uygulanmasında fayda bulunmaktadır. Irza geçme, amirini dövme, laikliğe aykırı faaliyetlerde bulunmak, emniyet mensupları arasında bölücülük yapmak, uyuşturucu madde kullanılması, satılmasıyla ilgili gibi suçlar, kaçakçılık, rüşvet, zimmet suçları tüzüğü'nün bu maddesinin uygulanmasına istisna olabilir.

**Emniyet Teşkilatında Çalışanlar Hakkında Disiplin Kurullarınca
Bir Derece Hafif Cezanın Uygulanması Aşağıdaki Çizelgeye Göre
Yapılmaktadır.**

1- **UYARMA**----- Alt Cezası Yok

2- **KINAMA**----- Uyarma

3- **AYLIK KESİMİ**

a- (1-3) Günlük Aylık Kesimi----- Kınama

b- (4-10) Günlük Aylık Kesimi----- Kınama

c- (11-15) Günlük Aylık Kesimi----- Kınama

4- **KISA SÜRELİ DURDURMA**

a- 4 Ay Kısa Süreli Durdurma----- (1-3) Günlük Aylık Kesimi

b- 6 Ay Kısa Süreli Durdurma----- (4-10) Günlük Aylık Kesimi

c- 10 Ay Kısa Süreli Durdurma----- (11-15) Günlük Aylık Kesimi

5- **UZUN SÜRELİ DURDURMA**

a- 12 Ay Uzun Süreli Durdurma----- 4 Aylık Kısa Süreli Durdurma

b- 16 Ay Uzun Süreli Durdurma----- 6 Aylık Kısa Süreli Durdurma

c- 20 Ay Uzun Süreli Durdurma----- 10 Ay Kısa Süreli Durdurma

d- 24 Ay Uzun Süreli Durdurma----- 10 Ay Kısa Süreli Durdurma

6- **MESLEKTEN ÇIKARMA**----- 24 Ay Uzun Süreli Durdurma

7- **DEVLET MEMURLUĞUNDAN ÇIKARMA**----- 36 Ay (3 Yıl) Uzun Süreli
Durdurma

H- Disiplin Cezalarının Sicilden Silinmesi

Devlet Memurları Kanunu ile Devlet memurunun siciline işlenen disiplin cezasından sonra belli bir süre geçtiği ve bu sürede memurun davranışları, kendisinin düzgün bir çalışma düzeninde ve devlet memurluğundan beklenen ağırbaşlılık ve onuru koruyucu niteliği kavrayıp yürüttüğünü doğrularsa, memura atamaya yetkili üstüne başvurarak, sicilindeki disiplin cezasının silinmesini isteme hakkı tanınmıştır¹⁷.

Disiplin cezaları memurun siciline işlenir. Devlet memurluğundan çıkarma cezasından başka bir disiplin cezası verilen memur, uyarma ve kınama cezasının uygulanmasından 5 sene, diğer cezaların uygulanmasından 10 sene sonra atamaya yetkili amire başvurarak verilmiş olan cezaların sicil dosyasından silinmesini isteyebilir. Ancak memurun, bu süre içindeki davranışları, bu isteği haklı kılacak nitelikte görülürse, isteğinin yerine getirilmesine karar verilerek, bu karar sicil dosyasına işlenir.

Anlaşılabacağı üzere, aslında gerçek anlamda cezanın sicilden silinmesi diye bir uygulama yoktur. Çünkü, cezaların sicilden silinmesine ilişkin karar alınmış bile olsa, uygulamada yine alınan karar sicil dosyasına işleneceği için, görevlinin ceza alıp almadığını her zaman bilme olanağı mevcuttur¹⁸.

Bu maddeye uygun olarak disiplin cezasının silinebilmesi için;

a-Memur bir disiplin cezası almış olmalıdır. Bu ceza memurluktan ihraç cezası olursa cezanın sicilden silinmesi söz konusu olamaz.

b-Cezanın uygulanmasından sonra uyarma ve kınama cezalarında 5, diğerlerinde ise 10 sene geçmiş bulunmalıdır. Bu süreler cezaların sicilden silinmesi için geçmesi zorunlu bulunan sürelerdir.

¹⁷ ERDOĞDU, Ahmet: a.g.m., s.12

¹⁸ DÜNDAR, Nihat: *Emniyet Örgütü ve Disiplin Hukuku*, Polis Akademisi Ders Notları, Ankara 1986, s.226

c-Bu süre içinde memurun herhangi bir ceza almamış olması gerekir.

d-Davranışlarını düzeltmiş ve amirlerinden takdir toplamış olması gerekir.

Memur almış olduğu disiplin cezasının silinmesi için atamaya yetkili amire başvurmak zorunludur, hiçbir zaman ceza amir tarafından kendiliğinden dikkate alınmaz. Burada atamaya yetkili amirin takdir yetkisi vardır. Yukarıda anılan bütün şartlar gerçekleşse dahi başvuru halinde atamaya yetkili amir, cezayı silmeye zorunlu değildir. Atamaya yetkili amirler kademe ilerlemesinin durdurulması cezası dışındaki cezaların silinmesine doğrudan karar verebilecek ve disiplin kurulunun görüşü alındıktan sonra cezanın silinmesi söz konusu olacaktır.

Devlet Memurları Kanununun 133 üncü maddesinde aranan şartlar gerçekleştiği takdirde disiplin cezası sicil dosyasından silinir. Artık memur hiç ceza almamış sayılır. Devlet memurluğundan çıkarma cezası sicilden silinmez. Sicilden silinme sonuçları ise şöyledir¹⁹.

-Sicilden silinen cezalar tekerrüre konu olamaz.

-Sicilden silinen cezalar silinme tarihinden sonra bazı görevlere atamayı engelleyen sonuç doğurmazlar.

-Sicilden silinen cezalar nedeni ile, geçmişte kaybolan hakların iadesi söz konusu değildir. Başka bir ifadeyle, sicilden silinme geçmişe yönelik sonuç vermezler.

Önemi ve ilgisi dolayısıyla bu konuda verilmiş idari yargı kararına yer vermekte fayda bulunmaktadır. Disiplin cezası almış personelin disiplin cezasının sicilden silinmesi için, atamaya yetkili amire başvurusu üzerine, kanunda öngörülen koşulların varlığının saptanması halinde sicilden silme yetkisinin atamaya yetkili amir tarafından bizzat kullanılması hakkında Danıştay 1. Dairesinin 05.07.1984 gün ve E:1984/72, K:1984/155 sayılı kararı örnek gösterilebilir.

¹⁹ ÇAVUŞOĞLU Yüksel: a.g.e., s.24

Ancak, Devlet Memurları Kanununun 136 ncı maddesinde “disiplin amirleri ve disiplin kurulları tarafından verilen disiplin cezalarına karşı yapılacak itirazlarda süre, kararın ilgiliye tebliğ tarihinden itibaren 7 gündür. Bu süre içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşir. İtiraz halinde, itiraz mercileri kararı gözden geçirerek verilen cezayı aynen kabul edebilecekleri gibi, cezayı hafifletebilir veya tamamen kaldırabilirler. İtiraz edilmeyen kararlar ile itiraz üzerine verilen kararlar kesin olup, bu kararlar aleyhine idari yargı yoluna başvurulamaz. İtiraz mercileri, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin kendilerine intikalinden itibaren 30 gün içinde kararlarını vermek zorundadırlar. Kaldırılan cezalar sicilden silinir.” hükmüne göre itiraz üzerine sicilden silinme olursa, geriye yönelik etki yaparak kaybedilen haklar iade edilir. Uygulama da kınama cezası ile tecziye edilen mensuplarımızın itirazı üzerine Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunca itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin Bakanlığa geliş tarihinden itibaren 30 gün içinde karar verilerek Bakan tarafından onaylanmalıdır.

J- Disiplin Cezalarında Zamanaşımı

Devlet Memurları Kanununun 127 nci maddesinde değişiklik yapılmadan önce disiplin suçlarında zamanaşımı uygulaması yoktu. 1982 yılından evvel soruşturma dosyaları 5-10 yıl gibi uzun bir zaman geçtikten sonra disiplin kurullarında görüşülüp karara bağlanabiliyordu²⁰. Disiplin suçlarında zamanaşımı kavramı, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununu değiştiren, 2670 sayılı kanun ile girmiş, disiplin suç ve cezalarının uygulanmasında olumlu bir gelişmedir.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 127 nci maddesinde “bu kanunun 125 inci maddesinde sayılan fiil ve halleri işleyenler hakkında, bu fiil ve hallerin işlenildiğinin öğrenildiği tarihten itibaren;

1-Uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarında bir ay içinde disiplin soruşturmasına,

2-Memurluktan çıkarma cezasında altı ay içinde disiplin kovuşturmasına,

Başlanmadığı takdirde disiplin cezası verme yetkisi zamanaşımına uğrar. Disiplin cezasını gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten itibaren, iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.” hükmü yer almıştır.

Emniyet Teşkilatı Kanununda zamanaşımı konusunda hüküm bulunmadığından genel kanun olarak, Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanmaktadır. Devlet Memurları Kanununda, soruşturma zamanaşımı ve cezalandırma zamanaşımı olmak üzere iki kısımda ele alınmıştır.

Soruşturma zamanaşımı süresi; yukarıda açıklanan iki yıllık zaman dilimi içinde disiplin suçuna konu olan fiil ve hallerin işlendiğinin öğrenildiği tarihten başlanılarak, uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarında bir ay içinde disiplin soruşturmasına, memurluktan çıkarma cezasında 6 ay içinde disiplin kovuşturmasına başlanmadığı takdirde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar. Bahsi geçen sürelerin kesilmesi veya durdurulması söz konusu değildir. Burada önemli olan suçun işlendiği idarece öğrenildiği tarihten itibaren uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesi cezalarında 1ay içinde, meslekten ve devlet memurluğundan çıkarma cezalarında 6 ay içinde soruşturma açmaya yetkili amir tarafından soruşturma onayı alınmalıdır. Aksi takdirde soruşturma açma işlemi zamanaşımına uğramış olur. Ayrıca tahkikat evrakında disiplin suçunun meydana geldiği ve işlendiğinin öğrenildiği tarihlerin belirtilmesi hukuki bir zorunluluktur.

Cezalandırma zamanaşımı; fiilin işlendiği tarihten iki yıl içinde disiplin cezası verilmelidir. Fiil 23 üncü ay içinde dahi öğrenilse, kalan bir ay içerisinde soruşturma tamamlanmalı, savunma alınmalı ve ceza verilmelidir. Çünkü 24 üncü ayın sonunda ceza verme yetkisi ortadan kalkacaktır. Bu süre hak düşürücü bir süredir. Zamanaşımı süresinin belirlenmesinde suçun hangi suç olduğu çok

önemlidir. Mütemadi ve müteselsil suçlarda, temadi ve teselsülün son bulması anından itibaren suç oluşmuş olur ve zamanaşımı süresi başlar²¹. Uygulamada gözönünde bulundurulmasında fayda bulunan bu konudaki iki Danıştay kararı şu şekildedir.

Zamanaşımı süresi geçirilmeden verilmiş bir disiplin cezasının idari yargı yerince aynı konuda yeniden işlem tesisini gerektirecek biçimde iptali üzerine, herhangi bir şekilde zamanaşımı süresi işletilemeyeceği hakkında Danıştay 10. Dairesinin 12.10.1989 gün ve E:1989/2299, K:1989/1735 sayılı kararı bulunmaktadır. Ayrıca 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunun 127 nci maddesinde yer alan bir aylık soruşturma zamanaşımı süresi geçirildiğinden verilen cezada hukuka uyarlılık bulunmadığı belirtilmiştir.(Danıştay 10. Dairesinin 20.03.1991 gün ve E:1988/2495, K:1991/1002 sayılı kararı). Uygulamada, yukarıda bahse konu ilk kararda zamanaşımı süresi geçirilmeden verilen bir disiplin cezasının Danıştay tarafından bozulması nedeniyle, yeniden karar verilebilmesi için idareye gelen soruşturma dosyası, 1 ay içerisinde yetkili disiplin kurulunca yeni bir karar verilmesi gerekir.

L-Bir Eylemden Dolayı İki Ceza Verilmemesi

Disiplin hukukunda aynı eylemden dolayı iki ayrı ceza verilmesi mümkün değildir. İşlediği bir fiilden dolayı hakkında tüzüğün 6 ncı maddesinin 5 inci bendi gereğince 4 Ay Kısa Süreli, tüzüğün 7 nci maddesinin 2 nci bendi uyarınca 12 Ay Uzun Süreli durdurma cezası ile tecziye edilen komiser yardımcısı davacının açtığı davada Danıştay; “dava ve işlem dosyasındaki belgelerin incelenmesinden, davacının hakkında disiplin soruşturması açılmasına ve ceza verilmesine neden olan astlarını ve aynı rütbedeki arkadaşlarını dövme işleminin sabit olduğu anlaşılmaktadır. İdare davacının bu eylemini astlarını ve aynı rütbedeki arkadaşlarını dövmek olarak

²¹ SORGUÇ, Bahir: *Disiplin ve İdari Soruşturma*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1980, s.38

nitelendirerek, 12 Ay Uzun Süreli Durdurma cezası vermiş aynı kararda bu suçtan dolayı hizmet dışında resmi sıfatının gerektirdiği saygınlığı ve güven duygusunu sarsmak suçunu da işlediği gerekçesiyle 4 Ay Kısa Süreli Durdurma cezasıyla tecziyesine....” karar vermiştir.

Gerek uygulamada gerekse öğretide, işlediği bir eylem ile kanunun çeşitli kurallarını çiğneyen kimseye en ağır ceza verilir. Bu durumda davacının birden fazla disiplin kuralını ihlal eden eylemi nedeniyle arkadaşını dövmek fiilinin karşılığı olan 12 Ay Uzun Süreli Durdurma cezasıyla tecziyesine ilişkin kararı onamış, diğer suçu iptal etmiştir.

Aynı eylemden dolayı iki ayrı ceza verilmesi ceza hukuku genel ilkelerine aykırıdır. Bu konuda Danıştay Mürettep Dairesinin 26.11.1981 gün ve E:1981/2009, K:1981/2144 sayılı kararı emsal karar niteliğindedir.

M-Af

Memurların disiplin suçlarına yönelik üç af bulunmaktadır.

İlk Af, 03.01.1986 gün ve 18977 Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe giren 3249 sayılı “Memurlar ile Diğer Kamu Görevlilerini Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun” ile sağlanmıştır.

Kanunun 1 inci maddesinde “Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce işlenmiş fiiller sebebi ile kurumla sürekli ilişik kesilmesi sonucunu doğuran disiplin cezaları ile yer değiştirme cezaları hariç olmak üzere Kanun, Tüzük ve Yönetmelikler gereğince memur ve diğer kamu görevlileri ile bu görevlerde bulunmuş olanlar hakkında verilmiş olan disiplin cezaları bütün sonuçlarıyla affedilmiştir. Ancak bu af ilgililere geçmiş süreler için parasal yönden herhangi bir talep hakkı vermez.” Hükmü yer almıştır. Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere

meslekten çıkarma cezası dışında verilen disiplin cezalarını af kapsamına dahil etmiştir. Ayrıca parasal yönden geriye yönelik değildir.

Bu Kanunun iki istisnası bulunmaktadır. 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ile 357 Sayılı Askeri Hakimler Kanununa tabi personel hakkında uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır.

İkinci ve üçüncü af, 7.7.1992 gün ve 21277 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 3817 Sayılı ve 03.09.1999 gün ve 23805 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4455 Sayılı “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun” ile sağlanmıştır.

“Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce işlenmiş Devlet şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas yüz kızartıcı ve Şeref ve haysiyet kırıcı suçlar sebebi ile kurumla sürekli olarak ilişik kesilmesi sonucunu doğuran disiplin cezaları ile 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununun 68 inci maddesini (e) ve (f) ve 69 ncu maddesi gereğince verilmiş yer değiştirme ve meslekten çıkarma cezaları hariç olmak üzere Kanun, Tüzük ve Yönetmelikler gereğince memurlar ve diğer kamu görevlileri ile bu görevlerde bulunmuş olanlar hakkında verilmiş disiplin cezaları bütün sonuçlarıyla affedilmiştir”. hükmü yer almıştır. Bu af kanunu bir önceki kanununa göre daha geniş kapsamlıdır. Diğer kanunda yer alan istisnaları ile maddi yönden geriye yönelik olmaması hususu bu kanunda da yer almaktadır. Üçüncü af kanunu bir öncekinden farklı olarak 23.04.1999 tarihinden önce işlenmiş suçları kapsar.

Devlet Memurları kanununun 48 inci maddesinde yer alan yüz kızartıcı suçları işleyenler bu kanun kapsamından çıkartılmıştır. Bunların dışındaki meslekten çıkarma cezaları hüküm dahilindedir. Ancak “ırza geçmek” suçu, adli ve idari yargı bakımından yüz kızartıcı suç olarak kabul edilmemektedir. Bu suçu işleyenlerin bundan istifade ederek görevlerine tekrar dönmeleri bu kanunun içeriğindeki hatadan kaynaklandığını, yeni bir af kanunu çıkması durumunda tüm bu hataların düzeltilmesinin faydalı olacağını düşünmekteyiz.

N-Disiplin Cezalarında Yöntem

1-Dosya İnceleme Hakkı

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunun 129 uncu maddesinin son fıkrasına göre, bu hakları şöyle sıralayabiliriz. Hakkında memurluktan çıkarma cezası istenen memur, sicil dosyası hariç, soruşturma evrakını incelemeye, tanık dinletmeye, disiplin kurulunda sözlü veya yazılı olarak kendisi veya vekili vasıtasıyla savunma yapma hakkına sahiptir.

2-Karar Süresi ve Usulü

657 Sayılı kanunun 2670 Sayılı kanunla değişik 128 inci maddesinde karar süreleri açıkça belirtilmiştir.

“Disiplin amirleri uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarını soruşturmanın tamamlandığı 15 gün içinde vermek zorundadırlar. Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren hallerde soruşturma dosyası, kararını bildirmek üzere yetkili disiplin kuruluna 15 gün içinde tevdi edilir. Disiplin kurulu, dosyayı aldığı tarihten itibaren 30 gün içinde soruşturma evrakına göre kararını bildirir. Memurluktan çıkarma cezası için disiplin amirleri tarafından yaptırılan soruşturmaya ait dosya, memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kuruluna tevdiinden itibaren azami altı ay içinde bu kurulca, karara bağlanır.” Uygulamada bu kanun hükmüne, disiplin amirleri veya disiplin kurulları tarafından uyulmadığı görülmektedir. Dosya sayısının fazlalığı, genel personel sayısındaki artış, muhakkiklerin genellikle mevzuatı bilmemeleri nedeniyle dosyanın eksik hazırlanması disiplin kurullarının bu süreye uymamalarına sebep olmaktadır.

Disiplin kurullarında ceza verilirken aşağıda yer alan örnek idari yargı kararlarının göz önünde bulundurulmasında fayda bulunmaktadır. Disiplin kurullarında karar verilirken;

Disiplin cezalarının ağırlığının sonuçları göz önüne alınarak değerlendirilmesi ve belli bir eylem ve harekete verilecek cezanın buna göre saptanması hakkaniyet gereğidir.(Danıştay Dava Daireler Kurulunun 28.03.1980 gün E:1978/988, K:1980/1986 sayılı kararı).

Disiplin kurullarınca verilen cezalar bir idari yargı kararı değil, bir idari işlem niteliğindedir. Nitekim disiplin kurullarınca verilen ceza kararlarının bu niteliği, Danıştay Genel Kurulunun 10.04.1970 gün 143/253 sayılı kararında belirtilmiştir. Çünkü disiplin cezalarını disiplin amirleri veya disiplin kurulları verir. Onların bu idari tasarruf ve kararları idari yargı kararı niteliğinde sayılamaz.

a-Yüksek Disiplin Kurullarının Karar Usulü

Devlet Memurları Kanununun 129 uncu maddesine göre “Yüksek Disiplin Kurulu kendilerine intikal eden dosyaların incelenmesinde gerekli gördükleri takdirde, ilgilinin sicil dosyasını ve her nevi evrakı incelemeye, ilgili kurumlardan bilgi almaya, yeminli tanık ve bilirkişi dinlemeye, mahalde keşif yapmaya veya yaptırmaya yetkilidirler. Hakkında memurluktan çıkarma cezası istenen memur, sicil dosyası hariç, soruşturma evrakını incelemeye, tanık dinletmeye, disiplin kurulunda sözlü veya yazılı olarak kendi veya vekili vasıtasıyla savunma yapma hakkına sahiptir.” hükmü yer almıştır.

Yüksek Disiplin Kurulu tarafından, devlet memurluğundan çıkarma cezası verilmiş ise, karar 10 gün içinde kurul başkanı tarafından ilgili memura tebliğ edilir. Yetkili amir, Yüksek Disiplin Kurulu kararını değiştirmeye, durdurmaya veya ertelemeye yetkili değildir. Kurul, devlet memurluğundan çıkarma cezası vermiş ise,

Yetkili amir ile disiplin kurullarının görüşleri arasındaki uyuşmazlığı gideren Yüksek Disiplin Kurulunun kararı, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 126 ncı maddesine göre yerine getirilmesi zaruri bir karar olup, yetkili amir buna uymak zorundadır.

b- Disiplin Kurullarının Karar Usulü

Disiplin Kurullarının karar süresi ve usulü disiplin amirleri ve kurulları hakkındaki yönetmeliğin 11 inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre Disiplin Kurulları kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile ilgili soruşturma dosyasını aldıkları tarihten itibaren uyarı ve kınama cezalarına karşı yapılan itirazlarla ilgili işlerde itiraz dilekçesi ile cezaya ilişkin karar ve eklerin kendilerine intikalinden itibaren 30 gün içinde kararlarını verirler.

Disiplin kurullarının soruşturmayı genişletme, dosyada ki noksanları tamamlama gibi yetkileri yoktur. Ayrıca bilirkişi, tanık dinleyemezler. Disiplin kurullarının görüşlerine, atamaya yetkili amirin uyma mecburiyeti yoktur.

Disiplin konusundaki önemli kurallardan biri de, disiplin kurullarının başkan ve üyelerinin, disiplin cezası verilmesini teklif ettikleri, disiplin soruşturmasını yaptıkları kişilerle ilgili kurul toplantılarına katılamayacaklardır. (Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Hakkında Yönetmelik Madde 6) Bu husus Danıştay 5. Dairesinin 18.03.1976 gün E:1974/10222, K:1976/1276 sayılı kararında da disiplin soruşturması yapan kişinin, disiplin kuruluna katılamayacağı şeklinde vurgulanmıştır.

Disiplin soruşturması yapılmadan disiplin cezası verilemeyeceği genel bir kuraldır. Bilindiği gibi disiplin kurulları birer danışma organı niteliğindedir. Yargısal görümünü azaltılmış durumdadır. Yüksek Disiplin Kurulu, devlet memurluğundan çıkarma cezasını verirken kendisine yetkili amir tarafından gönderilen dosya üzerinde inceleme yapar. Yüksek Disiplin Kurulları, disiplin kurullarına nazaran daha dinamik bir karakter göstermektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİSİPLİN CEZALARINA KARŞI İTİRAZ VE KANUN YOLLARI

I- DİSİPLİN KURULU KARARLARINA VE RE'SEN VERİLEN CEZALARA İTİRAZ

1982 Anayasası'nın 129 uncu maddesinde "...uyarma ve kınama cezalarıyla ilgili olanlar hariç, disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz..." hükmüne yer vermekte ve bu ifadeden de uyarma ve kınama cezalarının yargı denetimi dışında bırakıldığı anlaşılmaktadır.

Emniyet Teşkilatı ile ilgili 3201 sayılı kanun ve diğer özel kanunlarda uyarma ve kınama cezalarının yargı denetiminin dışında tutulduğuna dair bir hüküm bulunmaması nedeniyle genel kanun olan 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa bakmak gerekir. 657 Sayılı Kanunun 135 ve 136 ncı maddelerinde idari itiraz yolları düzenlenmiştir. Buna göre, disiplin cezalarına karşı itiraz iki grupta ele alınabilir¹.

Devlet Memurları Kanununun 135 nci maddesine göre "Disiplin amirleri tarafından verilen uyarma ve kınama cezalarına karşı itiraz, varsa bir üst disiplin amirine, yoksa disiplin kurullarına yapılacaktır.

Aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması, meslekten çıkarma ve Devlet memurluğundan çıkarma cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulabilir" hükmü ile aynı kanunun 136 ncı maddesinde yer alan "Disiplin amirleri ve disiplin kurulları tarafından verilen disiplin cezalarına karşı yapılacak itirazlarda süre, kararın ilgiliye tebliği tarihinden itibaren 7 gündür. Bu süre içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşir. İtiraz halinde, itiraz mercileri kararı gözden geçirerek verilen cezayı aynen kabul edebilecekleri gibi cezayı hafifletebilir veya tamamen

---

¹ ERYILMAZ, Bilal: *Kamu Yönetimi*, Üniversite Kitabevi, İzmir 1994, s.300

kaldırabilirler. İtiraz edilmeyen kararlar ile itiraz üzerine verilen kararlar kesin olup, bu kararlar aleyhine idari yargı yoluna başvurulamaz. İtiraz mercileri, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin, kendilerine ulaşmasından sonra 30 gün içinde kararlarını vermek zorundadır. Kaldırılan cezalar sicilden silinir” hükümlerine yer verilmiştir.

Buna göre, Emniyet Teşkilatı personelinin re'sen ceza almış olanlar;

-İlçe emniyet amirlerinin vermiş oldukları uyarma ve kınama cezası için bir üst disiplin amiri olan İl Emniyet Müdürüne,

-Kaymakamların ilçede görevli memurlar için verdiği cezaya karşı Valiye,

-İl Emniyet Müdürlerinin, Eğitim ve Öğretim Kurumları Müdürlerinin, Polis Akademisi Başkanının kendi emrindeki görevlilere vereceği ceza için Emniyet Genel Müdürüne,

-Emniyet Genel Müdür ve Vali'lerin verdikleri cezalar için İçişleri Bakanına, karar kendisine tebliğ edildikten sonra, cezaya itiraz süresi olan yedi (7) gün içinde itiraz edilebilir².

Danıştay Mürettep Dairenin 19.03.1980 gün ve E:1978/6713, K:1980/1172 sayılı kararında, disiplin cezası vermeye yetkili disiplin kurulu kararına vaki itirazda, kararı verecek kurulunda yetkili kurul olması gerekeceği belirtilmiştir.

2261 Sayılı Kanunda Emniyet Teşkilatı mensupları hakkında verilecek disiplin cezalarına ilişkin usul hükümlerine yer verilmiş ise de; gerek bu hükümler arasında, gerekse 2261 Sayılı Kanuna göre yayınlanmış bulunan “Emniyet Teşkilatı Disiplin Kurullarının Çalışma Esas ve Yöntemlerine İlişkin Yönetmelik”de de itiraza ilişkin hükümlere yer verilmemiştir. En kısa zamanda bu eksikliğin düzeltilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması kanaatindeyiz.

² ALİKAŞİFOĞLU, Kemalettin: “Disiplin Cezaları”, AİD, C.10, S.4, Aralık 1977, s.39; DÜNDAR, A.Nihat: Ceza ve Disiplin Soruşturmaları, II. Baskı, Ankara 1987, s.147

II- İDARİ YARGI ORGANLARINA BAŞVURMA

Yukarıda açıklandığı gibi, uyarma kınama cezaları dışında kalan diğer cezalara karşı idari yargı yoluna başvurulabilir. İdari yargıya başvurma süresi 60 gündür. İdari yargı yerleri, Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri ve İdare Mahkemeleri'dir.

Bakanlık Yüksek Disiplin Kurulu kararlarına karşı, ancak Danıştay'a dava açılabilir.

Kademe ilerlemesinin durdurulması ve aylıktan kesme cezalarına karşı, kararı veren disiplin amirinin bulunduğu yer idare mahkemesine dava açılabilir.

İptal davası, hukuka aykırı bir idari işlemin, idari yargı yerlerince iptal edilmesini sağlayan bir dava türüdür³.

İptal davası ancak hukuka aykırılık durumunda açılabilir. İptal davası ile bir idari işlemin tümünün yada bir bölümünün iptal edilmesi sağlanır⁴.

Anayasamızın 125 inci maddesi gereği ve idarenin her türlü eylem ve işlemlerine yargı yolu açıktır. O halde disiplin cezaları da bir idari işlem olduğuna göre bunlara karşı yargı yolunun açık olacağı kabul edilir. Keza anayasanın 129 uncu maddesinde de açıkça uyarma ve kınama cezası dışındaki disiplin cezası kararlarına karşı yargı denetiminin açık olduğu kabul edilmiştir.

Uyarma ve kınama cezası her ne kadar hafif ise esas itibariyle cezadır. Memurun mesleki yaşamında sicile işlenmesiyle birlikte etkili olabilecek ve memurun sicilini lekeleyecek tarzda bir cezadır.

1982 Anayasası kendi bünyesinde çelişmektedir. Anayasamız bir taraftan idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunu açarken, diğer taraftan

³ Onar, S. Sami: *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, 1966,, s.1776

⁴ GÖZÜBÜYÜK, A.Ş. ve G. DİNÇER: *İdari Yargılama Usulü*, Turhan Kitapevi, Birinci Bası, XXIV+732s, Ankara 1996, s.9

belli bir noktada memurun mesleki hayatında son derece önemli olabilecek cezaları getiren idari işlemleri yargı denetiminden muaf tutmaktadır. Eğer Anayasada kabul edilen hukukun üstünlüğü ilkesine sadık kalınmak isteniyorsa, disiplin cezalarının bütün türlerini ihtiva eden idari işlerin yargı denetimine tabi olması gerekir.

Yetkili mahkeme dava konusu idari işlemi yapan idari merciinin bulunduğu yerdeki idare mahkemesidir. Eğer kamu görevlisinin ilişkisini kesmeye yönelik bir karar var ise, yetkili mahkeme bu durumda kamu görevlisinin görev yaptığı yer mahkemesidir. Yine ceza kamu görevlisinin parasal haklarına dokunuyorsa yetkili mahkeme kamu görevlisinin görevini ifa ettiği yer mahkemesidir.

Disiplin cezalarına karşı 2577 Sayılı İdari Yargı Usulü Hakkındaki Kanunun 7 nci maddesi gereği idari işlemin yazılı bildiriminden itibaren 60 gün içinde yargısal başvuruda bulunulacaktır. İdari yargıya başvuru için idari itiraz şart değildir.

Ancak yetkili amir ve kurullara 7 gün içinde bir itirazda bulunulmuş ise anılan süre durur. Artık itirazın sonucunun bildirilmesinden itibaren kalan süre içinde dava açma yoluna gidilebilir. Gerek idari başvuru süreleri ve gerekse yargısal başvuru süreleri hak düşürücü süreleridir.

A- Disiplin Cezalarıyla İlgili Olarak Açılan İptal Davalarında Ön Koşul Bakımından Aranılan Şartlar

Disiplin cezalarının iptali iki aşamada gerçekleştirilir. Birinci aşamada, yargı yeri açılan davayı ön koşullar yönünden inceler. Eğer, ön koşullar açısından bir eksiklik yoksa, yargı yeri işin esasını incelemeye geçer. Ön koşullar, konu, davacı, davalı, süre ve biçim ile ilgilidir.

1-Konuya İlişkin Koşullar

İptal davalarının konusu idari işlem veya kararlardır. Disiplin cezaları, idarenin idare hukukuna dayanarak yaptığı tek yanlı hukuki işlemlerdir. İptal davasına konu olabilecek disiplin kurulu kararları ilgilinin hukuki durumunda değişiklik yapması, ilgiliyi hukuk yönünden etkilemesi gerekir. Yani iptali istenen işlem “kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem” olmalıdır. Aksi halde bu konuda dava açılmaz. Örneğin hakkında bir çok iddialar bulunan emniyet mensubunun yapılan soruşturma sonucu, hiçbir iddianın sabit olmadığı anlaşıldığı üzerine disiplin kurulunca “Ceza Tayinine Mahal Olmadığına” karar verilmesi durumunda şahsın hukuki durumunda bir değişiklik olmaması nedeniyle herhangi bir hak iddia edemez.

2-Davacıya İlişkin Koşullar⁵

İptal davasında davacıya ilişkin koşullar iki başlık altında ele alınır. Bunlar; Davada taraf olma yeteneği ve menfaat ihlalidir.

a-Davada Taraf Olma

Medeni haklardan yararlanma yeteneğine sahip olanlar ancak dava açabilir ve bir davada taraf olabilir. Emniyet Mensupları da medeni haklardan yararlanmaları nedeniyle kendilerine disiplin amir ve kurulları tarafından kusurlarından dolayı disiplin cezası verilmesi durumunda haklarını aramak amacıyla dava açabilirler.

⁵ GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref: *Türkiye'nin İdari Yapısı*, 3. Bası, Ankara 1972, s.286-287

b- Menfaat İhlali

İdari Yargılama Usulü Kanununun 2 nci maddesine göre iptal davasında menfaatin ihlal edilmiş olması dava açabilmek için yeterli sayılmıştır. Bu nedenle disiplin cezası alan emniyet personeli kişisel hak ihlali nedeniyle dava açabilir.

3-Davalıya İlişkin Koşullar

Disiplin kurulu tarafından veya re'sen verilen disiplin cezalarında dava konusu işlemi yapan kurul veya kamu görevlisi hasım olarak gösterilemez.

Ayrıca işlemi tesis eden kurumun tüzel kişiliği olması ya da sınırlı olarak devlet tüzel kişiliğini davacı veya davalı olabilmek bakımından kullanabilmelidir. Örneğin, Emniyet Genel Müdürlüğü birçok işlem tesis etmesine rağmen davacı ve davalı olamaz çünkü tüzel kişiliği yoktur. Ancak yapılan işlemlere karşı İçişleri Bakanlığı hasım olarak gösterilebilir. Bu nedenle disiplin cezalarının iptali nedeniyle açılan davalarda Emniyet Genel Müdürlüğünün hasım olmadığını görmekteyiz.

4-Süreye İlişkin Koşullar

İdari davaların takibinde en çok dikkat edilmesi gereken ön koşuldur. Çünkü süre yönünden zamanaşımına uğrayan bir dava, esasına geçilmeden karara bağlanır ve kesinleşir. Diğer ön koşulların kısmen ya da tamamen telafisi mümkün iken, süre yönünden zamanaşımına uğrayan davanın esastan karara bağlanması hukuken mümkün değildir.

Disiplin cezasının iptali için, iptal davası kanunun öngördüğü süre içerisinde açılmalıdır. İptal davaları için süre, Danıştay ve İdare Mahkemelerinde 60 gündür.

Davanın zamanında açılıp açılmadığını ilgili mahkeme kendiliğinden inceler. Çünkü dava açma süresi kamu düzeniyle ilgili bir husustur.

Bu konuyla ilgili Danıştay 10. Dairesinin 27.03.1989 gün ve E:1989/42, K:1989/657 sayılı kararında “...davacı hakkında Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunca verilen meslekten çıkarma cezası kararı 11.12.1985 günü tebliğ edilmesine rağmen davacı tarafından 13.02.1985 tarihinde dava açılarak dava açma süresi olan 60 günlük süre geçirildiğinden davanın süre yönünden reddine...” karar vermesi gösteriyor ki dava açma süresinin geçirilmesi halinde davanın esasına geçilmeden reddine karar verilmektedir.

5-Dava Dilekçesinin Biçimine İlişkin Koşullar

İdari Yargılama Usulü Kanununun 3 ve 5 nci maddelerinde dava dilekçesinin biçimine ilişkin koşullar gösterilmiştir. Genel olarak dava dilekçesi, davanın açılacağı yer mahkemesine verilir. İptal davasında, dava dilekçesi kanunda öngörülen koşullara uygun olarak açılmamış ise dava dilekçesi ön koşullar yönünden reddedilir. Dava dilekçesindeki eksiklikler giderilerek 30 gün içerisinde yeniden yargı yerine gönderilir⁶.

B- Disiplin Cezalarıyla İlgili Olarak Açılan İptal Davalarının Esasına İlişkin Koşullar⁷

Ön koşullar yönünden eksiği bulunmayan davanın esasının incelenmesine geçilir. Hangi açıdan disiplin işlemi yargı yerince iptal edilir? Başka bir deyişle disiplin işleminin iptalini gerektiren hukuka aykırılık nedenleri nelerdir?

⁶ GÖZÜBÜYÜK, A.ŞEREF: *Yönetim Hukuku*, Turhan Kitabevi, 9. Bası, Ankara 1996 s.172; ONAR, S. Sami: *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, 1966, s.281

⁷ GÖZÜBÜYÜK, Şeref: *Yönetim Hukuku*, a.g.e., s.172; ONAR, S. Sami: a.g.e., s.281

İptali gerektiren hukuka aykırılık nedenleri İdari Yargılama Usulü Kanununda açıkça sayılmıştır. Buna göre disiplin işlemi yetki, şekil, sebep, konu, amaç yönlerinden hukuka aykırı olabilir.

1-Yetki Yönünden Hukuka Aykırılık

İdare hukukunda yetki, kanunlarla verilen hukuki bir güç demektir. İdarenin kanunla verilen yetkinin sınırlarını aşması halinde yetki yönünden hukuka aykırılık söz konusudur. Bunlar yer ve zaman yönünden yetkisizlik olarak sınırlanır.

a-Yer Yönünden Yetkisizlik

İdare yetkisini, kendisine tanınmış olan coğrafya alanı dışında kullanması yer yönünden yetkisizliktir.

Ordu Emniyet Müdürlüğünde görevli polis memuru olan davacının Adana ilinde senelik iznini geçirmekte iken bir düğün töreninde sebepsiz olarak havaya ateş etmesinden dolayı Adana İl Polis Disiplin Kurulunca meslekten çıkarma cezası verilmiştir. İdare mahkemesi açılan davayı reddetmiştir. Temyiz üzerine Danıştay aşağıdaki kararı almıştır.

“...Ordu Emniyet Müdürlüğünde görevli polis memuru olan davacı hakkında disiplin cezası vermeye yetkili disiplin kurulu Ordu İl Polis Disiplin Kurulu olmakla, Adana İl Polis Disiplin Kurulunca disiplin cezası verilmesinin 3201 Sayılı Kanuna aykırı olduğundan verilen disiplin cezası yetki yönünden hukuka aykırıdır. Disiplin kurulu kararının iptaline ...” (Danıştay 10. Dairesinin 13.03.1985 gün ve E:1985/50, K:1985/526 Sayılı kararı, Danıştay Dergisi, S.60-61, 1986, s.447).

Yukarıda yer alan konudan anlaşılacağı üzere, disiplin cezası verilirken önemli olan yetkili makam veya disiplin kurulunun karar vermesidir. Emniyet personeli senelik iznini kullanırken suç işlemesi halinde, buna disiplin cezasını görev yapmakta olduğu yer vermelidir. Ancak memur mehil müddetini kullandığı sırada suç işlemesi durumunda yetkili disiplin kurulu Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kuruludur.

b-Zaman Yönünden Yetkisizlik

Genel olarak, yetki idareye süre yönünden kısıtlama yapılmadan verilir. Ancak bazı özel hallerde kanun yetkisinin kullanılmasını belli bir süreyi münhasır kılabilir. Bu yetkiyi kullanacak kamu görevlisini göreve başladığı tarihte yetkiyi kullanma hakkı başlar ve ayrıldığı tarihte biter. Senelik izinde bulunan bir kamu görevlisi bu yetkilerini kullanamaz. Kullanması halinde idarenin yetkisini zaman yönünden aştığı kabul edilir.

Bu konuya Danıştay'ın aşağıda yer alan kararı örnek olarak gösterilebilir. "Devlet Memurları Disiplin Yönetmeliğinin yürürlük tarihi olan 5.6.1974 tarihinden itibaren İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez İnzibat Komisyonlarının kuruluş ve ceza verme yetkilerinin yasal dayanağı ..... ortadan kalktığından bu tarihten sonra verilen disiplin cezalarının iptaline..." karar vermiştir. (Danıştay 5. Dairesinin 6.10.1976 gün ve E:1975/6022, K:1966/7412 Sayılı Kararı, AİD, C.10, s.174),

2-Şekil Yönünden Hukuka Aykırılık

İdari Yargılama Usulü Kanununda kullanılan "şekil" deyiimi hem idari işlemin biçimini hem de işlem yapılırken uyulması gereken yol ve yöntemi gösterir. Tüm idari işlemler biçime bağlı işlemlerdir. İdari işlem yapılırken kanunun öngördüğü kurallara uyulmaması işlemi şekil yönünden sakatlar. Mesela sanık memura son savunma hakkı tanınmadan disiplin cezası verilmesi gibi.

Danıştay 10. Dairesinin 06.04.1987 gün ve E:1987/35,K:1987/1203 sayılı kararıyla “yetkili disiplin kurulu tarafından verilip onaylanan ve kesinleşen kararın valilikçe Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kuruluna gönderilmesi sonucunda bu karar üzerinde Yüksek Disiplin Kurulunca yeniden bir inceleme yapmaya olanak bulunmadığı dava konusu işlemi yetki ve şekil yönünden kanuna uygun bulmadığına...” karar vermiştir. Burada ortaya çıkan sonuç dava konusu işlemin şekil yönünden kurallara uygun olup olmadığı idari yargı bakımından önemli bir konudur.

3-Neden Yönünden Hukuka Aykırılık

Disiplin işleminin tesis edilmesinde idarece gösterilen neden hukuka uygun ve gerçek olmalıdır. Aksi takdirde yapılan işlem neden yönünden sakatlanır.

Kanunlar, idari işlemin nedenini açıkça belirtmeyerek bunu idarenin takdirine bırakmışlardır. Örneğin, bir alt derece ceza verilmesi olayında sanığın sicilinin iyi, geçmiş hizmetlerinin de olumlu olması halinde idare takdir yetkisi kullanarak bir alt derece ceza verebilir. İdare şahıs hakkında bu hükmü uygulayıp uygulamamakta serbesttir. Ancak bu serbestlik kamu yararı ve hizmet gerekleri ile sınırlıdır.

4-Konu Yönünden Hukuka Aykırılık

Bir işlemin konusu, o işlemin hukuk alanında meydana getireceği değişikliktir. Disiplin işleminin sonucuna konu denir. Disiplin cezalarının yanlış uygulanması ve yasal dayanak olmadan ceza verilmesi konu yönünden sakat işleme örnektir⁸.

⁸ ONAR, S. Sami: İdare.. a.g.e., s.312

Danıştay 10. Dairesinin 19.12.1985 gün ve E:1984/1768, K:1985/254 sayılı kararı bize yol gösterici olmaktadır. “İzinli olduğu sırada gittiği lokalde fazla içki içip olay çıkaran bekçinin, resmi tabancasının başka bir şahıs tarafından alınması, tabancayı kendiliğinden başka bir şahsa vermekle eş anlamlı olmadığına” karar vermiştir. Hukuk kurallarını yanlış uygulanması işlemi konu yönünden sakatlar. Örneğin koruma hizmeti yapan personelin göreve gelmemesi genellikle nöbet görevi olarak değerlendirilerek buna göre 24 Ay Uzun Süreli Durdurma cezasıyla tecziye edilmektedirler. Ancak bunun karşılığı Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğüne göre aylık kesimdir. Böyle cezalandırılan personel idari yargıya gitmesi halinde disiplin işlemi konu yönünden iptal edilecektir. İdari işlemlerin kamu yararı dışında ya da kanunun belirttiği amaç dışında başka amaçla kullanılması iptal nedeni olarak benimsenmiştir. Genelde kanunlarda varılmak istenen amaç açıkça belirtilir. Amacın belirtilmediği hallerde kamu yararından söz edilir.

IV-TAKDİR YETKİSİ

İdarenin kanunlarla sıkı, sıkıya bağlı bulunmasına karşılık, her kademede yapacağı işler için bir değerlendirme yani bir takdir yetkisine sahip bulunduğu kabul edilmiştir. İdare, soyut ve genel kuralları somuta indiren, yaşama uygulayan, bazen de kanundaki, kuralları, tüzük, yönetmelik gibi daha aşağı derecedeki ama gene soyut ve genel işlemlerle tamamlayan bir kuruluştur. Ayrıntıya her geçiş, yani tespit ve değerlendirmelere yol açacak ve idare de bu yetkiyi kullanacaktır⁹.

Kamu yararı amacına yönelik kamu hizmetlerinin hangi koşullar altında ve nasıl yürütüleceğini önceden saptama ve bunları bir metinde düzenleme olanağı bulunmadan yöneticilere takdir yetkisi tanınması zorunluluğunu doğurmuştur.

Yönetime tanınan yetkiler “Bağlı Yetki” ve “Takdir Yetkisi” olmak üzere iki grupta toplanır. Yönetimin bir yetkiyi kullanması belli bir şey yapması kesin biçimde

⁹ YAYLA, Yıldızhan: *İdare Hukuku*, Filiz Kitapevi, İstanbul 1985, s.78-79

buyurulmuş ise bağlı yetkiden bahsedilir. Ancak yönetim, yetkiyi kullanıp kullanmamakta az veya çok serbest bırakılmışsa “Takdir Yetkisinden” bahsedilir. Takdir yetkisinde yönetimin elinde birden çok seçenek bulunmaktadır. Ancak yönetime tanınan takdir yetkisi mutlak ve keyfi olmayıp hukuki esaslar içerisinde kamu yararı ve kamu görevinin gerekliliği ile kısıtlıdır. Örneğin, Disiplin suçlarının neler oldukları ilgili mevzuatla gösterilmiştir. Bunlara verilecek cezalar bellidir. Demek ki burada takdirden çok bağlılık vardır ve takdir yetkisi bağlı yetkiye dönüşmüştür. Takdir yetkisi 1982 Anayasası ve idarenin yargısal denetimini düzenleyen kanunlarla, denetimin bir sınırı olarak kabul edilmektedir. Bu yönüyle takdir yetkisinin, hukuk devleti ilkesiyle doğrudan ilgilidir¹⁰.

Bu nedenle takdir yetkisi kullanılırken;

- 1-Kanunların koyduğu sınırlar içinde kalmak,
- 2-Eşitlik ilkesine önem vermek,
- 3-Takdir yetkisini gerekçeli olarak kullanmak,
- 4-Takdir yetkisini kamu yararı için kullanmak gereklidir.

V-TAKDİR YETKİSİNİN İPTAL NEDENLERİ İLE OLAN İLİŞKİSİ

İdari işlemin yetki, biçim ve amaç öğelerinde yönetime takdir yetkisi tanınması söz konusu olamaz. İdareye tanınan takdir yetkisi idari işlemin ancak neden ve konu öğesinde olabilir.

İdareye takdir yetkisinin tanınmış olması, işlemin nedenini göstermekten, gerekçeli bir karar almaktan alıkoyamaz. Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 13 üncü maddesi “Görevin yerine getirilmesinde hoşgörü ve savsaklama” suçu için “Kınama” cezasından “Meslekten Çıkarma” cezasına kadar şiddetine göre idare, maddenin öngördüğü cezalardan birisini verdiği takdirde cezanın ağırlaştırılma gerekçesini kararda belirtmek zorundadır. Gaziantep İdare Mahkemesinin

¹⁰ YAYLA, Yıldızhan: a.g.e., s.79

25.10.1983 gün ve E:1983/157, K:1983/194 sayılı kararında verilen disiplin cezasının şiddet sebebinin haklı görülmemesi nedeniyle işlem iptal edilmiştir.

VI-DİSİPLİN CEZALARIYLA İLGİLİ OLARAK İPTAL KARARI VERİLMESİNİN SONUÇLARI¹¹

İptal kararı ile yargıç, iptal ettiği idari işlemin hukuka aykırı olduğunu, hukuka aykırı olan idari işlemin ortadan kaldırıldığını belirler, yargıcın görevi burada biter, yargıç idarenin yerine geçerek yeni bir işlem yapamaz.

Yargı yerince verilen iptal kararının sonuçları üç açıdan ele alınabilir.

1-İptal kararına konu olan disiplin işleminin doğurduğu hukuksal sonuçlar. Örneğin polis memurunun kıdeme müessir ceza alması durumunda terfisinin bu süre kadar gecikmesi gibi.

2-İptal edilen kararlar davanın taraflarını etkiler. Disiplin cezası, idare ile sanık memur arasında olan bir işlem olması nedeniyle, disiplin cezası alınması durumunda idari yargıya başvuru neticesinde çıkacak karar tüm tarafları etkiler.

3-İptal kararlarının üçüncü kişileri etkileyebilmesi için genel nitelikte olması gerekir. Bu konuda daha önceden verilmiş her disiplin cezasının emsal nitelikte karar olması nedeniyle üçüncü kişilerin suç işlemesi durumunda bunları etkiler. Örneğin polis tanıtma kartını kaybeden memura Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün 6/A-6 maddesi gereğince "4 Ay Kısa Süreli Durdurma" cezası verilerek sanığın sicilinin iyi, geçmiş hizmetlerinin olumlu olması nedeniyle tüzüğün 15 inci maddesinin tatbikiyle bir alt derece ceza olan "1 Günlük Aylık Kesimi" cezası verilmesi durumunda, tanıtma karnesini kaybeden her memurun sicilinin iyi, geçmiş hizmetlerinin olumlu olması halinde bu cezanın aynısının verilmemesi iptal sebebidir.

¹¹ GÖZÜBÜYÜK, Şeref: Türkiye'nin..., a.g.e., s.306

4-Disiplin cezası verilen şahsın iptal davası açması nedeniyle davacı, dava konusu olan işlemin iptal edilerek, ortadan kaldırılmasını sağlamak ister. İptal davası üzerine idari yargı yeri açılan davayı, ya ön koşullar açısından ya da esastan reddedilebilir. Danıştay'ın red kararı vermesi, iptali istenen işlemin hukuka uygun olduğunu, ya da iptali istenen işlemin iptali için gereken koşulların gerçekleşmediğini gösterir. Açılan iptal davası, ister ön koşullar, ister işin esası yönünden reddedilmiş olsun, davada taraf olmayan üçüncü kişilerin durumunu değiştirmez. Üçüncü kişiler isterlerse, aynı karara karşı iptal davası açabilirler.

VII-İDARİ YARGI TARAFINDAN VERİLEN İPTAL KARARLARININ UYGULANMASI

Emniyet Teşkilatı personeline verilen disiplin cezalarının iptal edilmesi sonucunda;

1-İdarenin yeni bir karar vermeye zorunlu olmadığı durumlarda iptal kararının yerine getirilmesi için idare tarafından herhangi bir işlem yapılmasına gerek yoktur. Örneğin rüşvet suçunu işleyen bir sanık mahkeme kararıyla suç sabit olmadığından beraat etmesi durumunda, bu sanığa disiplin kurulu kararıyla meslekten ihraç cezasının verilmesi neticesinde idari yargıda açtığı dava sonucunda bu kararın iptal edilmesi durumunda idare hiçbir işlem yapamayacaktır.

2-Bazı durumlarda idare, verilen iptal kararı üzerine, iptal edilen kararın yerine yeni bir karar ya da aynı sonucu doğuran bir karar alabilir. Örneğin Emniyet mensubu hakkında disiplin kurulu tarafından Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün yanlış bir maddesi tatbik edilerek disiplin cezası alan polisin idari yargıya başvurması sonucu, verilen iptal kararı doğrultusunda disiplin kurulunca 30 gün içinde yeni bir karar alınması gereklidir.

3- Kimi durumlarda idare, iptal edilen kararlar ilgili olanların hukuksal durumlarında değişiklikler yapması gerekir. İptal kararı verilen disiplin kurulu kararının Tüzüğün yanlış maddesinden verilmiş olması, 14 üncü maddenin yanlış tatbik edilmesi, 15 inci maddenin uygulanmaması durumlarında idare bu hataları düzelterek 30 gün içinde yeniden karar vermelidir. Örneğin meslekten çıkarma cezası alan personelin, bu kararı iptal ettirmesi sonucu mesleğe 30 gün içinde başlatılması zorunludur. Bu hususta idarenin takdir yetkisi yoktur. İptal kararlarını yerine getirmek zorundadır.

İdari Yargılama Usulü Kanunu, bu alanda daha ayrıntılı bir düzenleme getirmiştir. Buna göre;

a-İdare en geç 30 gün içinde yargı kararını yerine getirecektir.

b-Yargı kararını yerine getirmeyen idareye karşı, idari yargı yerinde maddi ve/veya manevi tazminat davası açılabilir. Yargı kararları kamu görevlilerince kasıtlı olarak, 30 gün içinde yerine getirilmezse kararı yerine getirmeyen kamu görevlisine karşı Adliye Mahkemesinde tazminat davası açılabilir.

Danıştay'ın bu konuda vermiş olduğu karar örnek olarak gösterilebilir. Danıştay tarafından verilen yürütmenin durdurulması kararını geç uygulayan memurun suçu görevi kötüye kullanmak değil, görevini savsaklamadır.(Danıştay 2. Dairesinin 15.11.1976 gün E:1976/965, K:1976/1458 sayılı kararı).

VIII-DİSİPLİN KOVUŞTURMASINA CEZA KOVUŞTURMASININ ve DİĞER ADLİ MÜESSESE KARARLARININ ETKİSİ

A-Ceza Kovuşturmasının Disiplin Cezalarına Etkisi

Bazı yabancı mevzuatta ve özellikle İtalyan Ceza Usulünde cezai kovuşturma ile birlikte aynı zamanda disiplin kovuşturmasına başlanılmışsa disiplin

kovuşturmasının durdurularak cezai kovuşturmanın sonucunun beklenmesine dair hüküm vardır¹².

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 131 inci maddesinde, “aynı olaydan dolayı memur hakkında ceza mahkemesinde kovuşturmaya başlanmış olması disiplin kovuşturmasını geciktirmez”. Diğer yönden, aynı maddenin ikinci fıkrasında “Memurun Ceza Kanununa göre mahkum olup, olmaması ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel teşkil etmez.” hükmü yer almaktadır. Bu hükme göre, ceza kovuşturması disiplin kovuşturmasını engellemez. Bu nedenle Danıştay Mürettep Dairesinin 13.03.1980 gün ve E:1978/102, K:1980/1224 sayılı kararına göre memurun ceza kanununa istinaden mahkum olması veya olmaması hallerinin ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel teşkil etmeyeceğine karar vermiştir.

Temelde bu iki soruşturmanın birbirinden bağımsızlığını kanun kabul etmiştir. Bir ceza soruşturmasının başlaması, disiplin soruşturmasını etkileyemeyeceği gibi, bir cezai kararında disiplin soruşturması sonunda verilecek kararı etkilemesi düşünülemez. Böyle bir düzenlemedeki amaç idarenin adli yargıdan bağımsız olarak soruşturmaya başlaması ve böylece kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesinin sağlanmasıdır¹³.

Bu bağımsızlık ilkesine dayanarak, iki kovuşturmanın da, ilkenin ters yorumlanması neticesinde tamamen gayri adil sonuçlara bağlanması mümkün olabileceğinden yazarlar aleyhine disiplin cezası uygulanması istenen memurun eylemi, işlediği hususunda tereddüt edilen durumlarda en iyi uygulamanın adli kovuşturmanın beklenmesi olacağı fikrini empoze etmeye çalışmaktadırlar¹⁴.

Ancak iki durumda ceza kararının beklenmesi zorunludur.

1- Ceza mahkemesi, disiplin suçu sayılan eylemin belli bir kimse tarafından işlenmiş olduğuna karar verirse, bu karar disiplin soruşturmasını yürüten idari makamları bağlar. İdari makamlar eylemin o kişi tarafından yapılmadığına karar veremezler.

¹² ALİKAŞİFOĞLU, Kemalettin: a.g.e., s.34

¹³ PINAR, İbrahim: a.g.e., s.118

¹⁴ ALİKAŞİFOĞLU, Kemalettin: a.g.e., s.35

2- Eylemin memur tarafından işlenmediği gerekçesiyle verilen beraat kararına rağmen, disiplin kurulu tarafından bu suçun işlendiğinden bahisle disiplin cezası uygulanamaz¹⁵. Disiplin cezası uygulandığı takdirde idari yargı tarafından bozma sebebi olarak kabul edilir.

Uygulamada, disiplin kurulları soruşturma dosyasında bulunan belge, bilgi ve diğer delillere göre karar verirken, olayın adli ve idari yönünü birlikte değerlendirmektedir. Adli yönü olan olayın yargılama sonucu, zamanaşımı süresi göz önünde bulundurmak suretiyle beklemekte, kurul tarafından verilecek kararın isabetliliği bakımından fayda bulunmaktadır.

B-Mahkeme Kararlarının Disiplin Kovuşturmasına Etkisi

1-Mahkumiyet Kararı

Bir memur herhangi bir eyleminden dolayı adli yönden mahkum olursa, idari yönden yani disiplin yönünden memurun eyleminden dolayı ceza verilirken mahkumiyet kararı göz önünde bulundurularak karar verilir. Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde yer alan yüz kızartıcı suçlar ile taksirli suçlar hariç 6 aydan fazla ceza alanlar ve cezası tecil yada para cezasına çevrilmeyenler hakkında aynı kanunun 98/b maddesi gereğince görevine son verilmesi gerekmektedir. Mahkeme kararı disiplin soruşturmasının karar aşamasında çok önemlidir. Bu nedenle karar verilmeden önce soruşturma konusu işlemin adli yönüne dikkat edilerek disiplin kurulunca karar verilmelidir.

¹⁵ GİRİTLİ, İsmet: *Kamu Yönetimi ve Personeli*, 7.Baskı, İstanbul 1983, s.307; ONAR, S.Sami: a.g.e., s. 307

2-Beraat Kararı

Disiplin soruşturması tamamlandıktan sonra disiplin kurulu tarafından karar verilirken kişiye ve ya kişilere verilen beraat kararı üç şekilde ele alınmalıdır.

a-Beraat kararı delil yetersizliğinden verilmişse, kişiye disiplin cezası verilebilir. Bu takdirde deliller disiplin hukuku yönünden değerlendirilerek karar verilmesi gerekir. Bu konu uygulamada çok dikkat edilmesi gerekli konulardan biridir. Örneğin bir eylemden dolayı sanık hakkında hem adli, hem de idari soruşturma açılmış olması halinde, kişinin adli yönden delil yetersizliği nedeniyle beraat etmesi durumunda, disiplin yönünden eğer suç sübuta eriyorsa ceza verilmesinde herhangi bir hukuka aykırılık yoktur. Bu konuda Danıştay 8. Dairesinin 26.10.1994 gün E:1994/620, K:1994/2729 sayılı kararına baktığımızda “Davacıya, isnad edilen suçtan dolayı adliye mahkemesinde beraat etmesi veya ceza davasının ortadan kaldırılması, aynı suçtan dolayı disiplin cezası verilmesini engellemez.” hükmünü görmekteyiz.

b-Karar mahkemenin eylemi suç saymasından ileri geliyorsa bu takdirde disiplin cezası uygulanabilir. Örneğin ilgililerden borç alan memurun bu eylemi rüşvet sayılamayacağından mahkeme beraat kararı verecektir. Oysa disiplin rejimi yönünden iş sahiplerinden borç almak disiplin cezasını gerektirir. Bu konuda “delil yetersizliği nedeniyle verilen bir beraat kararının, disiplin cezası verilmesi konusunda mutlak anlamda bağlayıcı nitelikte olmadığı” hakkında Danıştay 10. Dairesinin 27.10.1987 gün E:1987/2015, K:1987/1721 sayılı kararı örnek olarak gösterilebilir.

c-Beraat kararı suçun işlenmediği gerekçesi ile verilmişse, yani maddi eylemin memurca yapılmadığına karar verilirse disiplin cezası buna rağmen verilemez. Disiplin cezası verildiği takdirde idari yargıda bozma sebebidir.

3-Tecil Kararı

Tecil suç işleyenlerin belirli şartlar altında mahkumiyetlerinin infazının süreli olumsuz bir şarta bağlı olarak geri bırakılmasıdır. Tecilin amacı mazisi açık olan suçlulara gelecekte de bir şans tanımaktır.

Belirtmek gerekir ki Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesi memuriyet şartları arasında, 6 aydan fazla hapis cezasını çarptırılmamış olan veya ağır hapis cezası almamış bulunmayı da saymaktadır. Yine Devlet Memurları Kanununun 98 inci maddesinde memurluğa alınma şartlarında herhangi birinin memurluk sırasında kaybolması halinde memurluğun sona ereceği kabul edilmiştir. Bu durum karşısında 6 aydan fazla hapis ve ağır hapis cezasına çarptırılan memurun cezası tecil olunmuşsa durumun ne olacağı sorusu akla gelir.

Bu durumda memuriyetin sona ermesine yönelik idari işlemin dayanağının adli mahkemece verilen ceza kararı olduğuna şüphe yoktur. Hal böyle olunca ceza kararı bir bütün olarak ele almak ve tecili de hükmedilmişse onu da uygulamak gerekir. Tecil süresi içinde tekrar suç işlenirse ceza ile birlikte memuriyetin sona ermesine ilişkin karar verilmelidir¹⁶.

Ayrıca ceza mahkemelerinde yargılanıp suçlu bulunan yada cezası tecil edilen memurun eylemi aynı zamanda bir disiplin suçu da oluşturuyorsa cezanın tecil edilmesi disiplin cezasının uygulanmasına engel olamaz¹⁷. 6 aydan fazla hürriyeti bağlayıcı ceza alan kişiye eyleminden dolayı disiplin cezası verilecek, ancak Devlet Memurları Kanununun 48/A-5 ve 98/b maddeleri gereğince görevine son verilmeyecektir.

¹⁶ TANRIÖVER, Galip: "Ceza hukukundaki Tecil Müessesesinin DMK'ya Etkisi, Danıştay Dergisi, Y.17, S.24-25, s.30-34

¹⁷ GİRİTLİ, İsmet: a.g.e., s. 306

C-Lüzum-u Muhakeme Kararı

Hakkında soruşturma yapılan memurun cezayı gerektiren bir suçu işlediğini yapılan inceleme sonucunda kanaat getirilirse ilgili kurullarca hakkında Lüzum-u Muhakeme kararı verilir. Bu karar, sanık memur hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundaki son soruşturmanın açılması kararıdır.

Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat'ın 5 inci maddesine göre “sanığın muhakeme altına alınmasını gerektiren kafi deliller bulunduğu anlaşılması üzerine Lüzum-u Muhakeme sebeplerinin mübeyyin bir mazbata tanzim olunur.” yani karar düzenlenir¹⁸. Bu kararda suçun hangi kanunun, hangi maddesine uyduğu ve nerede yargılanacağı sanık memura bildirilir. Örneğin “Türk Ceza Kanununun 240 ıncı maddesi gereğince, Lüzum-u Muhakemesine ve muhakemesinin ... yer Asliye Ceza veya Ağır Ceza Mahkemesinde görülmesi ... “ diye yazılır.

Lüzum-u Muhakeme kararına yapılan itirazın reddedilmesi ve süresinde itiraz edilmediği takdirde karar kesinleşerek yargı organlarına gönderilir. Karar Cumhuriyet savcılığına gönderilmediği sürece savcılar tarafından herhangi bir işlem yapılmaz. Lüzum-u Muhakeme kararlarına yapılacak itirazlar doğrudan doğruya üst karar mercilerine yapılabileceği gibi, karar veren merci kanalı ile de yapılabilir. Bu karara sanık tarafından istendiği takdirde 5 gün içerisinde itiraz edilebilir. Aksi takdirde yani itiraz edilmezse, karar kesinleşeceğinden Lüzum-u Muhakeme kararı ile tahkikat belgelerinin mahkemeye sunulmak üzere, yetkili mahkemenin bulunduğu savcılığı verilmesi gerekir.

D-Men-i Muhakeme Kararı

Sanık memur hakkında suç sübut bulmazsa, suç işlendiğine dair yeterli delil bulunmazsa sanığın suçla alakasının olmaması veya olay suç olmakla beraber, sanık

---

¹⁸ TURGUT, Timur: a.g.e., s. 177

için suçluluk hali söz konusu değil ise, son soruşturmanın açılmasına gerek görülmediği anlamında hakkında Men-i Muhakeme kararı verilir. Karar verilirken Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat'ın 5 inci ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 157 inci maddesi gereğince Men-i Muhakemesi şeklinde yazılır¹⁹.

Son soruşturmanın açılmaması kararı memurun mensubu bulunduğu kurumun amirine ve varsa şikayetçiye bildirilir. Bu bildirimde kararın gerekçesi de gösterilir. Birinci derecede verilen Men-i Muhakeme kararlarının memurun mensup bulunduğu daire üstüne ve varsa şahsi davacıya tebliğinden sonra bunlar tarafından 5 gün içinde itiraz edilmelidir. İtiraz edilmemiş olması durumunda Men-i Muhakeme kararlarının ikinci derecede resen incelemek üzere üst mercilere gönderilmesi mecburidir. Üst karar mercilerince tasdik olunacak kararın bir benzerinin sanık memura verilmesi gerekir. Mahkemece verilen beraat kararı kesin hüküm olduğu halde, Men-i Muhakeme kararının bu özelliği bulunmamaktadır. Kesinleşen Men-i Muhakeme kararından sonra yeni delillerin ortaya çıkması halinde zamanaşımına uğramamış olması koşulu ile sanık hakkında yeniden soruşturma açılması mümkündür.

Lüzum-u Muhakeme veya Men-i Muhakeme kararlarının tebliğinde 7201 Sayılı Tebligat Kanunu ve sürelerinde hesabında Hukuk Muhakeme Usulü Kanununun 160, 161 ve 162 nci maddelerine göre hareket edilmelidir. Lüzum-u Muhakeme veya Men-i Muhakeme kararları gerek re'sen, gerek itiraz üzerine üst karar mercilerince üç halde bozulabilir.

1-Kararlar usul noksanlıkları ve hatalar sebebi ile bozulabilir. Bu durumda eksiklikler giderilerek yeniden karar verilmesi gerekir.

2-Esas yönünden bozulabilir. Men-i Muhakeme Lüzum-u Muhakemeye, Lüzum-u Muhakeme Men-i Muhakemeye çevrilebilir.

3-Kararlar uygulama yönünden bozulabilir. Yani, yeni uygulanan maddenin başka bir madde ile değiştirilmesi sureti ile bozulabilir²⁰.

¹⁹ TURGUT, Timur: a.g.e., s.177

²⁰ TURGUT, Timur: a.g.e., s.253

Danıştay'ın bu konudaki örnek kararları şu şekildedir.

Danıştay 2. Dairesinin 21.03.1979 gün E:1979/321, K:1979/735 sayılı kararıyla, İlçe Emniyet Amirliğinde görevli polis memurları hakkında birinci aşamada İlçe Yönetim Kurulunca karar verilmesi gerekeceğine karar vermiştir

Danıştay 2. Dairesinin 06.11.1975 gün E:1975/940, K:1975/1297 sayılı kararında ise, İlçe Emniyet Amirinin, ilçe yönetim bölümünün üstü olması nedeniyle görevinden doğan suçtan dolayı hakkında birinci derecede İl Yönetim Kurulunca karar verileceği belirtilmektedir.

Danıştay 2. Dairesinin 05.03.1973 gün E:1972/195, K:1973/399 sayılı kararında, soruşturma yapıp fezleke düzenleyen muhakkik, idare kurullarına üye olarak katılamayacağına karar vermiştir.

IX-DİSİPLİN CEZALARININ DANIŞTAY KARARLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

A-Usul Yönünden İnceleme

1-Disiplin Cezalarıyla İlgili Anlaşmazlıklarda Danıştay'ın Durumu

Anayasanın 118 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında “disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz” denilmek suretiyle, hangi mercii tarafından ve hangi usul dairesinde verilmiş olursa olsun, hiçbir disiplin cezası kararının yargı kontrolü dışında bırakılamayacağı öngörülmüştür. Bu madde, disiplin cezalarıyla ilgili anlaşmazlıkları mutlak surette Danıştay'ın görevi kapsamına sokmakta, böylece fertlere yönetim karşısında disiplin cezalarıyla ilgili gerekli güvence sağlanmaktadır.

2-Disiplin Cezalarıyla İlgili Anlaşmazlıklarda Dava Açma Süresi

Danıştay'da idari dava açma süresi her çeşit işlemlerde yazılı bildirim tarihinden itibaren, 60 gündür. Disiplin cezalarıyla ilgili açılan davalarda bu süre içinde açılmalıdır. Aksi takdirde Danıştay'ın dava konusu işlemi süre yönünden reddetmesi söz konusu olur.

3-Disiplin Cezalarıyla İlgili Anlaşmazlıklarda Davacı

Disiplin cezalarıyla ilgili işlemler hakkında 521 Sayılı Danıştay Kanununa göre yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile kanuna aykırı oldukları iddiasıyla, iptalleri için menfaatları ihlal edilenler dava açabilir.

4-Disiplin Cezalarıyla İlgili Davalarda Davalı

Danıştay içtihatları muvacehesinde “idari davaların idari karar ve muameleleri kesin olarak tesise yetkili makam veya merciiler” aleyhine açılması gerekir. Örneğin, Emniyet Genel Müdürlüğü hasım gösterilerek dava açılmaz. Diğer taraftan şahıslar aleyhine idari dava açmak ise mümkün değildir.

B-Esas Yönünden İnceleme

Danıştay, usulüne uygun olarak açılmış disiplin cezasıyla ilgili bir davayı aşağıdaki yönleriyle inceleyerek karara bağlamaktadır.

1-Sebep

Disiplin cezasıyla ilgili tasarruf, esas olarak bir sebebe dayanan bir tasarruftur. Bu sebep Devlet Memurları Kanununda memurun, kanun tüzük ve yönetmeliklerin emrettiği ödevleri, uyulması zorunlu kuralları yapmamış olması, yasakladığı işleri yapması sebepleridir. Memur hakkında disiplin işlemi yapıldığı zaman kanundaki bu sebepleri belirten bir fiilin mevcut bulunması ve bu fiilinde kovuşturma ile saptanmış olması gerekir. Emniyet Teşkilatı mensuplarına disiplin cezası verilmesi nedenleri Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğünde sayılmıştır.

Bu konuda verilmiş olan örnek Danıştay kararlarını incelediğimizde; Danıştay 10. Dairesinin 09.10.1985 gün E:1985/1917, K:1985/1602 sayılı kararında görevli bulunduğu sırada, bir arkadaşıyla yaptığı telefon konuşmasında söylediği bazı sözler nedeniyle, emniyet mensupları arasında siyasal düşünce ayrımı yapıcı eylemde bulunmak suçu ispat edilerek meslekten çıkarma cezası ile tecziye edilen davacının açtığı davada, davacının üzerine atılı suç konusunda bir telefon konuşmasında söylediği bir takım sözleri emniyet mensupları arasında siyasi düşünce ayrımı yapmak olarak değerlendirmek olanaksız olduğundan, tesis edilen dava konusu işlemde mevzuata uyarlık bulunmadığı belirtilmiştir.

Danıştay 10. Dairesince 24.06.1986 gün E:1986/601, K:1986/1455 sayılı kararıyla; davacının disiplin cezasıyla cezalandırılmasına esas olan eylemini uygulanma olanağı bulunmayan madde ile cezalandırılmasında mevzuata uyarlık bulunmadığına karar vermiştir.

İşlediği kanıtlanamayan bir suç nedeniyle “suçlunun izlenmesi ve yakalanması için gerekli girişimde bulunmamak” suçundan dolayı davacının meslekten çıkarma cezasıyla cezalandırılmasında mevzuata uyarlık bulunmadığına Danıştay 10. Dairesinin 19.02.1986 gün ve E:1985/806, K:1986/304 sayılı kararıyla karar verilmiştir.

Danıştay 10. Dairesinin 15.04.1987 gün E:1987/178, K:1987/792 sayılı kararıyla Polis memuru olan davacıya, babasının adına kayıtlı ticari otoyolu bir şoförün çalıştırıp hasılatı kendisine teslim ettiği, davacının boş zamanlarında bu otoyolu kullandığı anlaşılmakta ise de; bu hallerin Türk Ticaret Kanununun 16 ve 17 nci maddelerinde belirlenen esnaf ve tacir tanımı kapsamında bulunmadığından meslekten çıkarma cezası verilmesinin yerinde olmadığına karar vermiştir.

Danıştay 10. Dairesinin 19.02.1985 gün E:1984/1768, K:1985/254 sayılı kararında “bekçi olarak görevli olan davacı izinli bulunduğu 02.03.1982 tarihinde sivil olarak fazla alkol aldığı, bir lokalde olay çıkararak resmi tabancasının başkalarınca alınmasına sebebiyet verdiği gerekçesi ile anılan tüzük hükmü uygulanarak meslekten çıkarılmıştır. Fakat meslekten çıkarma kararı verilebilmesi için emniyet mensubunun devlet malı araç, gereç, silah ve mermilerinin menfaat karşılığı bir başkasına satılması veya bu malzemelerin geçici veya sürekli olarak kullanılması amacıyla, bir başkasına verilmiş olması gerekmektedir. Bu haliyle fazla alkol alıp, resmi tabancasının başkalarınca alınmasına sebebiyet verdiği açık olmakla, tabancasının kullanılması amacıyla başkasına vermediği, dolayısıyla tüzüğün 8/11 inci maddesinde belirtilen disiplin suçunu işlemediği anlaşılan davacının meslekten çıkarma cezası verilmesinde isabet olmadığına....” karar verilmiştir.

Danıştay’ın bu konuda vermiş olduğu kararlarında, memur hakkında disiplin işlemi yapılması durumunda, memurun mevzuata aykırı davranışları soruşturmayla sabit olması gerekir. Bu durum, soruşturma dosyalarında net olarak ortaya konulmadan, disiplin cezası verilmesi durumunda verilen kararları Danıştay’ın sebep yönünden bozmakta olduğu görülmektedir.

2-Yetki

Disiplin cezası tasarruflarında yetkili makamlar kanunla belirlenmiştir. Disiplin amirleri, atamaya yetkili amirler ve disiplin kurullarının kanuni yetkilerini

aşmaları, disiplin işlemlerini yetki yönünden hukuka aykırı hale getirir. Bu konuyu Danıştay kararlarıyla açıklayalım;

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Milli Sarayları Koruma Şube Müdürlüğü kadrosunda Komiser olarak görevli bulunan davacının işlediği iddia edilen suçtan dolayı, Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulunca “kınama” cezası verilmesi nedeniyle, İdare mahkemesine dava açmış ve anılan mahkemece dava reddedilmiştir. Davacının Danıştay’a temyize gitmesi üzerine Danıştay 8. Dairesinin 04.10.1996 gün E:1995/183, K:1996/2511 sayılı kararıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Milli Sarayları Koruma Şube Müdürlüğü kadrosunda görevli olan davacının, disiplin yönünden Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanına bağlı olduğu ve disiplin cezasının da başkanlıkça oluşturulacak disiplin kurulunca verilebileceği 22.06.1984 gün ve 18466 sayılı Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Milli Sarayları Koruma Şube Müdürlüğü Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliğinin 12/A maddesinde ilgilinin görev, disiplin ve sicil yönünden Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanına bağlı olduğu, 19 uncu maddesinde de anılan kadroda görevli emniyet personelin disiplin ve soruşturma işleriyle, yetkili disiplin kurulunun tayininde ilgili personelin meslek derecesine göre, Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatındaki emsallerine göre işlem yapılacağı açık olduğundan, Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulu tarafından verilen disiplin cezaları yetki yönünden hukuka aykırı olduğuna karar vermiştir.

Danıştay 10. Dairesinin 15.10.1984 gün ve E:1984/2073, K:1984/1675 sayılı kararında Polis memurları hakkında meslekten çıkarma cezası dışında verilecek disiplin cezalarında İl Polis Disiplin Kurulunun görüşü ile valilik görüşünün farklı olması halinde, Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun ancak önerilen iki cezadan birini seçmeye ve vermeye yetkili olduğu, farklı ve daha ağır bir ceza vermeye yetkisinin bulunmadığı belirtilmiştir.

Bekçi olan davacı hakkında, İl Polis Disiplin Kurulunca verilen cezanın valilikçe uygun bulunmaması durumunda, Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunca kesin karara bağlanması gerekirken, Bakanlık Yüksek Disiplin

Kurulunca yeniden inceleme yapılmasına ve bu kararın değiştirilmesi yoluna gidilmesine yasal olanak bulunmadığına Danıştay 10. Dairesinin 01.05.1986 gün ve E:1985/2203, K:1986/1135 sayılı kararıyla karar verilmiştir.

Kanuni mesnedi bulunmayan kurul ceza veremez. Danıştay 5. Dairesinin 12.01.1970 gün E:1969/2204, K:1970/41 sayılı kararında kanunun öngördüğü biçimde oluşmayan disiplin kurulu tarafından verilen kararın iptali gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Disiplin cezası bizzat yetkili makam tarafından verilebilir. Yetkili makam adına karar verilemez. Yetkili kurullarca verilmeyen disiplin cezalarının, yetki yönünden iptali gerektiği hakkında Danıştay Mürettep Dairesinin 09.03.1980 gün E:1978/10318, K:1980/1195 sayılı kararında belirtilmiştir.

Disiplin kurulu kararının yetki yönünden iptali halinde de, tazminat istenebilir. Danıştay Mürettep Dairesinin 21.02.1980 gün E:1978/8518, K:1980/840 sayılı kararı.

Bu kararlardan da anlaşılacağı üzere disiplin cezası vermeye yetkili makam ve kurulların yetkilerini aşmaları halinde verilen disiplin cezaları hukuka aykırı hale gelmektedir. Disiplin cezası verilirken mutlaka yetkili disiplin kurulu karar vermelidir. Aksi takdirde, idari yargı yerlerince bu kararlar bozulmaktadır.

3-Usul ve Şekil

Disiplin cezaları temel olarak yargısal usullere bağlıdır. Bu konuda kovuşturma sonucunun memura bildirilmesi, memurun savunmasının alınması, meslekten çıkarma cezalarında keşif, bilirkişi, tanık dinleme, memurun da karşılıklı olarak delil ikamesi ve tanık dinletmesi, disiplin kurulunda sözlü ve yazılı olarak kendisi veya vekili vasıtasıyla savunma hakkını kullanması, dosyasını sicil fişi hariç olmak üzere inceletilmesi ve soruşturma sonucunun bildirilmesi halleridir.

Savunma alınmadan verilen disiplin cezası hükümsüzdür. Anayasanın 118 inci maddesinde “memurlar ve kamu kurumu niteliğinde meslek teşekkülleri mensupları hakkında yapılacak disiplin kovuşturmalarında isnad olunan hususun ilgiliye açıkça ve yazılı olarak bildirilmesi, yazılı savunmasının istenmesi ve savunma için belli bir süre tanınması şarttır. Bu esaslara uyulmadıkça disiplin cezası verilemez.” hükmü yer almıştır. İdarenin belli sebepleri göstererek bir işlemde bulunması halinde sebeplerin oluşması şarttır.

Bu konuda idari yargı kararına yer vermek suretiyle konuyu daha anlaşılır hale getirebiliriz. Kanunda öngörülen şekilde toplanmayan disiplin kurulu kararı muteber değildir. Danıştay Mürettep Dairesince 12.03.1980 gün E:1978/8543, K:1980/309 sayılı kararında disiplin kurulunun yeterli sayıda üye ile toplanmamasının, disiplin kurulu kararının iptali için yeterli olduğuna karar vermiştir. Buradan da anlaşılıyor ki mevzuata aykırı usul ve şekilde işlem yapılması iptal sebebi olduğu açıktır.

4-Konu

Disiplin cezasının konusu belirtilmiştir. Cezayı uygulayacak merci sebebe göre verilecek olan cezayı, yani tasarrufun konusunu tayin eder. Cezayı uygulayan merci sebebe göre verilecek cezayı, yani tasarrufun konusunu tayin bakımından takdir yetkisine sahiptir.

Görevden uzaklaştırma yetkisi mutlak değildir. Disiplin cezasını gerektirir durumlarda görevden uzaklaştırılmaz. 5442 Sayılı kanunun 16 ncı maddesinde “Valiler denetlemeleri sırasında işbaşında kalmalarında mahzur gördükleri bütün memur ve müstahdemlere sorumluluğu altında işten el çektirebilirler.” hükmü mevcut ise de; bu hükümle Vali’ye tanınan yetkiyi mutlak ve hudutsuz kabul etmeye Anayasa hükümleri muvacehesinde imkan bulunmamakta ve maddede yazılı işbaşında kalmasında mahzur görme şartına bağlı bulunmaktadır. Konu yönünden incelemeye, Danıştay kararlarından bir örnek vermek gerekirse;

Danıştay 10. Dairesinin 11.03.1987 gün ve E:1985/2153, K:1987/481 sayılı kararında polis memuru olan davacının olay günü karakolda içkili olduğuna ilişkin herhangi bir delil bulunmadığı ancak tekel bayisinden çıkıp çağırdığı taksiye bindiğinde alkollü olduğunun taksi şoförünün ifadesi ile sabit bulunduğu, özellikle bir polisin yapmaması gerekli aşırı ve yersiz hareketlerinin de bunu doğruladığı, bu durumda resmi giysiyle gizlenemeyecek derecede sarhoş olarak görülmek suçunu işlediğinin sabit olması karşısında meslekten çıkarma cezası ile cezalandırılmasında mevzuata aykırılık bulunmadığına karar vermiştir.

5-Maksat

Disiplin cezasının tasarrufunun amacı, memur statüsünün uygulanması ve kamu hizmetlerinin süratli ve en iyi bir şekilde görülmesinin sağlanmasıdır. Bu bakımdan, kamu yararı dışında kalan, duygusal, kişisel veya tedirgin etmek amacıyla disiplin tasarrufunda bulunulamaz. Disiplin cezalarının, işlenen suçun ve yapılan eylemin niteliğine ve ağırlığına uygun olarak verilmesi gerektiği hakkında Danıştay Daireler Kurulunun 12.02.1971 gün E:1970/144, K:1971/146 sayılı kararını örnek olarak gösterebiliriz.

X-DİSİPLİN CEZALARIYLA İLGİLİ İDARE MAHKEMESİ VE DANIŞTAY KARARLARINDA DİKKATİ ÇEKEN ÖZELLİKLER

A-Disiplin Cezasını Gerektiren Her Durum İçin Yeterli Delil Aranmalı

Disiplin cezalarıyla ilgili olarak idari yargı kararları incelendiğinde, soruşturma dosyasında yer alan suçların sübuta ermesi için, olayın her yönü ve her delil dosyaya konularak iddia konusunda karar verilmesi gerekir. Bunun aksine

23.02.1989 gün ve E:1986/1134,K:1989/192 sayılı kararı ile “davacıya isnad edilen suçlarla ilgili olarak tanık ifadelerinin net ve açık olmadığı, üstüne atılı suç işlediğine dair yeterli belge ve kanıt bulunmadığı ve sorgu hakimliğince delil yokluğu nedeniyle muhakemenin menine karar verildiği, davacı üstüne atılan fiili nedeniyle yüz kızsartıcı bir suç işlediği iddiasıyla Devlet Memurluğundan çıkarma cezasıyla cezalandırılmasında yasal isabet bulunmadığına” karar vermiştir.

B-Verilen Cezalarda Esas, Şekil ve Yetki Bakımından Mevzuata Uygunluk Titizlikle Aranmalı

Bu konuyla ilgili olarak daha önceki konularda ayrıntılı açıklamada bulunularak bir çok örnek verilmesi nedeniyle bu konuya yer verilmemiştir.

C-Bazı Hadiselerin Disiplin Cezasını Gerektirip Gerektirmediği Hususunda Karar Verirken Memur Lehine İyimser Davranılmalı

Memurun işlediği iddia edilen eylemi değerlendirilirken ya da disiplin kurullarında disiplin cezası verilirken memurun çalışma azim ve şevkini kırmadan, iyice disiplinsizliğe sevk etmeden en akılcı kararın verilmesi gerekir.

Bu konuyla ilgili olarak Danıştay 10. Dairesinin 24.01.1985 gün ve E:1985/793, K:1985/102 sayılı kararında “Amir ve üstlerine söz ve davranışıyla hakaret ettiği gerekçesiyle, tüzüğün 8/4 maddesi gereğince hakkında meslekten çıkarma cezası verilen polis memuru davacının açtığı dava sonucunda Danıştay, dava konusu olayla ilgili soruşturma dosyasında yer alan tanık ifadelerden de davacı ile amiri arasında pasaportların hazırlanması hususunda çıkan tartışmada, amirin

davacıyı tahrik ettiği anlaşılmıştır. Bu durumda suçun işleniş biçimi ve değerlendirilmeksizin, davacı hakkında verilen meslekten çıkarma cezası ağır olmaktadır. Dava konusu işlemin iptaline...” kararını örnek olarak göstermek mümkündür.

D-Disiplin Suçu ile Verilen Disiplin Cezası Arasında Orantı Olmalı

Disiplin amiri ve disiplin kurulu kararlarında iddia edilen eylem ile verilen disiplin cezası arasında disiplin tüzüğüne göre bir uyum olması, kararın isabetli olması ve insafılık ilkelerine uygun olmalıdır. “Kanunsuz suç ve ceza olmaz” kuralı gereğince Danıştay 10. Dairesinin 04.11.1988 gün ve E:1988/1852, K:1988/2589 sayılı kararında “amir ve üstlerine söz, yazı ve davranışla hakaret ve tehdit eylemlerinin meslekten çıkarılma cezasını gerektireceği Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü’nün 8/4 maddesiyle öngörülmüştür. Dava konusu olayda davacı karakola getirildiğinde çeşitli küfürler ettiği, ancak bu sözlerin amirini veya arkadaşlarını hedeflemediği, bu eylemin metni yazılı 8/4 üncü madde kapsamında bulunmadığı anlaşılmaktadır. Açıklanan nedenlerle idare mahkemesinin kararının bozulmasına....” karar vermesi gösteriyor ki disiplin cezası verilirken, eylem ile disiplin cezası arasında uyum olması gerektiği göz önüne alınmalıdır.

E-Şüphe Üzerine Sanık Cezalandırılmamalı

Sanığa isnad edilen suç tam olarak ispat edilemiyorsa, suçu sanığın işleyip işlemediği anlaşılamıyor ve şüphe giderilemiyorsa sanık mahkum edilemez. Şüpheden sanık faydalanır ve beraat eder. Danıştay bu ilkeyi isabetle uygulamıştır. Üstüne atılı disiplin suçunu işlediği hiçbir şüpheyeye yer vermeyecek biçimde kesin olarak ortaya konmadan çelişkili ifadelerle dayanarak, davacının meslekten çıkarma cezasıyla cezalandırılması yolundaki işlemde isabet görülmemiştir.(Danıştay 10. Dairesinin E:1987/2015, K:1987/1721 sayılı kararı Danıştay Dergisi Y.1988, S.70-71, s.532).

Üst disiplin kurulunca bozulan göreve son verme işlemi sonucu, açıkta kalan süre içinde kişinin alamadığı aylıklarının ödenmesi gerekir.(Danıştay 5. Dairesinin 26.01.1976 gün E:1973/188, K:1976/127 sayılı kararı).

Sonuç

Disiplin hukuku yeni ve geliştirmekte olan bir hukuk dalı olması nedeniyle kamu görevlilerine yönelik disiplin uygulaması hem yasal eksiklikler, hem de uygulama hatalarından dolayı tam olarak yerleşmiş değildir. İşte bu alanda ilk göze çarpan özelliklerden biri de Devlet Memurları Kanununda ve buna bağlı olarak çıkartılan yönetmeliklerde yeterince düzenlemenin yer almamış olmasıdır. Bu da disiplin soruşturmasının yapılması, disiplin cezalarının verilmesindeki yöntemler ve uygulamaların büyük bir kargaşa içerisinde sürdürülmesine neden olmaktadır. 200.000 kişiyi aşan Emniyet Teşkilatı personelinin disiplin soruşturmalarıyla ilgili Emniyet Teşkilatı Kanununda köklü bir düzenleme yapılmamıştır. Hala bir çok uygulama genel hükümlere göre yapılmakta ve aksaklıklar genelgelerle giderilmeye çalışılmaktadır. Emniyet Teşkilatı Kanununda disiplin soruşturmasının nasıl yapılacağı, kimlere yaptırılacağı, ne gibi yol izleneceği v.s. genel hatlarıyla, buna bağlı olarak çıkartılacak yönetmeliklerde de en ince ayrıntısına kadar belirtilmek suretiyle yeni düzenlemeler yapılmalıdır. Böylece disiplin soruşturmalarında yer alan aksaklıklar giderilmiş olacaktır.

Soruşturmacılar tarafından yapılan tahkikatlarda, konuların tam olarak açıklığa kavuşturulmadığı, suça ait sübut delillerin (doktor raporu, ekspertiz raporu, görev belgesi, yüzleştirme tutanağı gibi) temin edilmediği ve tahkikatların noksan bırakıldığı, bu haliyle noksan bırakılan dosyaların disiplin kurullarınca karara bağlandığı anlaşılmıştır. Bu şekilde verilen kararlar idari yargı mercilerince iptal edilmektedir. İptal kararları üzerine dosyalar yeniden tamamlattırılmakta ancak bazı hallerde zamanında işlemlerin bitirilmemesi nedeniyle ceza verme yetkisi zaman aşımına uğramaktadır. Yukarıda açıklandığı üzere soruşturma dosyalarında yeterli bilgi ve belgelerin bulunması mevcut bilgi ve belgelere göre işlem tesis edilmesi halinde Bakanlığımız aleyhine açılan iptal davalarını sonuçları büyük çoğunlukla Bakanlığımız lehine sonuçlanacaktır. Ayrıca teknik ve uzmanlık gerektiren konular ile Devlet Memurluğu ve meslekten çıkarmayı gerektiren iddiaların soruşturmasını yapmak üzere tecrübeli ve üst düzeyde görev yapan personelin soruşturmacı tayin edilmesi veya merkezden müfettiş istenilmesi usul haline getirilmelidir.

Anayasa'nın 129 uncu maddesinin 3 üncü fıkrasında “uyarma ve kınama cezalarıyla ilgili olanlar hariç, disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz” hükmü yer almaktadır. Anayasanın 125 inci maddesinde ise açık olarak “idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.” demektedir, 129 uncu madde ile çelişki halindedir. Bize göre 1982 Anayasasının 129 uncu maddesinin uyarma ve kınama cezalarına karşı yargı yolunu kapatması hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmamakta ve Anayasamızın 2 nci maddesiyle de çelişki içinde bulunmaktadır. Anayasamızın 2 nci maddesinde “Türkiye Cumhuriyeti,.....demokratik, laik ve sosyal hukuk devletidir.” Şu halde 129 uncu maddedeki durum hukuk devleti anlayışıyla tartışma götürmez bir şekilde çatışmaktadır. Bu durum ise bir çok mağduriyetlere sebep olmaktadır. Uygulamada idari yargı yerleri bu konuda bazen Anayasamızın 125 inci maddesine dayanarak dava konusunu inceleyerek karar vermekte, bazen de bu davaları incelemeksizin reddetmektedirler. Bu konuda bir an önce gerekli mevzuat düzenlemesi yapılarak tek bir uygulamaya gidilmesi şarttır.

Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan Merkez ve Yüksek Disiplin Kurullarının başkan ve üyeleri Teşkilatın en üst derece yöneticileri olmaları ve yoğun olan görevleri nedeniyle kurulların yeterli sıklıkta toplanamaması nedeniyle Emniyet Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliğinde çok sayıda dosya birikmektedir. Bu konuda yasal bir düzenleme yapılarak Merkez ve Yüksek Disiplin Kurulu üyelerinin atama yoluyla sadece bu görevi yapmak üzere hukuk fakültesi mezunları içinden görevlendirilmelerinin faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Disiplin kuruluna intikal eden dosyaların görüşülmesi sırasında, sanıkların sicillerinin iyi ve geçmiş hizmetlerinin olumlu olması durumunda idare takdir yetkisini kullanarak tüzüğün 15 inci maddesini her dosya görüşülürken değerlendirilmesinin kararların isabetliliği açısından ve ceza verilmesi durumunda idari yargıya gitme oranının azalmasını etkileyeceğinden bu madde her soruşturma dosyası için uygulanmalıdır. Ancak ırza geçme, rüşvet, irtikap, kaçakçılık yapmak, amirini dövmek gibi suçlar dışında tatbik edilmelidir.

Uygulamada sık hataya düşülen hususlardan biri de yetkisiz olarak verilen disiplin cezalarıdır. Örneğin Emniyet Amiri hakkında meslekten çıkarma cezasını gerektiren iddialar bulunması halinde soruşturma dosyası Yüksek Disiplin Kuruluna gelmektedir. Ancak soruşturmacının sanık hakkında meslekten çıkarma cezasını gerektiren iddialardan dolayı suçu sübuta erdiremediği yada meslekten çıkarma cezası dışında örneğin “hizmet dışında resmi sıfatının gerektirdiği saygınlığı sarsmak” suçundan 6 Ay Kısa Süreli Durdurma cezası istemesi durumunda Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu Emniyet Amirine ihraç kararı dışında disiplin cezası veremeyeceğinden, 6 Ay Kısa Süreli Durdurma cezası vermesi durumunda yetkisiz olarak karar vermesi söz konusudur. Bundan dolayı işlendiği iddia edilen suçun meslekten çıkarma cezasını gerektiren suç olup, sabit olmayan ya da meslekten çıkarma cezası dışında ceza kanaatıyla hazırlanan dosyaların Merkez Disiplin kurulu tarafından karar verilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Disiplin cezalarının Danıştay kararları açısından incelenmesinden birtakım sonuçlar kendiliğinden çıkacaktır. Bunların başında Danıştay’ca iptal edilen disiplin cezalarının büyük çoğunluğunun yetkisiz kurullar veya kişiler tarafından verilmiş olması gelmektedir. Cezayı gerektiren bir çok hallerde suç sabit olmuş, fakat disiplin kuruluna katılan kişiler kanunun öngördüğü kişiler olmadığı için ceza ile ilgili kararlar Danıştay’ca iptal edilmiştir. Bu gibi hallerde idarenin kanuni süre içerisinde usulüne uygun olarak yeniden ceza verme imkanı olmasına rağmen yeniden işlem tesis edilmediği görülmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Milli Sarayları Koruma Şube Müdürlüğünde görev yapan personelin disiplin cezaları Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Milli Sarayları Koruma Şube Müdürlüğü Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliğini 12/A maddesine göre kurulması gerekli disiplin kurulunda görüşülüp karar vermeleri gerekirken, disiplin cezalarının Emniyet Genel Müdürlüğünce verilmesi hem mevzuata aykırı hem de yanlış bir uygulamadır.

Ayrıca 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 13 ncü maddesi Valileri, 31 nci maddesi Kaymakamların memurların savunmasını aldıktan sonra uyarma, kınama, 5 güne kadar aylıktan kesme (sadece Valiler) cezasını verebilirler. Bu yetki İl veya İlçe yönetiminin başı olmaları nedeniyle verilmiştir.

657 sayılı kanunun “Yürürlükten Kaldırılan Hükümler” başlığını taşıyan 237 nci maddesinin (b) fıkrasında aynen “... 23 Temmuz 1965 tarihinden evvel ve sonra yürürlüğe giren teşkilat kanunları ile diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri ve devlet memurlarının hizmet şartlarını, niteliklerini, atanma ve yetiştirilmeleri, ilerleme ve yükselmelerini, ödev, hak ve sorumluluklarını, ödeneklerini ve diğer özlük işlerini düzenleyen hükümler ... yürürlükten kalkar” denilmektedir. Bu hükme göre kurumların kanunlarıyla 657 sayılı kanun hükümleriyle çelişen hükümler ve diğer özlük hakları kanun yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükten kalkmıştır. Bu da demek oluyor ki, Vali tarafından 5442 sayılı İl İdare kanununun 13 ncü maddesine dayanarak disiplin cezası verme yetkisi Devlet Memurları Kanunu ile kaldırılmıştır. Bu nedenle İl İdaresi Kanununun 13 ncü maddesi Devlet Memurları Kanununun yürürlüğe girdiği tarih olan 1965 yılından bu yana uygulama olanağı bulunmadığından mülga olması gerekirdi.

Araştırma konusunu bitirirken disiplin cezasına sık sık başvurmak değerini düşürür. Gerekli durumlarda cezayı uygulamamak ise, düzeni bozar. Gereklilik, zorunluluk, eylem ve kanuna uygun karar yolundan ayrılmamak disiplin cezalarını yararlı kılar ve haklı itirazlara yol açmaz.

KAYNAKÇA

AÇIKALIN, Ayhan:

1971 “Devlet, Asayiş, Polis”, Mülkiyeliler Birliği Dergisi, 22: 15-23

AKGÜNER, Tayfun:

1992 *Kamu Personel Yönetimi*, Der Yayınları, İstanbul.

AKMAN, Nurettin:

1991 *Yönetimde İç Güvenlik ve Jandarma*, Genelkurmay Basımevi, Ankara.

ALİKAŞİFOĞLU, Kemalettin:

1977 “Disiplin Cezaları”, Amme İdaresi Dergisi, 10,4, Aralık:325-336.

ALYOT, Tevfik:

1941 *Türkiye 'de Zabıta*, İçişleri Bakanlığı Yayını, Ankara.

AYAZ, Şevket:

1995 *Polis Halk İlişkilerinde Çözümler*, Polis Akademisi Seminer Konferans Sempozyum Bildirileri Dizisi I, Ankara.

BALTA, T. Bekir:

1970 *İdare Hukukuna Giriş*, TODAİE Yayını, Sevinç Matbaası, Ankara.

BAŞKÖY, Sabri:

1993 “Memurin Muhakematı Hakkında Kanunla İlgili Bazı Öneriler”, Türk İdare Dergisi, 65, 398, Mart:58-70

BIÇAK, Vahit:

1996 *Improperly Obtained Evidence*, A.Ü. Fac.of Law, Ankara.

CANMAN, A.Doğan:

1993 *Personelin Değerlendirilmesinde Çağdaş Yaklaşımlar ve Türkiye'de Kamu Personelinin Değerlendirilmesi*, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara.

1995 *Çağdaş Personel Yönetimi*, TODAİE Yayını No: 260, Birinci Bası, Ankara.

DERDİMAN, R, Cengiz:

- 1997 *Polisin Yönetimi ve Hukuku*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Basımevi Tokat.

DİNÇER, Yıldız:

- 1976 “Devlet Memurlarının Disiplin Hukuku”, *Amme İdaresi Dergisi*, 9, 1, Mart:75-82

DÖNMEZER, S. ve S.ERMAN:

- 1983 *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, Fakülteler Matbaası, Dokuzuncu Bası, İstanbul,

DÖNMEZER, Sulhi:

- 1976 *Sosyoloji*, İ.Ü.H.F Yayını.
1984 *Özel Ceza Hukuku Dersleri*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.

DURAN, Lütfi:

- 1980 “Danıştay’ın 1979 Yılı Kararları Üzerine Kısa Mülahazalar”, *Amme İdaresi Dergisi*, 13, 3, Eylül:7-28
1982 *İdare Hukuku Ders Notları*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
1984 “Adliye, Genel Yargı Yeri”, *Amme İdaresi Dergisi*, 17, 1, Mart:15-34
1985 “Yargıtay’ın Kamu Hukukuna Değgin Son Kararları Üzerine Mülahazalar (I)”, *Amme İdaresi Dergisi*, 18, 2, Haziran:9-17
1987 “İdari İşlem Niteliğinde Yargı Kararıyla Vergi Davalarının Çözümü”, *Amme İdaresi Dergisi*, 20, 4, Aralık:18-40

DURMAZ, Muharrem:

- 1989 *Polisin Adli Görevlerinde Soruşturma Yöntemi*, FM Matbaacılık, Ankara.

DÜNDAR, A. Nihat:

- 1986 *Disiplin Hukuku*, Polis Akademisi Yayınları 3, Ankara.
1987 *Ceza ve Disiplin Soruşturmaları*, II. Baskı, Ankara.
1988 *Emniyet Teşkilatı ve Hizmetleri*, II. Baskı, Ankara
1994 “Polisin Yönetim Politikasında Öncelikler Sorunu” *Türk İdare Dergisi*, 66, 405, Aralık:52-67

ERDOĞDU, Ahmet:

1992 “Yeni Disiplin Cezaları”, *Danıştay Dergisi*, 12:6-12.

ERGUN, T. ve A. POLATOĞLU:

1984 *Kamu Yönetimine Giriş*, Sevinç Matbaası, TODAİE Yayını, 2. Baskı, Ankara.

EROĞLU, Hamza:

1984 *İdare Hukuku*, Kalite Matbaası, 4. Baskı, Ankara.

ERYILMAZ, Bilal:

1994 *Kamu Yönetimi*, Üniversite Kitabevi, İzmir.

GELEGEN, Taner:

1973 “Kamu Yönetiminde Disiplin ve Disiplin Cezaları”, *Danıştay Dergisi* 50. Yılı Özel Sayısı : 225-236

GİRİTLİ, İsmet:

1983 *Kamu Yönetimi ve Personeli*, Fakülteler Matbaası, 7. Bası
İstanbul

GİRİTLİ, İ. ve P. BİLGİN:

1973 *Yeni Danıştay Kamumu*, Kervan Yayınları, İstanbul.

GÖLCÜKLÜ, Feyyaz:

1985 *Ceza Hukuku Ders Notları*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara.

GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref:

1972 *Türkiyenin İdari Yapısı*, 3. Bası, Ankara.

1993 *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*, Turhan Kitabevi, 8. Bası, Ankara.

1995 *Anayasa Hukuku*, Turhan Kitabevi, 5. Baskı, Ankara.

1997 *Yönetim Hukuku*, Turhan Kitabevi, 10. Bası, Ankara.

GÖZÜBÜYÜK, A.Ş. ve G. DİNÇER:

1996 *İdari Yargılama Usulü*, Turhan Kitapevi Birinci Bası, Ankara.

GÜLEN, Kadri:

1975 *Adli ve İdari Soruşturma Tekniği*, Ankara.

GÜNDAY, Metin:

1996 *İdare Hukuku*, İmaj Yayıncılık Gözden Geçirilmiş Son Baskı, Ankara.

GÜRAN, Sait:

1994 “Kamu Görevlilerinin Yargılanmasında Yöntem ve Görev Sorunları”, Askeri Adalet Dergisi, 22, 91, Eylül:28-36.

GÜVENÇ, Celal:

1995 “Devlet Memurları Kanunu Açısından Mahalli İdarelerde Disiplin Suç ve Cezaları (I)”Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 4, 4, Temmuz:30-43.

1995 “Devlet Memurları Kanunu Açısından Mahalli İdarelerde Disiplin Suç ve Cezaları (II)”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 4,5, Eylül:25-37.

FINDIKLI, Remzi:

1990 *İdare Hukuku*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara

İSBİR, G.Eyüp:

1977 *Türkiye’de Memurların Denetimi*, Kalite Matbaası, Ankara.

KANLIGÖZ, Cihan:

1994 “1982 Anayasasına Göre Kamu Görevlisi”, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, 43, 1-4: 165-187.

KAYA, Ali:

1986 *Kamu Yönetimine Giriş*, Kayseri.

KIRATLI, Metin:

1973 *Koruyucu İdare Hizmetler*, Sevinç Matbaası, TODAİE Yayın No:135, Ankara.

KURU, Baki:

1979 *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, Sevinç Matbaası, Dördüncü Baskı, Ankara.

MALKOÇ, İ. ve A. MALKOÇ:

1988 *Memurlar ve Suçlar-Memurlar ve Kamu Görevlilerinin Hukuki Sorumlulukları*, Seçkin Kitapevi, Ankara.

MALKOÇ, İsmail:

1990 *Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar*, Seçkin Kitapevi, Ankara.

ODYAKMAZ, Zehra:

1993 *Türk İdari Yargılama Usulünde Kararlara Karşı Başvuru Yolları*, Özener Matbaası, 1.Baskı, İstanbul.

ONAR, Sıddık Sami:

1966 *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, Akgün Matbaası, 3. Baskı, İstanbul.

ÖNDER, Kazım:

1999 *Disiplin Mevzuatı*, Emniyet Genel Müdürlüğü Matbaası, Ankara.

ÖRNEK, Acar:

1994 *Kamu Yönetimi*, Meram Yayıncılık, İstanbul.

ÖRÜCÜ, Esin:

1967 "Disiplin Cezaları, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Sistemi", İÜHF. Mecmuası, 2-4: 30-51.

ÖZAY, İl Han:

1986 *Devlet İdari Rejim ve Yargısal Korunma*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

1990 *Devlet İdari Rejim ve Yargısal Korunma III*, Filiz Kitabevi İstanbul.

1994 *İkinci Bine Ulaşırken Günışığında Yönetim*, Alfa Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul.

ÖZBUDUN, Ergun:

1986 *Türk Anayasa Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara.

ÖZER, Attila:

1984 *Gerekçeli ve 1961 Anayasasıyla Mukayeseli 1982 Anayasası*, Bilim Yayınları, Ankara.

PAZARCI, Şevki:

- 1992 "Belediyelerde Disiplin Suç ve Cezaları", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 1, 4, Temmuz:35-47.
- 1993 "Belediyelerde Disiplin Suç ve Cezaları", İller ve Belediyeler Aylık İlim ve Meslek Dergisi, Maya Yayıncılık, 49, 567, Ocak:58-67.

PINAR, İbrahim:

- 1987 *Açıklamalı-İçtihatlı Devlet Memurları Kanunu ve İlgili Mevzuat*, Seçkin Kitabevi, 1. Cilt, Genişletilmiş Dördüncü Baskı, Ankara

PINAR, İbrahim:

- 1987 *Açıklamalı İçtihatlı Memur Suçlarında İdari Soruşturma*, Seçkin Kitabevi, Ankara.

SARAÇ, Tahsin:

- 1976 *Fransızca Türkçe Büyük Sözlük*, TürkDil Kurumu Yayını, Ankara.

SÜRBEHAN, Sadrettin:

- 1976 *Disiplin Cezaları ve Uygulaması*, Ankara.

SERİM, Bülent:

- 1989 "Anayasa Mahkemesi'nin Son Kararı ve Kit Personeli", Amme İdaresi Dergisi, 3, Eylül:60-71.

SEZER, Arif:

- 1995 *Halkla İlişkiler Açısından Personel Değerlendirmesi*, Polis Akademisi Seminer Konferans Sempozyum Bildiriler Dizisi: 1, Ankara.

SORGUÇ, Bahir:

- 1980 *Disiplin ve İdari Soruşturma*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

ŞAFAK, Ali:

- 1996 *Ceza Muhakemeleri Usul Hukuku ve Polis*, Adalet Matbaacılık, İkinci Baskı, Ankara.

ŞEKERCİOĞLU, Metin:

- 1974 *Ceza Hukukunda Memur Kavramı*.

ŞİRİN, Arif:

- 1996 *Emniyet Teşkilatında Personel ile İlgili Mevzuat Uygulamaları*, Emniyet Genel Müdürlüğü Personel Daire Başkanlığı, Ankara.

TANRIÖVER, Galip:

- 1992 “Ceza Hukukundaki Tecil Müessesesinin DMK’ya Etkisi”, Danıştay Dergisi, 17,24-25:18-30

TANÖR, Bülent:

- 1986 *İki Anayasa 1961 ve 1982*, Beta Yayıncılık, 1.Bası, İstanbul.

TİKVEŞ, Özcan:

- 1977 *İdari Yargı ve Sorunları*, Sevinç Matbaası, Ankara.
1982 *Teorik ve Pratik Anayasa Hukuku*, Acargil Matbaası, , İzmir. .

TİMUR, Turgut:

- 1971 *Memurların Yargılanma Usulü*, Gürsoy Matbaacılık, İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayınları, Ankara.

TORTOP, Nuri:

- 1983 “Disiplin, Disiplin Cezaları ve Disiplin Suçları”, Amme İdaresi Dergisi, 16, 3, Eylül:70-92.
1987 *Devlet Memurları El Kitabı*, T.O.D.A.İ.E Yayını, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Ankara.
1994 *Personel Yönetimi*, Yargı Yayınları, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Ankara.

TUTUM, Cahit:

- 1972 *Türkiye’de Memur Güvenliği*, Sevinç Matbaası, TODAİE Yayınları No:132, Ankara.
1979 *Personel Yönetimi*, Doğan Basımevi, T.O.D.A.İ.E. Yayınları, 2. Bası, Ankara.

ÜNLÜ, M. Cengiz:

- 1985 *İçtihatlı İdari Yargılama Mevzuatı*, Feryal Matbaacılık, Ankara Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara.

ÜSTÜNDAĞ, D.ve A. KAYHAN:

- 1990 *Disiplin Mevzuatı*, Nurdoğan Matbaası, Ankara.

VURAL, M. Zeki:

1970 *Polis Kuruluşu*, Ulutaş Matbaası, İstanbul.

WILLIAM, H.Newman:

1985 *Yönetim İşletmelerde ve Kamu Yönetiminde Sevk ve İdare*,
(Çev: Kenan SÜRGİT) Yetkin Yayınları, 4. Basım, Ankara.

YAŞAR, Yılmaz:

1996 *Açıklamalı Polis Meslek Hukuku*, Mustafa Kitabevi, 2. Baskı,
Ankara.

YAYLA, Yıldızhan:

1985 *İdare Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

YENİCE, K.ve Y.ESİN:

1993 *İdari Yargılama Usulü*, Arısan Matbaacılık, Ankara.

YENİSEY, F. ve K.İÇEL:

1995 *Zabıta ile İlgili Mevzuat*, Beta Yayıncılık 3. Bası, İstanbul.

YENİSEY, Feridun:

1995 *Suçun Önlenmesinde Polis ve Halkla İlişkilerin Rolü*, Polis
Akademisi Seminer Konferans Sempozyum Bildirileri Dizisi I,
Ankara.

YILMAZ, Tuncay:

1988 *Gerekçeli-Notlu Emniyet Teşkilat Kamunu ile Polis Vazife ve
Selahiyet Kamunu*, Seçkin Kitabevi, Ankara.